

หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และ
ค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีการศึกษา 2566

**PENALTY LAW: A CASE STUDY OF ABSOLUTE PRISONERS RIGHT TO
THE ADMINISTRATION OF THE PROPERTY WAGES AND
REMUNERATION**

BY

SAOWANEE KORNTONGSAKOL

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF LAWS
FACULTY OF LAW**

**GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2023**

วิทยานิพนธ์เรื่อง
หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้
และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

โดย
เสาวนีย์ กรทองสกล

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีการศึกษา 2566

ผศ.ดร.เกวณีน ต่อปัญญาชาญ
ประธานกรรมการสอบ

ผศ.ดร.สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ
กรรมการ

ดร. กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร. วรณี สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

20 กันยายน 2566

Thesis Entitled

**PENALTY LAW: A CASE STUDY OF ABSOLUTE PRISONERS RIGHT TO THE
ADMINISTRATION OF THE PROPERTY WAGES AND REMUNERATION**

by

SAOWANEE KORNTONGSAKOL

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Master of Laws

Rangsit University
Academic Year 2023

Asst. Prof. Keovalin Torpanyacharn, Ph.D.
Examination Committee Chairperson

Asst. Prof. Sanyapong Limpraseart, Ph.D.
Member

Krisda Saengcharoensap, Ph.D.
Member and Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof. Plt.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

September 20, 2023

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก อาจารย์กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา ที่มีความเมตตากรุณา เอาใจใส่ช่วยเหลือ และคอยให้คำปรึกษา ให้ข้อคิดเห็น ตรวจสอบและแนะนำแนวทางแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างดี มาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.เกวณีน ต่อปัญญาชาญ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยมี ผศ.ดร.สัณณพวงส์ ถิ่นประเสริฐ ท่านอาจารย์มีความเมตตาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทาง และร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษาแนะนำในทุก ๆ ด้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและประสานงานในการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึง พระศรีศาสดา พระพุทธรูปปรางมารวิชัย ที่เป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธา และที่เคารพสักการะของคณะอาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรังสิต อันเป็นที่พึงให้ผู้วิจัยมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ บิดา มารดา และครอบครัวที่เป็นกำลังใจในการศึกษา จัดทำวิทยานิพนธ์ และรวมถึงการดำรงชีวิต แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้

เสาวนีย์ กรทองสกล

ผู้วิจัย

6004586 : เสาวนีย์ กรทองสกล
 ชื่อวิทยานิพนธ์ : หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด
 หลักสูตร : นิติศาสตรมหาบัณฑิต
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด 2) ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด 3) เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ และ 4) เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

จากผลการศึกษาพบว่า หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทยยังคงมีปัญหาในด้านการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำและตกเป็นของแผ่นดิน ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ และปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ ดังนั้นจึงสมควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 ตามสาธารณรัฐฟินแลนด์มาปรับใช้ในการคืนทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวของเรือนจำในประเทศไทย ส่วนปัญหาการใช้เงินควรนำมาตรการการใช้เงินในเรือนจำของสาธารณรัฐฟินแลนด์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเรือนจำในประเทศไทย และควรจ่ายค่าตอบแทนการทำงาน ซึ่งอาจจะพิจารณาเป็นรายชั่วโมง หรือเหมาจ่าย หรือการเหมาจ้างแบบกลุ่มหรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทนโดยการประมาณเป็นอย่างเดียวกันอย่างคนงานแรงงานทั่วไป และต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมทั้งให้ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ

(วิทยานิพนธ์มีจำนวนทั้งสิ้น 111 หน้า)

คำสำคัญ: การบังคับโทษ, ทรัพย์สิน, รายได้, ค่าตอบแทน

ลายมือชื่อนักศึกษา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

6004586 : Saowanee Kornthongsakol
 Thesis Title : Penalty Law: A Case Study of Absolute Prisoners Right to the
 Administration of the Property Wages and Remuneration
 Programe : Master of Laws
 Thesis Advisor : Krisda Saengcharoensap, Ph.D.

Abstract

This research aimed to: 1) review the history, concepts, theories, and research studies related to penalty enforcement law with an emphasis on rights to manage properties and incomes for prisoners, 2) conduct a comparative study on rights to manage properties and incomes for prisoners between Thai and international laws, 3) analyze problems of penalty enforcement and 4) propose guidelines for the improvement of laws related to rights to manage properties and incomes for prisoners. This research employed qualitative methodology. Data were collected through documentary research in which concepts, laws, and regulations related to rights to manage properties and incomes for prisoners were reviewed.

The results revealed that the penalty enforcement law was problematic since prisoners' rights over their properties were not protected; remaining pays incurred during their prison terms were not paid to the owner if he had been released. In addition, problems of the protection of their rights to spend money during their prison term and their public work rights were found. The research recommended an amendment in section 63 of the Correction Act B.E.2560 (2017) in consistence with that enacted in Finland allowing prisoners to receive their properties after their prison term. The research also recommended the implementation of flat or hourly rate pay or performance-based pay in Thai prisons to pay wages to prisoners. This measure is implemented in Finland. Finally, legal amendments in terms of minimum requirements for inmates should be conducted to meet international standards.

(Total 111 pages)

Keywords: Penalty Enforcement, Properties, Incomes, Wages

Student' s Signature Thesis Advisor' s Signature

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1	บทนำ
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
1.2	วัตถุประสงค์ของการศึกษา
1.3	สมมติฐานของการศึกษา
1.4	ขอบเขตของการศึกษา
1.5	วิธีดำเนินการศึกษา
1.6	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
บทที่ 2	แนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด
2.1	สิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังประเภทนักโทษ เด็ดขาด
2.1.1	สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2.1.2	สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2.1.3	สิทธิมนุษยชนว่าด้วยกติการะหว่างประเทศ
2.1.4	สิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎหมาย ลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2.2	หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง
2.2.1	แนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง
2.2.2	วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.3 ลักษณะการใช้แรงงานและรูปแบบเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง	22
2.2.4 งานบริการสาธารณะของผู้ต้องขัง	23
2.3 การคุ้มครองการใช้แรงงานของผู้ต้องขัง	27
2.4 แนวคิดและทฤษฎีการลงโทษทางอาญา	30
2.4.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน	30
2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง	31
2.4.3 ทฤษฎีการลงโทษแก้ไขฟื้นฟู	32
2.4.4 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก	37
2.5 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำเปิดและเรือนจำปิด	39
2.5.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำเปิด	39
2.5.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำปิด	41
2.5.3 ความแตกต่างระหว่างเรือนจำเปิดกับเรือนจำปิด	41
2.6 กรรมสิทธิ์	42
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	43
2.7.1 ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	43
2.7.2 คุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	46
2.7.3 สถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	46
2.7.4 การใช้อำนาจรัฐกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	47
2.7.5 การละเมิดสิทธิต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	48
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง	49
2.8.1 ความหมายและสถานะของสิทธิและเสรีภาพ	49
2.8.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิพลเมือง	51
2.8.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3	เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด	หน้า
3.1	ประเทศไทย	55
3.1.1	ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์	55
3.1.2	พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560	56
3.1.3	ระเบียบราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563	60
3.1.4	กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตราแห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479	63
3.1.5	หลักกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง	64
3.2	สาธารณรัฐฟินแลนด์	67
3.2.1	การครอบครองทรัพย์สิน	69
3.2.2	รายการทรัพย์สิน	70
3.2.3	การครอบครองเงินและการใช้จ่าย	70
3.2.4	การใช้จ่ายเงินและการใช้จ่ายซื้อสินค้า	71
3.2.5	การคืนทรัพย์สิน	71
3.2.6	ค่าแรงการทำงานที่มีเบี้ยเลี้ยง	71
3.2.7	การเบิกเงินที่ได้รับจากค่าจ้าง	72
3.3	เครือรัฐออสเตรเลีย	73
3.3.1	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ต้องขัง	73
3.3.2	การบริหารการเงินผู้ต้องขัง	75

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.3 มาตรการการคุ้มครองการทำงานของผู้ต้องขัง	75
3.3.4 การชดเชยการทำงานของผู้ต้องขัง	77
3.4 สหรัฐอเมริกา	78
3.4.1 ระบบเงินฝากของผู้ต้องขัง	78
3.4.2 การทำงานในเรือนจำ	78
3.4.3 มาตรการคุ้มครองการทำงาน	79
3.4.4 ค่าตอบแทนการทำงาน	80
3.5 ประเทศไต้หวัน	81
3.5.1 ระบบเงินฝากของผู้ต้องขัง	81
3.5.2 การดูแลควบคุมผู้ต้องขัง	82
3.5.3 การจ่ายค่าตอบแทน	83
3.5.4 มาตรการคุ้มครองการทำงาน	84
บทที่ 4	
การวิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด	87
4.1 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน	87
4.2 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ	89
4.3 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ	92

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5	
บทสรุป และข้อเสนอแนะ	99
5.1 บทสรุป	99
5.2 ข้อเสนอแนะ	101
 บรรณานุกรม	 104
 ประวัติผู้วิจัย	 111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องขังแล้ว เพราะเหตุต้องรับโทษตามคำพิพากษาเนื่องมาจากการกระทำความผิดหรือที่เรียกว่าผู้ต้องขังนั้น บุคคลนั้นจะถูกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการ เช่น สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่สำหรับสิทธิและเสรีภาพบางประการเป็นสิ่งที่ไม่อาจจำกัดได้ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการตามกฎหมายแล้ว ภาระหน้าที่ ทรัพย์สิน รายได้ หนี้สิน หรือกิจการต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีหรือทำอยู่ในชีวิตประจำวันก่อนที่จะตกเป็นผู้ต้องขังก็อาจได้รับผลกระทบจากการถูกจำคุกไปด้วย แต่การคุมขังเป็นเพียงการควบคุมต่อร่างกายและควบคุมสถานที่ไม่ให้ออกมาสร้างความเดือดร้อนวุ่นวายหรือก่อความไม่สงบสุขให้แก่สังคมและประชาชน แต่ในกลุ่มคนเหล่านี้ยังมีสิทธินอกเหนือจากการควบคุมและยังได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ ความมีเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายการแก้ไขเพื่อให้ผู้ต้องขังมีโอกาสได้รับสิทธิต่าง ๆ ด้วยการสร้างงานสร้างอาชีพและนำวิธีการแก้ปัญหาฟื้นฟู พฤติติสุขมาพัฒนาให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการที่ดีจากการเปลี่ยนอาชญากรรมสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีคุณค่าต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันได้มีการดูแลสังคมให้มีความปลอดภัยจากกลุ่มคนผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรควบคู่กันไป¹

การคุ้มครองทางกฎหมายของเรือนจำตามสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ประเทศไทยมีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การได้รับเครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน อาหาร เครื่องดื่ม การรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย ศาสนาและการปฏิบัติทางศาสนา การสื่อสาร บริการสื่อบันเทิง และการพักผ่อน แม้ว่าสิทธิของผู้ต้องขังจะได้รับการคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนตามปณิญาสากล แต่สิทธิของผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาคือ

¹ จาก มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเพื่อแก้ปัญหานักโทษล้นคุก, โดย นัทธี จิตสว่าง, ม.ป.ป., สืบค้นจาก <http://www.nathee-chitsawang.com/>

สิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้หรือหนี้สิน เนื่องจากผู้ต้องขังอาจมีรายได้หรือทรัพย์สิน ขณะอยู่ในเรือนจำหรือนอกเรือนจำ รายได้ที่ได้รับอาจเป็นรายได้หรือรางวัลจากการทำงาน แต่ ปัญหาคือผู้ต้องขังไม่สามารถจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของตนเองได้ขณะอยู่ในเรือนจำ เมื่อไม่มี กฎหมายใดที่จะช่วยแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องจากการนำกฎหมายหน่วยงานมาใช้ในการมอบ อำนาจในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้หรือค่าตอบแทนของผู้ต้องขังเช่นนี้ ผู้ต้องขังและผู้มีส่วน ได้เสียในทรัพย์สินหรือรายได้หรือหนี้สินของผู้ต้องขัง จึงต้องประสบปัญหาและอุปสรรคในการ ปฏิบัติงานและอาจได้รับผลกระทบหรือเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินแห่งประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์หลายประการ อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตหลังพ้นโทษ เนื่องจากไม่มีทุนสนับสนุนใน การประกอบอาชีพและอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังได้

จากการศึกษาวิเคราะห์สิทธิของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาดในการจัดการทรัพย์สิน หรือรายได้ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ระเบียบราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของ ผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 และบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเพื่อให้ ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังตามปัญหาดังนี้

(1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ใน เรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ด้วยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 “ทรัพย์สิน ของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดิน” อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขัง กระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากทางเรือนจำไม่มีวิธีการหรือมาตรการที่ดีในการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในเรือนจำ ไม่มีการส่งทรัพย์สินคืนแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีการจัดการที่ ตรงข้ามกับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรนำ มาตรการการคืนทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ทรัพย์สิน เงิน ใบเสร็จหรือหลักฐานการใช้ จ่ายเงินจะต้องส่งคืนให้แก่ผู้ต้องขัง

(2) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิการใช้เงินของผู้ต้องขังในระหว่างถูกคุมขัง กรมราชทัณฑ์มี นโยบายป้องกันมิให้ผู้ต้องขังใช้เงิน และรับเงินที่ผิดกฎหมายที่อาจก่ออาชญากรรมได้ ดังนั้นกรม ราชทัณฑ์ จึงมีมาตรการควบคุมการใช้เงินของผู้ต้องขัง โดยมีการจำกัดจำนวนเงินที่สามารถใช้ได้ ไม่เกินวันละ 500 บาท และควบคุมบัญชีเงินฝาก นอกจากนี้ ได้มีการกำหนดจำนวนเงินในบัญชีเงิน ฝากให้มีเพียง 15,000 บาท แต่การจำกัดเช่นนี้ ถือว่าเป็นการตัดสิทธิการใช้จ่ายในด้านที่เกิด ประโยชน์แก่ผู้ต้องขังที่ทางเรือนจำไม่สามารถจัดให้ได้ เช่น การซื้อหนังสือเพื่ออ่านผ่อนคลาย ทั้ง

ในส่วนหนังสือบันทึก หนังสืออนุญาต หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการดูแลสุขภาพ และการสั่งซื้ออาหารจากภายนอกที่ไม่ใช่ทางเรือนจำจัดให้ สิ่งเหล่านี้จัดอยู่ในสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับประกอบกับจำนวนผู้ต้องขังที่มีอยู่มากกว่าสามแสนคนทั่วประเทศซึ่งภาครัฐต้องรับภาระในการจ่ายค่าอาหารโดยรวม ประมาณ 15 ล้านบาทต่อวัน คิดเป็นเงิน 54 บาทต่อหัวต่อคนต่อวัน โดยไม่มีการหักค่าใช้จ่ายใด ๆ จากเงินส่วนตัวของผู้ต้องขัง

(3) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 บัญญัติว่า “ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งคำนวณเป็นราคาค่าเงินได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการทำงานนั้น ได้การคำนวณรายได้เป็นราคาค่าเงินและการจ่ายเงินรางวัลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ต้องขังก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่อาจจะได้รับเงินรางวัลจากการทำงานนั้น ดังนั้นตามพระราชบัญญัตินี้จึงยังไม่มีการบัญญัติเรื่องการจ่ายค่าแรงที่ได้จากการทำงานไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่งานที่ผู้ต้องขังทำนั้นมีลักษณะเป็นเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมและรับงานจากทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบกับแนวคิดที่ว่าผู้ต้องขังไม่ใช่ทาส ดังนั้น การทำงานก็ควรได้รับค่าตอบแทนที่ถูกกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบสิทธิของผู้ต้องขังกับนักโทษเด็ดขาดในประเทศอื่น ๆ เช่น สาธารณรัฐฟินแลนด์ การบริหารเรือนจำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เรือนจำปิดและเรือนจำเปิด จะมีความแตกต่างกันในการจัดการสิทธิประโยชน์แก่ของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขัง ในกรณีผู้ต้องขังในเรือนจำควบคุมแบบปิดมีรูปแบบการลงโทษทางอาญา นักโทษจะไม่มีสิทธิครอบครองเงิน ขณะที่เรือนจำเปิด ผู้ต้องขังมีสิทธิครอบครองเงิน และจัดการเงินของตนเองได้อย่างอิสระ อย่างไรก็ตาม การบริหารเรือนจำทั้งสองรูปแบบ ยังให้ความสำคัญคุ้มครองทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังอีกด้วย กล่าวโดยสรุป ในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังในเรือนจำ สาธารณรัฐฟินแลนด์ เรือนจำอนุญาตให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการจัดการส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขัง เช่น การทำงานเพื่อรับค่าจ้าง การเลือกฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น² ประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมายราชทัณฑ์ของประเทศออสเตรเลียนับว่ามีความทันสมัยในการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้มีสิทธิมากขึ้นไม่เคร่งครัดกับกฎระเบียบมากเกินไป ผู้ต้องขังมีสิทธิเก็บเงินออมเพื่อ

² From *Standard Guidelines for Corrections in Australia Revised 2012*, by Victoria State Government, 2012, Retrieved from https://justice.nt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0009/238185/aust-stand_2012.pdf.

เป็นกองทุนภายหลังพ้นโทษ มีสิทธิใช้เงินในระหว่างต้องโทษกับการสั่งซื้อสินค้าจากภายนอกเรือนจำและมีสิทธิรับโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เข้าบัญชีผู้ต้องขังโดยตรง ซึ่งเป็นระบบธนาคารที่บริหารจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ นับว่ามีความทันสมัยสำหรับการบริหารงานราชทัณฑ์ที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันที่อำนวยความสะดวกทั้งผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ ให้โอกาสผู้ต้องขังมีสิทธิต่าง ๆ เช่น การให้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ต้องขัง โดยมีสิทธิสะสมในธนาคารนอกเรือนจำ หรือนำเงินไปซื้อสิ่งของจากภายนอกเรือนจำในกรณีที่สินค้าที่ต้องการไม่มีในร้านสวัสดิการเพื่อให้การฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับครอบครัวรวมถึงสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ สำหรับการทำงานและจ่ายค่างานให้กับผู้ต้องขังในออสเตรเลีย นักโทษทุกคนต้องทำงานตามศักยภาพของตนและต้องได้รับค่าจ้างจากการทำงานตามปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย³ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการคุ้มครองการทำงานของผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ โดยได้นำกฎหมายแรงงานที่ใช้กับบุคคลทั่วไปมาใช้กับผู้ต้องขังที่ทำงาน เช่น มีการคิดคำนวณการจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง การรับจ้างทำงานหรือการจ่ายค่าชดเชยการทำงาน เป็นต้น โดยยึดหลักการลงโทษสมัยใหม่จากการแก้แค้นทดแทนเป็นการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้มีความสอดคล้องและไม่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1955 โดยในการคุ้มครองการทำงานต้องขังในเรือนจำของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้คำนึงถึงผู้ต้องขังชราหรือพิการที่ไม่สามารถทำงานได้ ในส่วนนี้ในประเทศเยอรมันจะมีทุนตั้งต้นในการเลี้ยงชีพให้ผู้ต้องขัง อีกทั้งยังมีสวัสดิการเดือนรายเดือนให้แก่ผู้ต้องขังอย่างชัดเจน ตลอดจนถึงเงินออมซึ่งคำนึงถึงผู้ต้องขังหลังจากพ้นจากการรับโทษอย่างชัดเจน อีกทั้งผู้ต้องขังมีสิทธิได้รับเงินจากรัฐตามกฎหมายรายเดือน และใช้ทุนตั้งต้นในการเลี้ยงชีพสำหรับจ่ายสิ่งของหรือการอื่นๆ สำหรับผู้ต้องขังที่ทำงานภายนอกเรือนจำ หรือได้รับอนุญาตให้ทำงานที่ต้องการทำด้วยตนเองจะได้รับเงินประจำเดือนที่เหมาะสมจะถูกกำหนดจากเงินรายได้ที่ได้รับ⁴

จากปัญหาและอุปสรรคเรื่องการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาดดังที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับการที่ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะนำกฎหมายแฟ่งมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน ต่อสังคมส่วนรวม นอกเหนือจากการคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มสัญญา หรือกลุ่มกรณีเป็นสำคัญ จึงเป็นสาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้ผู้เขียนมี

³ From *Operational Instruction 11 Prisoner Purchases and Canteen Management*, by Government of Western Australia department of Corrective Services, 1982, Retrieved from https://www.correctiveservices.wa.gov.au/_files/prisons/adult-custodial-rules/operational-instructions/oi-11.pdf.

⁴ จาก *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก* (น. 124-125), โดย ธาณี วรภัทร์, 2555, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขังและบุคคลภายนอกผู้มีส่วนจะได้หรือจะเสียอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพย์สินของผู้ต้องขังอันนำไปสู่แนวทางในการแก้ไข ปัญหา ทั้งนี้เพื่อสิทธิและประโยชน์ในทางแพ่งของผู้ต้องขังในระหว่างที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ในเรือนจำ กับบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่เกี่ยวข้อง และยังไปกว่านั้นหากปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขกันอย่างจริงจัง อาจส่งผลให้จำนวนของผู้กระทำความผิดซ้ำมีจำนวนลดน้อยลง สังคมย่อมเกิดความสุขตามมา และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระปัญหาหลาย ๆ ด้าน ทั้งยังเป็นการพัฒนา งานราชทัณฑ์ของไทยให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลที่ ผลักดันให้นำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการทำงานของประเทศไทยในด้านบริการทางการเงินของทุก หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนอย่างไม่จำกัด และหากนำระบบดังกล่าวมาใช้จะเป็นการสะดวกต่อ การทำงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำในการบริหารการเงินของผู้ต้องขังอย่างมาก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมาย ว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขัง ประเภทนักโทษเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการ ทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

1.2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และ ค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีปัญหาค้ำครอง สิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดิน ด้วย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 ปัญหาค้ำครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้ เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ และปัญหาค้ำครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ

ดังนั้นจึงสมควรแก้ไข ปรับปรุงพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 ตามสาธารณรัฐฟินแลนด์มาปรับใช้ในการคืนทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวของเรือนจำในประเทศไทย ส่วนปัญหาการใช้เงินควรมีมาตรการการใช้เงินในเรือนจำของสาธารณรัฐฟินแลนด์และรัฐออสเตรเลียมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเรือนจำในประเทศไทย และควรมีแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 49 มาตรา 50 ในเรื่องการทำงานสาธารณะของผู้ต้องขังที่ควรให้ผู้ต้องขังมีสิทธิปฏิเสธได้ ทั้งยังควรมีมาตรการควบคุม และอุปกรณ์ดูแลตามประเทศได้หวั่นและควรจ่ายค่าตอบแทนการทำงาน ซึ่งอาจจะพิจารณาอัตราจ่ายเป็นรายชั่วโมง หรืออัตราเหมาจ่าย หรือตามความสำเร็จในการทำงาน หรือการเหมาจ้างแบบกลุ่มหรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทนโดยการประมาณเป็นอย่างเดียวกัน อย่างคนงานแรงงานทั่วไป และต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รวมทั้งให้ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด เพื่อให้การศึกษานี้ตอบสนองต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคม โดยทำการเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ เกาหลีรัฐออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และประเทศไต้หวัน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาดของประเทศดังกล่าว มาปรับใช้กับประเทศไทย นอกจากนี้ผู้เขียนจะศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของบุคคลบางประเภทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งศึกษาเรื่องการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขัง โดยอาศัยระบบสวัสดิการของรัฐ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ด้วยบทกฎหมาย บทความ วารสาร เอกสารรายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ ตำราทั้งในและต่างประเทศ

และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงรวบรวมข้อมูลด้านกฎหมาย กฎระเบียบ เกี่ยวกับสิทธิของหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และระเบียบราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 มาใช้ในการศึกษาเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด โดยการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย และเป็นแนวทางในการจัดการตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ 1) สาธารณรัฐฟินแลนด์ 2) ครีโอลรัฐออสเตรเลีย 3) สหรัฐอเมริกา และ 4) ประเทศไต้หวัน รวมถึงนำผลการวิเคราะห์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน การใช้แรงงานนักโทษ และค่าตอบแทนการทำงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและมีประสิทธิภาพต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

1.6.2 ทำให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และ ค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

การศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด เพื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ เพื่อศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

- 2.1 สิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด
- 2.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง
- 2.3 การคุ้มครองการใช้แรงงานของผู้ต้องขัง
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีการลงโทษทางอาญา
- 2.5 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำเปิดและเรือนจำปิด
- 2.6 กรรมสิทธิ์
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง

2.1 สิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

2.1.1 สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แนวคิดการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงเป็นมิติใหม่ในการวางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของนักโทษในระบบ

รัฐธรรมนูญของไทยซึ่งแต่เดิมมีการกล่าวถึงเฉพาะสิทธิและเสรีภาพเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่โดยหลักแล้วการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพในด้านอื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดไว้ เพื่อเป็นการรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิในด้านต่าง ๆ โดยบทบาทดังกล่าวองค์กรตุลาการเป็นผู้ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ เช่นเดียวกับสิทธิในด้านอื่น ๆ โดยเมื่อนักโทษเด็ดขาดมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้มีความศักดิ์ศรี จึงทำให้การบังคับโทษของเรือนจำต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายที่ใช้บังคับและแนวทางในการปฏิบัติ อันจะได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎระเบียบหรือคำสั่งข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งกฎกระทรวงมหาดไทย และข้อกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการปฏิบัติต่อนักโทษหรือผู้ต้องขังโดยเป็นไปตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ โดยจะต้องไม่เป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของนักโทษ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันว่า บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ดังจะเห็นได้ว่าในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในปัจจุบันได้ให้ความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการใช้อำนาจของรัฐหรือองค์กรของรัฐไว้อย่างครอบคลุมทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือนักโทษ อีกทั้งยังกำหนดเครื่องมือตอบโต้กรณีที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไว้ โดยให้สามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ อันถือเป็นหลักพื้นฐานของความยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองแก่นักโทษหรือนักโทษไว้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน⁵

สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขังในต่างประเทศ มีการเน้นสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องขัง เช่น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีการกำหนดเกี่ยวกับสถานที่เยี่ยมผู้ต้องขังว่าต้องปราศจากการกีดกันระหว่างผู้ต้องขังและผู้เยี่ยม อย่างไรก็ตามในการเข้าพบผู้ต้องขัง ก็ได้มีระบบความปลอดภัยในการตรวจค้นผู้ต้องขังก่อนและหลังถูกเยี่ยม สำหรับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตาม

⁵ จาก รายงานการศึกษา สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกรอบธรรมนูญในบริบทของสังคมไทยและมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน. โดยไพโรจน์ พลเพชร และณฐกร ศรีแก้ว, 2549, กรมและเสรีภาพ: กระทรวงยุติธรรม, สืบค้นจาก <http://www.peaco.mahidol.ac.th/uh/document/Reliability/2.pdf>.

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Basic law or grungiest, the germen constitution) เพื่อใช้ในการป้องกันการกระทำของรัฐในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ในมาตรา 1 และ มาตรา 2 บัญญัติให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นหลักการพื้นฐาน คือ รัฐต้องเคารพ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่สะท้อนอยู่ในกฎหมายพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของมนุษย์ในการ พัฒนาศักยภาพของตนอย่างเสรี ทั้งสองมาตรานี้เป็นการรับประกันสิทธิของบุคคลในการระบุด ตัวตน ภายใต้สิทธินี้ บุคคลมีอำนาจในการควบคุม พัฒนา และใช้ประโยชน์จากสิทธิในความเป็น ส่วนตัวของตน และสิทธิในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น จดหมายหรือสิ่งของไปรษณีย์ภัณฑ์ และการติดต่อสื่อสารจากการกระทำใด ๆ⁶

สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีการเพิ่มเติมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องจากเดิมหลายประการ ได้แก่ เป็นสิทธิที่จะไม่เจ็บปวดทรมานหรือ ถูกลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายและไร้มนุษยธรรม ซึ่งเป็นไปตามปณิธานว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน ข้อ 5 ว่า “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษซึ่งทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้” และในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและทางการเมืองยังได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย ไว้ในข้อที่ 7 ว่า “บุคคลจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือด่าซ้ำมิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลจะถูกใช้ ในการทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้น มิได้” จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้วางหลักประกันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในชีวิต และร่างกายไว้มากกว่าเดิม อย่างไรก็ดีตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิและเสรีภาพ ดังกล่าวไว้ เป็นเพียงหลักประกันในหลักการเท่านั้น รัฐจำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อกำหนด รายละเอียดและแนวปฏิบัติเพื่อให้สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายดังกล่าวมีผลใช้บังคับได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการโทษเด็ดขาด เช่น การทำผิดวินัยการใช้อาวุธต่อนักโทษ การตรวจ ค้น การใช้เครื่องพันธนาการ การมีเครื่องนุ่งห่มหลับนอน การได้รับอาหาร การคุมขังโดยมิชอบด้วย กฎหมาย⁷

⁶ จาก รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและ คุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (น. 38), โดย บรรเจิด สิงคะเนติ, นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์ และ เรวดี ขวัญทองชัย, 2556, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

⁷ จาก ไพโรจน์ พลเพชร และณฐกร ศรีแก้ว, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 5 (น. 110)

สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังด้านความเป็นอยู่หรือพักอาศัย บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะอยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ ไม่เว้นแม้แต่ผู้ต้องขังในเรือนจำ สิทธิในการอยู่หรือพักอาศัยของผู้ต้องขังในเรือนจำที่มีสุขลักษณะที่ดีย่อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเกี่ยวข้องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับสิทธิในชีวิตร่างกายของผู้ต้องขัง โดยนัยดังกล่าว ผู้ต้องขังย่อมต้องได้รับความคุ้มครองตามข้อ 12 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 8 วรรคหนึ่ง ของอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ตลอดจนตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard of minimum Rule for the Treatment of Prisoners) อีกด้วย⁸

จากแนวความคิดที่ว่า นักโทษที่ถูกตัดสินว่าเป็นพลเมืองของประเทศ แม้จะมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยผลของกฎหมาย แต่ก็ยังมีสิทธิเสรีภาพหลงเหลืออยู่บ้าง เช่นกรณีโทษจำคุกถือเป็นการกระทำต่อชีวิตและร่างกายของผู้กระทำ อันเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายที่รัฐหรือองค์กรของรัฐสามารถกระทำได้ตามกฎหมาย แต่จะปฏิบัติอย่างไม่สุภาพ โหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมไม่ได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลหรือนักโทษเด็ดขาดควรได้รับการคุ้มครองตามหลักแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐทุกแห่งต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เพราะถือว่าสิทธิและเสรีภาพ สาธารณประโยชน์ที่รัฐต้องปกป้อง ให้กับประชาชนทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะกรมราชทัณฑ์ซึ่งมีหน้าที่ลงโทษผู้กระทำความผิดต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขัง การปฏิบัติจะต้องดำเนินการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการบังคับโทษในลักษณะที่ไม่โหดร้ายทารุณหรือไร้มนุษยธรรม⁹

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในด้านการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย นอกจากนี้ยังให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและมรดกของบุคคลที่มีสิทธิตามกฎหมายและไม่ถูกจำกัด ดังนั้น

⁸ จาก บรรเจิด สิงคะเนติ, นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์ และ เรวดี ขวัญทองอิม, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6* (น. 92)

⁹ จาก ไพโรจน์ พลเพชร และณฐกร ศรีแก้ว, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5* (น. 110)

ผู้ต้องขังหรือนักโทษยังคงได้รับสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดกตามรัฐธรรมนูญที่ได้มีการกำหนดไว้ โดยผู้ต้องขังสามารถบริหารจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของตนเองที่ได้รับมาในขณะที่ต้องโทษทั้งจากเงินรางวัลปันผล เงินจากญาติเยี่ยมนำฝากให้ใช้ ให้มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงเชื่อได้ว่าการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานของหน่วยงานราชการที่ทันสมัยและง่ายต่อการทดสอบทั้งในระดับประเทศและระดับสากล และแก้ไขฟื้นฟูทัศนียภาพจะทำให้ประสิทธิภาพมากขึ้น

2.1.2 สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิตามกฎหมาย หมายถึง สิทธิที่สามารถได้รับได้ตามจริงและต้องมีการกำหนดไว้ในกฎหมายที่มีการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธินั้นโดยมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมสามารถบังคับใช้ได้จริง เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในค่าสินไหมทดแทนจากการทำถูกทำละเมิด หรือจารีตประเพณีให้การรับรองไว้ เช่น สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้แย่ง หรือบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลายนั้นมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของบุคคล ซึ่งตามมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้สภาพบุคคลเริ่มแต่เมื่อคลอดและอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย โดยความสำคัญของการมีสภาพบุคคลนั้นก็คือการเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด หรืออาจกล่าวได้ว่ามีแต่มนุษย์เท่านั้นที่สามารถมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายได้¹⁰ ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า “Persons are those entitles, whether men or women, who are capable of rights and duties”¹¹ และตราบใดที่มนุษย์ยังมีสภาพบุคคลอยู่ตามกฎหมายตราบนั้นบุคคลก็ย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายคู่กัน โดยในการพิจารณาสิทธิและหน้าที่ผ่านการตีความนั้น ต้องอาศัยหรือให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียมภายใต้การกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ” ดังนั้น การพิจารณาสิทธิและหน้าที่ต้องผ่านการพิจารณาตามกฎหมายที่มีการรับรอง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยทุกคนที่อยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันย่อมเป็นผู้ได้รับสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากเกิดจากการที่กฎหมายได้ยกเลิกหรือตัดสิทธิ จำกัดสิทธิของบุคคลนั้นไว้เฉพาะบุคคล

¹⁰ จาก หลักกฎหมายบุคคล (น.13), โดย กิตติศักดิ์ ปกรติ, 2553, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

¹¹ From *Eirst of Jurisprudence, fifth edition*, by Federick Pollock, sir 1923, London: Macmillan.

อย่างไรก็ตามในกระบวนการของการจัดการหนี้สินและทรัพย์สินต่าง ๆ มีรายละเอียดที่ได้มีการกำหนดไว้หรือบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายและพาณิชย์ ทั้งในส่วนของบุคคลธรรมดาและการทำนิติกรรมสัญญาทรัพย์สิน หนี้สิน ตลอดจนเรื่องครอบครัวและมรดก โดยการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินนี้อาจอยู่ในรูปของการทำนิติกรรมสัญญาขึ้นระหว่างบุคคล เช่น ทำสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน ร่วมลงทุนธุรกิจกับเพื่อน ทำสัญญากู้ยืม ฯ ถ้าหากเป็นการจัดการในรูปของนิติกรรมสัญญา ก็จะต้องดูหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดด้วย เช่น ความสามารถในการทำนิติกรรม แบบของนิติกรรม เป็นต้น หรืออาจเป็นการจัดการตามกฎหมายลักษณะหนี้ เช่น การทวงถามหนี้ต่อลูกหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระ การชำระหนี้บางส่วนหรือทั้งหมดแก่เจ้าหนี้ การคิดดอกเบี้ยผิดนัดเมื่อลูกหนี้ไม่ยอมชำระเมื่อหนี้ถึงกำหนด การฟ้องร้องเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนจะขาดอายุความตามกฎหมาย เป็นต้น หรืออาจเป็นการจัดการตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน คือ เมื่อบุคคลใดเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ย่อมมีสิทธิที่จะกระทำการกับทรัพย์สินนั้น ๆ อย่างไม่จำกัด ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่าย จ่าย โอน ทำลาย เรียกร้องทรัพย์สินของตนที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือเอาไว้ หรือขัดขวางมิให้บุคคลอื่นมายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน เป็นต้น

แต่ก่อนที่บุคคลใดจะจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตน จะต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นมีสิทธิและความสามารถที่จะกระทำได้ตามกฎหมายหรือไม่ เพราะความสามารถในการมีสิทธิและความสามารถในการใช้สิทธิไม่ใช่สิ่งเดียวกัน บางรายอาจเป็นผู้ทรงสิทธิและสามารถใช้สิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ บางคนมีสิทธิ์ด้วย แต่ไม่สามารถใช้สิทธินั้นได้เพราะกฎหมายจำกัดไม่ให้ใช้สิทธินั้นได้¹²

สำหรับสิทธิทางทรัพย์สินและหนี้สินนั้น โดยทั่วไปแล้วบุคคลทุกคนย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิ์¹³ ไม่ว่าจะเป็นทารกที่เพิ่งคลอดออกมาจากครรภ์มารดา คนชรา บุคคลทุพพลภาพ ผู้ที่มีปัญหาทางจิตหรือสติปัญญา ฯ ล้วนแล้วแต่มีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินได้เหมือนกัน เพียงแต่บุคคลเหล่านั้นจะใช้สิทธิในการจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมีอยู่ได้เพียงใด ต้องพิจารณาเรื่องความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าวด้วย เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิของบุคคลบางประเภทไว้ อันได้แก่ ผู้เยาว์

¹² จาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล (น.73), โดย สมทบ สุวรรณสุทธิ, 2514, กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

¹³ จาก กิตติศักดิ์ ปกติ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10 (น. 55)

คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถ เพราะกฎหมายเห็นว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ห่อนความสามารถในการคิด ตัดสินใจ และการไตร่ตรอง และเพื่อประโยชน์ของเขาเอง กฎหมายจึงห้ามมิให้บุคคลเหล่านี้ทำนิติกรรมบางประเภทหรือทั้งหมดด้วยตนเอง บางกรณีจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้พิทักษ์ก่อน บางกรณีอาจจะต้องให้ผู้แทนโดยชอบธรรมผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุญาตทำการแทนเสียเลย แต่ถ้าเรื่องใดมีความสำคัญมาก กฎหมายจะกำหนดให้ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะกระทำได้ ถ้าหากฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กำหนด การนั้นก็จะไม่ผูกพันหรือไม่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย¹⁴

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีของผู้ต้องขังในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สิน โดยผู้ต้องขังถือเป็นบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นผู้ต้องขังย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เนื่องจากผู้ต้องขังควรได้รับสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น อย่างไรก็ตาม ในประเด็นดังกล่าวก็ไม่ได้มีการบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการกหนดให้มีการตัดหรือจำกัดสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสิทธิเหนือทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลใดเลย นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังมีสิทธิที่จะจัดการกับทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นโดยการทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการตามกฎหมายลักษณะหนี้และทรัพย์ เพราะเมื่อผู้เขียนได้ศึกษาเรื่องการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ก็ไม่พบว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิไว้แต่อย่างใด คงมีเพียงแค่ผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถเท่านั้นที่เป็นบุคคลที่ถูกกฎหมายจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิ ดังนั้น เมื่อไม่มีบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดเรื่องการจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้ต้องขังไว้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิและเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้สิทธิเพื่อจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของตนได้อย่างสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.1.3 สิทธิมนุษยชนว่าด้วยกติการะหว่างประเทศ

หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวว่า เป็นสิทธิธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Rights) หมายความว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีประจำตัวตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์ และไม่มีใครมอบให้ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้กำหนดขึ้นในมนุษย์ทุกคน คุณค่าของมนุษย์จึงถูกกำหนดขึ้นโดยสังคมในฐานะการดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่ง

¹⁴ จาก สมทบ สุวรรณสุทธิ, *อ่าวแล้วชิงอรรถที่ 12* (น. 92)

ขึ้นอยู่กับกำหนัดอำนาจหรือการยัดครองทรัพยากรของสังคมส่งผลให้การดำรงตำแหน่งทางสังคมมีความแตกต่างกัน โดยถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามถือเป็นการให้คุณค่าของมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน โดยความเป็นมนุษย์ต้องมีความเท่าเทียมกันและความเสมอภาค แต่ในทางกลับกัน พบว่า โดยปกติแล้วในสังคมส่วนใหญ่ให้คุณค่าแต่ละบุคคลตามฐานะทางการเงิน ตำแหน่ง หน้าที่การงาน บทบาททางสังคม จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้นำไปสู่การเลือกปฏิบัติ และลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามในการพิจารณาสิทธิมนุษยชนสามารถพิจารณาได้โดยใช้หลักนิติธรรม (Accountability & The Rule of Law) หมายถึงหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดสิทธิมนุษยชนในสังคม โดยต้องมีการขับเคลื่อนให้สิทธิมนุษยชนสามารถเกิดขึ้นได้จริงในสังคมหรือประเทศของตน หากสิทธิมนุษยชนประการใดที่ไม่สามารถนำไปใช้ได้ สังคมตามหลักสากล ต้องสามารถอธิบายแก่สังคมได้ ว่ามีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง และมีแนวทางในการปฏิบัติในอนาคตอย่างไร โดยเฉพาะรัฐต้องมีแนวทางในการปกครองประเทศที่เป็นไปตามครรลองที่ถูกต้อง ตามมาตรฐานสากล โดยอาศัยหลักนิติธรรม หรือการบังคับกฎหมายอย่างเที่ยงธรรมและเที่ยงตรง โดยหลักการที่สำคัญ คือ การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการทางยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ สามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่ซับซ้อน¹⁵

การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังนั้น มาจากการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน เริ่มมาจากการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังทางกฎหมาย เพราะสาธารณชนไม่ได้ให้ความสนใจในสิทธิของผู้ต้องขัง เนื่องจากในส่วนของผู้ต้องขัง ได้รับการมองจากบุคคลภายนอกโดยทั่วไปว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิด ศีลธรรม หรือเป็นบุคคลที่ไม่ปกติและเป็นภัยกับสังคม ส่งผลให้ไม่ได้รับการสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือจากสังคม เป็นการจำกัดสิทธิของผู้ต้องขังหรือนักโทษ อย่างไรก็ตามในส่วนหนึ่งของสิทธิของแต่ละบุคคลในระยะเวลาต่อมาได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการคุ้มครองประชาชนให้ได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน โดยในกลุ่มผู้ต้องขังเมื่อได้รับการปล่อยตัวก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปในสังคมนั้น ๆ แต่ในขณะที่ถูกคุมขัง ผู้ต้องขังได้รับถูกแยกจากสังคมปกติ ทำให้อาจจะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายที่มีการบังคับไว้ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องของความถูกต้องชอบธรรม เมื่อผู้ต้องขังได้รับความทุกข์ทรมานจากการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายต่าง ๆ จนนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิของผู้ต้องขังอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ประกอบ

¹⁵ จาก บทวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (น.3), โดย กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม, 2556.

กับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังที่ว่า ผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษได้สูญเสียสิทธิบางส่วนจากการที่ ได้รับโทษไป แต่บุคคลเหล่านี้ยังมีสิทธิที่ยังเหลืออยู่จากการถูกลงโทษนั้น มิได้หมายความว่า ผู้กระทำความผิดที่ถูกขังนั้นสิ้นสิทธิความเป็นมนุษย์ไปเสียทั้งหมดแต่อย่างใด¹⁶ เช่นเดียวกับสมัชชา ใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อ วันที่ 16 ธันวาคม 2509 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 ประเทศไทยได้ภาคยานุวัติ (Accession) เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 โดยไม่ได้ตั้งข้อสงวนแต่อย่างใด และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 และกำหนดสิทธิสำหรับผู้ต้องขัง สรุปได้ดังนี้¹⁷

1) บุคคลทั้งปวงที่ถูกกลั่นแกล้งหรือทารุณกรรมต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมี มนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์ ยกเว้นในสถานการณ์ พิเศษ ผู้ต้องหาต้อง ได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องขัง และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้ เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องขัง และระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วย การปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัย และสถานะทางกฎหมาย

2) บุคคลใดใด ย่อมได้รับการคุ้มครองให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างเท่าเทียม กันภายใต้กฎหมายเดียวกัน โดยสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเฉพาะ บุคคล ทั้งนี้ กฎหมายมีการบัญญัติไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติใดใด บุคคลต้องได้รับการคุ้มครองอย่าง เสมอภาคและเท่าเทียมกัน ปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าเหตุผลด้านใดก็ตาม เช่น เชื้อชาติ ศิพ พศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

¹⁶ จาก *วิกฤตราชทัณฑ์วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา* (น. 45), โดย ธาณี วรรณทรัพย์, 2554, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

¹⁷ จาก *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Ante national Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)* ข้อบทที่ 10 และ 26, โดย สมัชชาใหญ่สหประชาชาติ, 1970, สืบค้นจาก http://www.ipd.go.th/ripdnewfimagest.pd./nternational_HR/25S7/tran ICCPR-2.pdf.

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าว กรมราชทัณฑ์ได้พัฒนาวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยกำหนดหลักการขั้นพื้นฐานต่อการปฏิบัติกับผู้ต้องขัง หลักการว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลที่ถูกจำคุก เช่น สิทธิในการติดต่อกับครอบครัว สิทธิของผู้เป็นมารดาและเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) ค.ศ. 1957 เจ้าหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทุกคนอย่างมีมนุษยธรรม รวมถึงเคารพศักดิ์ศรีความแตกต่างของความเป็นมนุษย์ โดยไม่สามารถละเลย ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น สิทธิผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นมนุษย์และพลเมืองของประเทศ จึงมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่นเดียวกับพลเมืองทั่ว ๆ ไป รัฐจึงต้องกำหนดกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครอง โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มีอยู่อันล่วงละเมิดมิได้ แม้ว่า จะถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการจากผลของการกระทำผิดนั้น และได้นำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561) ที่ให้ความสำคัญทางด้านสิทธิมนุษยชนกับกลุ่มผู้ต้องขังและกลุ่มผู้พ้นโทษมากำหนดเป็นนโยบาย ดังนี้

กลุ่มผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงานภายในราชทัณฑ์โดยเน้นการปรับปรุงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมไปถึงการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ต้องขัง โดยมีพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชน เน้นการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังกลุ่มผู้พ้นโทษ โดยพบว่า มีการเสนอมาตรการต่อภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องด้านสิทธิมนุษยชน ให้จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยมีเป้าหมายในการสนับสนุนทางการด้านการฝึกอบรม ด้านวิชาชีพ ด้านการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนออกสู่สังคม รวมไปถึง การจัดหางานที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังในอนาคต เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถมีช่องทางในการประกอบอาชีพภายหลังออกสู่สังคม การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแก้ไขการรับบุคคลเข้าทำงาน โดยการยอมรับบุคคลที่เคยต้องโทษเข้าทำงานได้ รวมทั้งการจัดตั้งกองทุนอาชีพเพื่อสนับสนุนให้ประกอบอาชีพที่อิสระเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก และถึงแม้ว่าการบังคับโทษจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่ต้องมีความเป็นเสรีนิยม จะต้องยกระดับผู้ต้องขังให้เป็นประธานของการบังคับโทษ มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน จะต้องไม่นำไปสู่การทำลายลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล หรือวัฒนธรรมเดิมในการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังจำคุก ตามหลักที่ว่า ภายในเรือนจำกับภายนอกเรือนจำต้องไม่แตกต่างกันมาก และกฎหมายต้องไม่กำหนดให้กระบวนการบังคับโทษไปทำลายความเป็นมนุษย์ หรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹⁸

¹⁸ จาก ธาณี วรภัทร์, *อ้าวแล้วจึงอรรถที่ 16* (น. 48)

สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษยชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน เพื่อให้คน ๆ นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้ สิทธิมนุษยชนให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หลายด้าน และหนึ่งในนั้นคือ สิทธิด้านความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มนุษย์ทุกคนสามารถครอบครองได้และเป็นสิทธิประจำตัวของประชาชนทุกคนทั่วโลก โดยให้รวมถึงผู้ต้องขังที่ถูกจำกัดเสรีภาพอยู่ในเรือนจำ ดังนั้น ตามความที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกอบกับการรับรองเรื่องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้ต้องขังจึงยังเป็นบุคคลที่มีสิทธิทางทรัพย์สินและสิทธิในการจัดการทรัพย์สินอยู่

2.1.4 สิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วน of พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ได้กล่าวถึง สิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังไว้โดยตรงก็ตาม แต่เมื่อได้ศึกษาเรื่องทรัพย์สินของผู้ต้องขังภายในเรือนจำแล้วก็เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในทรัพย์สินอยู่เช่นเดิม และยังคงมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินได้เท่าที่ไม่ขัดกับระเบียบที่กำหนด ฉะนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าผู้ต้องขังยังเป็นบุคคลที่มีสิทธิในทรัพย์สิน รวมถึงสิทธิในการจัดการทรัพย์สินทั้งภายนอกและภายในเรือนจำอยู่ ทั้งนี้ไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และเมื่อพิจารณาสิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังตามกฎหมายประเภทต่าง ๆ ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 รวมถึงกฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ทำให้เห็นสอดคล้องไปในทำนองเดียวกันทั้งหมดว่า ผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ด้วยเหตุผลและมุมมองที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ต้องขังยังมีสิทธิและสามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้ อยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิต่าง ๆ ทางแพ่ง สิทธิแห่งความมั่นคงทางสังคมและประโยชน์ทางสังคมอื่น ๆ หรือเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ได้แยกสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังไว้ต่างหากจากบุคคลทั่วไป สิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญก็ย่อมครอบคลุมถึงผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นคนไทยด้วยเช่นกัน ผู้ต้องขังมิได้เป็นบุคคลที่ถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิตามที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ต้องขังจึงอาจจัดการทรัพย์สินและรายได้ของตนได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำมาเข้าสู่ข้อสรุปที่ว่าผู้ต้องขังยังคงมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน หรือรายได้ หรือหนี้สินของตนเองได้อยู่เช่นเดิม

กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 62 และมาตรา 63 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้¹⁹

1) ต้องออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดว่าทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ

2) กรณีทรัพย์สินที่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ แต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์อนุญาต ต้องแจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่กำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย ของอันตราย หรือโสโครก เจ้าพนักงานเรือนจำมีหน้าที่ต้องทำลาย

3) กรณีทรัพย์สินเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ต้องแจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่กำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย ของอันตราย หรือโสโครก เจ้าพนักงานเรือนจำมีหน้าที่ต้องทำลาย

4) การจำหน่ายและการทำลายสิ่งของตามข้อ 2 และ 3 ข้างต้น ต้องเป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

5) ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ดังนี้

5.1) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนด 3 เดือน นับแต่วันที่หลบหนี

5.2) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้ว และไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญของตนไป ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีการออกอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้มาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 บัญญัติให้อนุบัญญัติที่ออกตามกฎหมายเก่า ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกอนุบัญญัติใหม่ขึ้นมาใช้บังคับ

¹⁹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 62 และมาตรา 63

2.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง

2.2.1 แนวคิดและความเป็นมาเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง

ในอดีตการใช้แรงงานผู้ต้องขังในรูปแบบต่าง ๆ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งหวังที่จะแก้แค้นทดแทนและเพื่อเป็นการขังขัง การแก้แค้นทดแทนก็เป็นที่ไปเพื่อลงโทษสนองตอบอย่างรุนแรงกับการที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดขึ้น และให้ตระหนักถึงผลกระทบที่ได้กระทำต่อผู้อื่นและเพื่อเป็นการขังขัง ก็คือ ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษมีความเจ็บปวด ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก จากแนวความคิดนี้ทำให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังในอดีตนั้น เป็นงานที่หนักมาก เช่น การให้ผู้ต้องขังสร้างกำแพงปราสาทราชวังต่าง ๆ แต่ใช้เวลาพักผ่อนและให้อาหารเพียงเล็กน้อย ดังที่ธอร์สเต็นเซลลิน (Thorsten Selin) ได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ออกเป็น 4 ระยะ คือ²⁰

- 1) หลักการลงโทษเป็นการแก้แค้นทดแทน
- 2) การเอารัดเอาเปรียบและใช้แรงงานผู้ต้องขัง
- 3) หลักการลงโทษ โดยมีมนุษยธรรม
- 4) การแก้ไขบำบัด

การใช้แรงงานผู้ต้องขังหรือการให้ผู้ต้องขังทำงาน ถือเป็นหลักการลงโทษและแก้แค้นทดแทน ส่วนการเอารัดเอาเปรียบและใช้แรงงานผู้ต้องขังนั้น ก็คือ การใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เกิดผลในทางเศรษฐกิจ เช่น การใช้แรงงานผู้ต้องขังสร้างถนนและงานสาธารณูปโภค

ในยุคนั้นได้มีการมีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง 2 รูปแบบ ได้แก่ ประชาธิปไตย และบ่อเกิดของวิชาพฤตินิยมศาสตร์ กระบวนการที่ 1 เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม และกระบวนการที่ 2 เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติและความเข้าใจที่มีต่อลักษณะของผู้ต้องขัง ผู้ที่มีแนวความคิดเชิงเหตุผล มีความเชื่อว่า การศึกษาพฤติกรรมของผู้ที่ผ่านการกระทำความผิดมาหรือผู้ที่ได้รับโทษ น่าจะมีกระบวนการในการศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ เป็นผลให้มีการเรียกร้องการลงโทษให้เหมาะสมแก่บุคคลแต่ละคนแทนการลงโทษตามความผิด ทำให้เกิดหลักการลงโทษโดยมีมนุษยธรรม และการแก้ไขบำบัดผู้ต้องขัง การให้ผู้ต้องขังทำงานก็เช่นเดียวกัน จากเดิมที่มุ่งหวังเพื่อ

²⁰ From *Correction in Historical Perspective*, in *Correctional Institutions* (pp.8-16), by Thorster Sellin, 1972, New York: J.B. Lippon. CottC..

เป็นการแก้แค้นทดแทน และยับยั้งก็ได้หันมามองในแง่ของการแก้ไขฟื้นฟู จุดหักเหที่สำคัญประการหนึ่งของแนวความคิดในการให้ผู้ต้องขังทำงาน ก็คือ นับตั้งแต่มีปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ในข้อ 23 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในการให้ผู้ต้องขังทำงาน โดยมุ่งหวังให้เป็นการพัฒนาตัวผู้ต้องขังเอง รูปแบบของงานก็เปลี่ยนไป เช่น มีการฝึกวิชาชีพ การให้ผู้ต้องขังทำงานในเรือนจำ และการทำงานในรูปแบบของอุตสาหกรรมเรือนจำ เป็นต้น ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าผู้ต้องขังจะสามารถนำวิชาชีพนั้นไปใช้ในภายหลังพ้นโทษ และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้น ทางเรือนจำควรจะต้องให้มีการฝึกอบรมทักษะและนิสัยการทำงาน ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังจำนวนมากสามารถจัดการกับปัญหาในชีวิตได้ดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อเขาได้กลับไปมีชีวิตโดยอิสระแล้ว²¹

2.2.2 วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง

การใช้แรงงานผู้ต้องขัง (Prison Labor) เป็นส่วนหนึ่งของหลักการแก้ไข ฝึกอบรม ผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี อันเป็นหลักการราชทัณฑ์สมัยใหม่ การใช้แรงงานผู้ต้องขัง จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้²²

1) เพื่อให้ผู้ต้องขังทำงานอันเป็นลักษณะหนึ่งของการลงโทษ ทั้งนี้เป็นความเชื่อถือมาตั้งแต่สมัยโบราณว่า ผู้ต้องขังจะต้องทำงานหนัก ดังจะเห็นได้จากภาพประวัติศาสตร์ว่าผู้ต้องขัง ซึ่งอยู่ในเครื่องพันธนาการกำลังสร้างถนน หรือปราสาทราชวัง เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายของบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้มีโทษจำคุกเพื่อทำงานหนักไว้ด้วย

2) เพื่อสร้างความเป็นระเบียบและวินัยของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เพราะการทำงานจะสามารถให้ผู้ต้องขังมีทางระบายอารมณ์ ซึ่งจะขจัดความฟุ้งซ่าน โอกาสที่จะคิดกระทำความผิดกฎหมายหรือระเบียบวินัยก็ลดน้อยลงด้วย จึงเป็นประโยชน์ต่อการปกครอง

3) เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตต่าง ๆ แก่เรือนจำ เป็นการแบ่งเบาภาระในด้านการเงินงบประมาณ เพราะเครื่องอุปโภค บริโภคบางชนิด เรือนจำสามารถผลิตได้เอง เป็นการลดค่าใช้จ่ายของเรือนจำได้อย่างมาก

4) เพื่อสนับสนุนให้ผู้ต้องขังมีนิสัยรักการทำงาน สนใจในกิจการอุตสาหกรรม หรือเกษตรกรรม อันจะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนร่วม

5) เพื่อฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง จะได้มีความรู้ความสามารถ เมื่อพ้นโทษออกไปแล้วจะเป็นผู้มีอาชีพติดตัว ในกรณีนี้การใช้แรงงานจะคำนึงถึงความเหมาะสมตามสภาพ

²¹ From *Factories with Fences: The Prison Industries Approach to Correctional Diehmms Prison and the Law* (p. 3), by Ira P. Robbin, 1996, Kerry L. Pyle.

²² จาก *หลักทัณฑ์วิทยา* (น.483-491), โดย ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ท้องถิ่น เช่น ในประเทศอุตสาหกรรม การดำเนินการอุตสาหกรรมในเรือนจำจะช่วยให้ผู้ต้องขังมีความคุ้นเคยกับสภาพเครื่องจักรกล สภาพการดำเนินงาน และการบริหารงานในโรงงาน สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขังเอง เมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกไป ย่อมสามารถจะหางานในโรงงานต่าง ๆ โดยง่าย

6) เมื่อให้ผู้ต้องขังมีรายได้ขณะที่ต้องโทษอยู่ ซึ่งรายได้จากการใช้แรงงานสะสมไว้เป็นทุนเมื่อพ้นโทษออกไป หรือส่งออกไปช่วยครอบครัว เป็นต้น

2.2.3 ลักษณะการใช้แรงงานและรูปแบบเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง

ลักษณะการใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพนักโทษที่มีปรากฏอยู่ในวงการราชทัณฑ์ทั่วไปที่มีลักษณะเด่น 4 ประการ²³ คือ

1) การใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพเบ็ดเตล็ดโดยทั่วไป เป็นการใช้นักโทษที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด อนามัย สุขาภิบาล การบำรุงซ่อมแซมเรือนจำและทัณฑสถาน การใช้แรงงานตามความถนัดเฉพาะตัว การใช้แรงงานเพื่อประโยชน์สาธารณะนอกเรือนจำและทัณฑสถาน หรือเป็นการทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งการจัดกิจกรรมแก่นักโทษลักษณะนี้มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

2) การใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ การใช้แรงงานและฝึกวิชาชีพนักโทษในลักษณะนี้กระทำได้กว้างขวางและประหยัด ส่งผลต่อด้านสุขภาพ อนามัย และลดความแออัดของนักโทษได้ส่วนหนึ่ง เช่น การนำนักโทษทำการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ในเนื้อที่ภายในของเรือนจำและทัณฑสถานหรือทัณฑสถานเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เป็นต้น

3) การใช้แรงงานและการฝึกวิชาชีพอุตสาหกรรมในเรือนจำและทัณฑสถาน การฝึกวิชาชีพเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของนักโทษภายหลังการปลดปล่อย และเป็นผลดีในการเพิ่มพูนเงินทุนฝึกวิชาชีพต่อนักโทษที่เกิดจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหการว่างงานของนักโทษที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำได้เป็นอย่างดี เช่น การฝึกวิชาชีพช่างไม้ ช่างมุก ช่างหวาย เป็นต้น สำหรับแนวทางในการฝึกอาชีพด้านนี้มีความสำคัญยิ่งขึ้นเนื่องจากวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติจะมีปริมาณลดลงและราคาสูงขึ้นมีผลกระทบต่อการฝึกวิชาชีพของกรมราชทัณฑ์ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงควรที่จะจัดเตรียมแผนงานการฝึกวิชาชีพเพื่อรองรับแนวการฝึกวิชาชีพในระบบอุตสาหกรรม

²³ จาก แนวทางในการดำเนินการเรือนจำอุตสาหกรรมในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์), โดย นุชนารถ วิเศษ, 2545, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ลิขสิทธิ์ 2545 โดย นุชนารถ วิเศษ.

4) การใช้แรงงานและพัฒนาวิชาชีพในระบบก้าวหน้า การดำเนินงานในลักษณะนี้ได้กำหนดทิศทางปฏิบัติอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก คือ การจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อฝึกวิชาชีพโดยเฉพาะ เช่น การจัดระบบเรือนจำอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา สวีเดน ที่มีการฝึกวิชาชีพช่างเหล็ก ช่างยนต์ ช่างวิทยุ ซึ่งเป็นงานทำรายได้ให้แก่เรือนจำอย่างมาก รวมทั้ง การจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวเคลื่อนที่ โดยคัดเลือกนักโทษที่ประพฤติตนดีและสนใจทำงานปลูกป่าหรือสร้างทางให้แก่ส่วนราชการ ประการที่สอง คือ การส่งเสริมให้นักโทษที่มีความรู้ความสามารถและสนใจในการฝึกวิชาชีพมีโอกาสศึกษาและฝึกฝนพัฒนางานวิชาชีพในสถาบันการศึกษา วิธีการนี้ถือ ปฏิบัติอย่างกว้างขวางในญี่ปุ่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

ในการนี้สำหรับรูปแบบการทำงานของผู้ต้องขังที่เหมาะสมกับระบบราชทัณฑ์ของไทยนั้นอาจมีอยู่ 4 ระบบ ได้แก่²⁴

- 1) ระบบการใช้แรงงานนักโทษผลิตผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์หรือระบบรายได้เข้ารัฐ โดยการใช้แรงงานนักโทษที่อยู่ในความรับผิดชอบของเรือนจำและทัณฑสถานทั้งในด้านการ ผลิตและจำหน่ายและแบ่งเงินรางวัลปันผลแก่นักโทษตามคุณค่าแห่งการทำงานซึ่งมิใช่ค่าจ้าง
- 2) ระบบการใช้แรงงานนักโทษแบบรัฐเกื้อกูลหรือรัฐใช้เอง โดยรัฐส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐหรือส่วนราชการต่าง ๆ เป็นผู้สั่งจ้างหรือจัดซื้อผลิตภัณฑ์จากฝีมือของนักโทษโดยตรง เช่น การทำรองเท้า เครื่องแบบราชการของทหารและตำรวจ เป็นต้น จึงช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐและเป็นผลดีในการพัฒนาส่งเสริมการฝึกวิชาชีพและการว่างงานของนักโทษได้
- 3) ระบบการใช้แรงงานนักโทษทำงานโยธาและกิจการสาธารณะ โดยการใช้แรงงานนักโทษในกิจการสาธารณะหรือโยธา เช่น การซ่อมแซมถนน การขุดคลองระบายน้ำสาธารณะและปลูกสวนป่า เป็นต้น
- 4) ระบบการใช้แรงงานนักโทษทำการเกษตรกรรม โดยการใช้แรงงาน นักโทษทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ในเรือนจำเปิดหรือทัณฑสถานเปิดและเรือนจำชั่วคราว กล่าวได้ว่ารูปแบบการใช้แรงงานของนักโทษทั้ง 4 ระบบที่กล่าวมานี้มีสภาพคล่องเหมาะสมแก่การใช้แรงงานและฝึกวิชานักโทษในระบบราชทัณฑ์ไทยมากที่สุด

2.2.4 งานบริการสาธารณะของผู้ต้องขัง

การบริการสาธารณะ เป็นกิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อตอบสนองความต้องการของส่วนรวม โดยเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจการหรืออยู่ในความ

²⁴ จาก นุชนารถ วิเศษ, *อ้าวแล้วเชิงจรรยาที่ 23* (น. 40)

ควบคุมของฝ่ายปกครองที่จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน รูปแบบการบริการสาธารณะโดยทั่วไป แบ่งเป็น 2 รูปแบบหลัก คือ บริการสาธารณะทางปกครองกับบริการสาธารณะทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ซึ่งงานราชทัณฑ์ ถือเป็นการให้บริการสาธารณะทางปกครองเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งทั้งในแง่ภารกิจของรัฐ และการเป็นงานสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม มีความสำคัญต่อการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากผู้ซึ่งเป็นภัยต่อสังคม โดยหน่วยงานหลัก คือ กรมราชทัณฑ์ที่ต้องรับภาระในการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล การบำบัดรักษา แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับมาเป็นพลเมืองดี รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต การดูแลสวัสดิการและการสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขัง²⁵

งานสาธารณะ คือ การทำงานนอกเรือนจำและตามที่กฎหมาย กำหนดให้เป็นการทำงานให้แก่หน่วยงานรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ โดยนักโทษที่จะได้รับการพิจารณา ออกไปทำงานสาธารณะ ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และไม่เป็นผู้กระทำผิดในคดีความผิดต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร และความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ส่วนความผิดอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมานี้สามารถทำงานสาธารณะได้ทั้งนั้น และจะต้องเหลือโทษจำคุก ตามระยะเวลาในแต่ละชั้นของนักโทษ คือ ชั้นเยี่ยม จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ชั้นดีมา จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ชั้นดีจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ชั้นกลางจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 2 นอกจากนี้ในส่วนของการนอกของเรือนจำจะมีการคัดนักโทษที่มีความประพฤติดีออกมาทำงานด้านพัฒนาทำความสะอาดสถานที่รอบ ๆ เรือนจำด้วย

กรมราชทัณฑ์ ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการทำงานผู้ต้องขัง (Center of Prisoner's Public Work Development) ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อช่วยเหลือหน่วยงานภาครัฐและประชาชนผู้ประสบเหตุ สืบเนื่องด้วยกรมราชทัณฑ์มีแนวคิดที่เรียกว่าราชทัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้ต้องขังจะได้ตอบแทนสังคม โดยการจัดให้บริการสาธารณะเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหาอุทกภัยและภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนหรือพื้นที่สาธารณะโดยเรือนจำทั่วประเทศจะดำเนินการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่มีหลักเกณฑ์ตามที่ราชทัณฑ์กำหนดเพื่อออกทำงานช่วยเหลือสังคม ซึ่งที่ผ่านมากรมราชทัณฑ์ได้นำนักโทษออกทำงานสาธารณะขุดลอกท่อระบายน้ำ และกรอกกระสอบทรายป้องกัน

²⁵ จาก เลิศลักษณ์การจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น : บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า (น. 18). โดย อรรถกิตติผล, 2552, นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

น้ำท่วมเพื่อช่วยเหลือประชาชนในหลายพื้นที่ และได้รับเสียงตอบรับที่ดีเกี่ยวกับคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ต้องขัง²⁶

การทำงานสาธารณะและการทำงานภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถานของผู้ต้องขัง เป็นการฝึกอบรม และใช้แรงงาน ผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์แก่กิจการสาธารณะ และเกิดประโยชน์ต่อผู้ต้องขังเอง การทำงานภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่²⁷

1) การนำตัวผู้ต้องขังออกทำงานภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือที่เรียกว่า “งานจำนอก” เช่น การออกไปรักษาความสะอาดและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ เรือนจำ/ทัณฑสถาน การออกไปทำงานที่เรือนจำชั่วคราวในสังกัดของเรือนจำ แบบเช่าออกไปทำงานเย็นกลับเข้าพักในเรือนจำ การออกไปทำงานตามโครงการฝึกวิชาชีพแบบต่อเนื่อง เป็นต้น

2) การนำผู้ต้องขังออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ/ทัณฑสถานหรือที่เรียกว่า “งานจำนอก” เช่น การออกไปทำงานสาธารณะในงานใด ๆ ที่ส่วนราชการ หน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐวิสาหกิจให้งบประมาณแผ่นดินว่าจ้าง กรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำ/ทัณฑสถาน และรวมถึงงานที่ไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานดังกล่าว และการออกไปทำงานสาธารณะตามแนวนโยบาย เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

สำหรับการทำงานสาธารณะหรือการทำงานบริการประชาชนที่คิดค่าตอบแทน ให้นำผู้ต้องขังออกไปทำงานนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้ตั้งแต่เวลา 06.00 น. และให้นำกลับเข้าเรือนจำ/ทัณฑสถานไม่เกินเวลา 18.30 น. ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังออกไปทำงานนอกเรือนจำก่อนเวลา 06.00 น. และกลับเข้าเรือนจำ หลังเวลา 18.00 น. ให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ เรื่องมอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถาน ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการ ระดับ 9 ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ และงานสาธารณะชนิดมีผลประโยชน์ที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน คือ การนำนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานลอกท่อระบายน้ำของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวมในการทุเลาปัญหาน้ำท่วมขัง ส่วนงานที่ไม่มีผลประโยชน์ตอบแทน คืองานบำเพ็ญประโยชน์ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น การบูรณะหรือทำความสะอาดวัด ขุดลอกคลองที่ตื้นเขิน ซึ่งการส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอก

²⁶ จาก กรมคุกตั้งศูนย์พัฒนาการทำงานสร้างจิตสาธารณะแก่ผู้ต้องขังนำร่อง 70 แห่ง บรรเทาความเดือดร้อนปชช. โดย สยามรัฐ, 2565, สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/395663>

²⁷ จาก คู่มือการควบคุมผู้ต้องขังทำงานสาธารณะ และพัฒนาภายนอกเรือนจำ (น. 1), โดย สิวนนท์ สุทธิศรี, 2564, สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/popmaha/image/113>

เรือนจำ มีระเบียบต่างหากกำหนดวิธีการคัดเลือก การควบคุมการทำงานจนถึงการจ่ายรางวัลและการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาด²⁸ เรียกว่า ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ พ.ศ. 2563

การควบคุมผู้ต้องขังทำงานภายนอกและงานสาธารณะ

1) การนำผู้ต้องขังจากเรือนจำ/ทัณฑสถาน ไปยังสถานที่ทำงาน หรือจากสถานที่ทำงานแห่งหนึ่ง ไปยังอีกแห่งหนึ่ง หรือนำกลับคืนเรือนจำ/ทัณฑสถาน ให้จัดให้มียานพาหนะ สำหรับรับ – ส่ง ผู้ต้องขังทั้งไปและกลับในกรณีไม่อาจจัดหายานพาหนะ หรือไม่จำเป็นที่ต้องใช้ยานพาหนะ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมจัดให้ผู้ต้องขัง เดินแถวเรียงหนึ่งเรียงสอง หรือ เรียงสี่ แล้วแต่กรณี โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมเดินตามหลัง หรือแซงข้างแถวระยะห่าง พอสมควรเพื่อรักษาระเบียบวินัยไปจนถึงสถานที่ทำงานหรือเรือนจำแล้วแต่กรณี

2) ในระหว่างการเดินทาง ให้ผู้ต้องขังอยู่ในอาคารสงบ ห้ามมิให้ส่งเสียงอะอะ ไวยวาย หรือแสดงกิริยาอาการอันไม่สุภาพ เมื่อถึงสถานที่ทำงานแล้วให้เจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าควบคุม สั่งบอกเขตกำหนดพื้นที่ที่ผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติงานอยู่ภายในขอบเขตนั้น ๆ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังออกไปนอกแถว หรือนอกเขตทำงานหรือเขตหยุดพักที่กำหนดให้เป็นอันตราย เว้นแต่มีเหตุจำเป็นและได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมแล้ว

คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการพิจารณาออกไปทำงานสาธารณะ

1) เป็นนักโทษเด็ดขาดที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และไม่เป็นผู้กระทำความผิดในคดีความผิดต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ส่วนความผิดอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนี้ ทำงานสาธารณะได้ทั้งนั้น

2) จะต้องเหลือโทษจำคุกตามระยะเวลาในแต่ละชั้นของผู้ต้องขัง ดังนี้

2.1) ชั้นเยี่ยม	จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 5
2.2) ชั้นดีมาก	จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 4
2.3) ชั้นดี	จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3
2.4) ชั้นกลาง	จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 2

²⁸ จาก กฎหมาย ข้อบังคับ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ ในเอกสาร การสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หน่วยที่ 1-8 (น. 375 - 376), โดย วิสัย พุกกะวัน, 2548, พิมพ์ครั้งที่ 7, นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การที่นักโทษเด็ดขาดคนใดได้ออกไปทำงานสาธารณะหรือไม่นั้น ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการคัดเลือกของเรือนจำเสียก่อนผู้ต้องขังที่จ่ายออกทำงานภายนอก และงานสาธารณะ และต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบและก่อนจ่ายออกทำงานภายนอก ให้เจ้าหน้าที่ทำการอบรม กฎ ระเบียบต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังทราบ ดังนี้²⁹

- 1) ต้องตัดผม โกนหนวด โกนเครา ตามที่ทางราชการกำหนดไว้
- 2) ต้องแต่งกายตามที่ราชการกำหนดไว้ ห้ามใช้เครื่องแต่งกายส่วนตัวของผู้ต้องขัง
- 3) ต้องไม่มีสิ่งของส่วนตัวใด ๆ ติดตัวออกไปหรือต้องไม่รับฝากสิ่งของใด ๆ จากบุคคลอื่น ติดตัวออกไปเป็นอันขาด เว้นแต่สิ่งของจำเป็นใช้ประจำวันที่ได้รับอนุญาตแล้ว
- 4) ในเวลากลับเข้าเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องมีสิ่งของติดตัวเข้าไปเฉพาะที่ได้นำติดตัวออกไปเท่านั้นเว้นแต่สิ่งของจำเป็นที่ได้รับอนุญาตตามระเบียบของเรือนจำ
- 5) ต้องทำงานตามที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น
- 6) กรณีมีญาติมาเยี่ยม ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมทราบ โดยผู้ต้องขังต้องไม่ไปติดต่อญาติ หรือบุคคลอื่นก่อนได้รับอนุญาตเป็นอันขาด หากได้รับอนุญาตให้มีการเยี่ยม สามารถเยี่ยมได้เฉพาะในบริเวณที่กำหนดไว้ และไม่เกิน 15 นาที เท่านั้น

2.3 การคุ้มครองการใช้แรงงานของผู้ต้องขัง

สิทธิของผู้ต้องขังถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือข้อกำหนดแมนเดลา ข้อกำหนด สหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหรือข้อกำหนด กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนดแต่การลงโทษนั้น จะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง แต่จะต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับสาระสำคัญในการบังคับโทษ เช่น ผู้คุมไม่มีสิทธิทำร้ายร่างกายผู้ต้องขังซึ่งถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิผู้ต้องขังถึงแม้ผู้ต้องขัง จะเป็นผู้กระทำความผิดที่ร้ายแรงมากก็ตาม เป็นต้น

ในการใช้แรงงานของนักโทษทำงานหารายได้นั้นจะมีฝ่ายฝึกอบรมวิชาชีพของราชทัณฑ์ เป็นผู้ดูแลซึ่งฝ่ายวิชาชีพนี้มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ กำกับ ตรวจสอบศึกษาวิเคราะห์และพิจารณาให้ความเห็น อนุมัติเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรม การรับจ้าง

²⁹ จากวิชัย พกฤษะวัน, *อ้าวแล้วในเชิงอรรถที่ 28*, (น. 375 - 376)

หรือการใช้แรงงานนักโทษ การอนุมัติบัญชีประมาณการรายได้รายจ่ายประจำปี การพิจารณาอนุมัติจ้าง ต่อสัญญาจ้าง เลิกจ้างลูกจ้างที่จ้างด้วยเงินทุนฝึกวิชาชีพ จัดทำแผนงานโครงการฝึกวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น และหาแนวทางแก้ไขปัญหอุปสรรคในการฝึกอาชีพ รวมทั้งการฝึกวิชาชีพอิสระ ขออนุญาตจัดตั้งโรงงานฝึกวิชาชีพ ตรวจสอบสภาพภายในโรงงานฝึกวิชาชีพให้เหมาะสม เพื่อประโยชน์และสนใจในการฝึกวิชาชีพ และดำเนินการให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติโรงงานอุตสาหกรรม และพระราชบัญญัติป่าไม้ ประสานงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมการฝึกวิชาชีพ การจัดงานให้เรือนจำหรือทัณฑสถานโดยใช้แรงงานนักโทษทั้งด้านอุตสาหกรรมและช่างฝีมือแขนงต่าง ๆ เสนอราคา ต่ออรรถาให้เหมาะสมกับอัตราค่าจ้างในการใช้แรงงานนักโทษ ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตาม โครงการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ที่กรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำและทัณฑสถานเป็นคู่สัญญา ตลอดจนตรวจสอบการดำเนินงานกิจการ โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ การขอรับบริจาควัสดุครุภัณฑ์ วัตถุดิบที่เหลือจากการผลิตจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชน โรงงานต่าง ๆ เพื่อนำมามอบให้เรือนจำหรือทัณฑสถานใช้ในการฝึกวิชาชีพนักโทษ รวมทั้งสรุปรายงานการใช้แรงงานนักโทษและปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย³⁰ และมีฝ่ายพาณิชย์ของกรมราชทัณฑ์ทำหน้าที่และรับผิดชอบ ดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อเผยแพร่ ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพนักโทษ ติดต่อประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ อนุญาตการดำเนินการจัดนิทรรศการ ผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย³¹ ดังนั้นพระราชบัญญัติว่าด้วยราชทัณฑ์ของไทยจึง ควรกำหนดกรอบและหลักเกณฑ์การใช้แรงงานนักโทษทำงานให้ชัดเจนและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ นักโทษด้วย

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจ้างแรงงานแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่า กฎหมายมาตรฐานแรงงาน เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการจ้างงานที่นายจ้างพึงปฏิบัติต่อลูกจ้างเพื่อให้ลูกจ้างทำงานด้วยความปลอดภัย ได้รับค่าจ้างตอบแทนและมีหลักประกันที่ เหมาะสมสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับหนึ่ง โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ฉบับนี้

³⁰ จาก แนวทางในการพัฒนาการตลาดและการผลิตสินค้าของผู้ต้องขัง (น. 16), โดย ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์, 2552, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

³¹ จาก ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์, อ้างถึงในเชิงอรรถที่ 30, น. 17.

เป็นกฎหมายที่มีแนวคิดเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมอันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกัน ในทางเศรษฐกิจของระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง ดังนั้น หลักการของกฎหมายดังกล่าวจึงมุ่งที่จะคุ้มครองลูกจ้างและให้สิทธิแก่ลูกจ้างมากกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่³² แม้แรงงาน นักโทษอาจเป็นแรงงานประเภทหนึ่งตามความเป็นจริง แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานนี้ไม่ได้คุ้มครองแรงงานนักโทษ เพราะมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงการจ้างแรงงานนักโทษไว้โดยเฉพาะซึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 โดยบังคับใช้กับนักโทษทั่วไป อีกทั้ง ในกรณีที่บุคคลภายนอก เรือนจำเข้ามาว่าจ้างกรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำเพื่อให้พนักงานโทษทำงานนั้น นักโทษไม่สามารถที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างคนงานแรงงานทั่วไป เนื่องจากนักโทษไม่ใช่คู่สัญญาว่าจ้างกับบุคคลภายนอกเรือนจำโดยตรง การทำสัญญาว่าจ้างเกิดขึ้นจากการทำสัญญาระหว่างกรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำกับบุคคลภายนอกเรือนจำ นักโทษจึงไม่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาว่าจ้างกับบุคคลภายนอกเรือนจำ ในส่วนของการจ้างแรงงานนักโทษทำงานนั้นเป็นการทำงานตามคำสั่งของกรมราชทัณฑ์หรือเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งไม่ใช่การจ้างแรงงานตามสัญญาจ้างที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานอย่างคนงานแรงงานทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ที่ใช้บังคับอยู่ไม่ได้คุ้มครองสิทธิในการทำงานของนักโทษอย่างเหมาะสม ทั้งที่สภาพความเป็นจริงการจ้างแรงงานนักโทษในปัจจุบันเป็นการทำงานให้แก่บุคคลภายนอกเรือนจำในเชิงอุตสาหกรรมมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น หากขาดมาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองการจ้างแรงงานนักโทษที่เกี่ยวกับการทำงานโดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้นักโทษขาดโอกาสหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมภายนอกเรือนจำ แม้ตนเองจะต้องโทษอยู่ในเรือนจำก็ตาม ทำให้การทำงานภายในเรือนจำมีความยากลำบากและเพิ่มภาระให้แก่พนักงานโทษมากกว่าจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาช่วยเหลือ แก้ไขฟื้นฟูจิตใจของนักโทษ ดังนั้น การให้ความคุ้มครองแรงงานนักโทษในการทำงานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้โอกาสแก่นักโทษที่จะได้รับการปฏิบัติได้อย่างเท่าเทียมแรงงานทั่วไป ในฐานะที่นักโทษเป็นแรงงานที่ต้องใช้แรงงานคนหนึ่ง

³² จาก การคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ (วิทยานิพนธ์), โดย อรรถพร บัวพิมพ์, 2552, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2552 โดย อรรถพร บัวพิมพ์.

2.4 แนวคิดและทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

2.4.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) เป็นทฤษฎีการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง ตามแนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้แค้นผู้กระทำความผิด โดยมีพื้นฐานความคิดมาจากลัทธิเจตจำนงเสรีที่เรียกว่า Free Will ลัทธินี้มีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์มีเหตุผล มีอิสระภาพที่จะคิด มีเสรีภาพที่จะกระทำการใด ๆ ภายใต้อำนาจความคิดความเชื่อและการตัดสินใจของตนเอง รวมทั้ง ความสามารถของบุคคลในการใช้เหตุใช้ผลการกระทำสิ่งใดมนุษย์ย่อมมีเหตุผลเป็นของตนเอง ดังนั้นมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่ได้กระทำลงไป หากการกระทำนั้น เป็นการกระทำที่ดีเขาย่อมได้รับผลตอบแทนที่ดี แต่หากเป็นการกระทำที่ไม่ดีหรือเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ของสังคม เขาสมควรได้รับการดำเนินหรือได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่สังคมลงโทษ เพราะเหตุผลที่มาจากกระทำความผิดของตนเอง หาใช่สิ่งอื่นใดไม่เมื่อเขากระทำความผิดย่อมสมควรถูกลงโทษ การลงโทษจึงเป็นการทดแทนการกระทำผิดนั่นเอง³³

เมื่อการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด เป็นการมองย้อนไปในอดีตถึงการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด โดยไม่ได้มองไปถึงประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจากการลงโทษความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีดังกล่าวจึงมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้³⁴

1) การลงโทษเป็นการทดแทนความเสียหาย (Vindication) คือ เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้กับผู้เสียหายหรือเหยื่อ (Victim) จากการที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดความเสียหาย อันทำให้ผู้เสียหายหรือเหยื่อพอใจกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนเป็นการให้เขาได้รับผิดชอบในสิ่งที่เขาได้กระทำลง เพราะเขาสมควรได้รับผลร้ายบางอย่างจากสิ่งที่มาจากการคิดตกลงใจของตัวเอง

2) การลงโทษต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรม (Fairness) คือ กฎหมายคุ้มครองบุคคลทุกคนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บุคคลย่อมเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย ดังนั้น หากมีผู้ใดฝ่า

³³ จาก การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา (น. 1489), โดย สัญญพวงศ์ ลิ้มประเสริฐ, 2562, สืบค้นจาก <https://rsucon.rsu.ac.th/proceedings>

³⁴ จาก หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้อำนาจการสนับสนุนสารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา (น.1 5), โดย ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, 2564, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

ฝืนกฎหมาย ผู้กระทำความผิดนั้นย่อมระวางโทษตามกฎหมายอาญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ส่วนรวม

2.4.1.1 วัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน

การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมองย้อนไปในอดีตถึงการกระทำของบุคคลไม่ได้มองผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า เมื่อได้รับการลงโทษแล้วผลจะเป็นอย่างไร จะกลับตัวเป็นคนดีได้หรือไม่ โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน มีดังนี้³⁵

- 1) เพื่อเป็นการตอบแทนการกระทำของผู้กระทำผิด เพราะเขาสมควรที่จะได้รับโทษ เนื่องจากการกระทำผิดของเขา
- 2) เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาที่ได้กระทำลงไป
- 3) เพื่อธำรงความยุติธรรมในสังคม
- 4) รักษากฎหมาย

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน คือ เพื่อเป็นการทดแทนการกระทำผิด ซึ่งผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป เพราะผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับการลงโทษอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของเขานั่นเอง

2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Utilitarian Theory) มีแนวคิดที่ว่าผู้กระทำความผิดได้ลงมือกระทำความผิดโดยเจตนา และได้พิจารณาทบทวนถึงผลได้เสียแล้ว ก่อนลงมือกระทำความผิด การลงโทษจึง ควรมีผลเป็นการข่มขู่ให้ผู้กระทำความผิดเกิดความกลัวไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก และการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นจะส่งผลให้บุคคลในสังคม โดยทั่วไปเกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดไม่กล้าที่จะกระทำความผิด เพื่อยับยั้งมิให้บุคคลในสังคมกล้าที่จะกระทำความผิดโดยการกำหนดโทษ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้กระทำความผิดให้มากกว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำผิดคิดว่าจะได้รับจากการกระทำความผิดนั้น เพื่อให้ผู้กระทำผิดเลิกล้มที่จะกระทำความผิด เนื่องจากมนุษย์มี

³⁵ จาก ความประสงค์ของการลงโทษอาญา (วิทยานิพนธ์) โดย สหชน รัตนไพจิตร, 2527, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ลิขสิทธิ์ 2527 โดย สหชน รัตนไพจิตร

ความต้องการที่จะเลี่ยงความเจ็บปวด หรือความไม่สะดวกสบาย และแสวงหาความพอใจและความสุข³⁶

การลงโทษทางอาญาตามกฎหมายนี้มีลักษณะเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดมิได้พิจารณาถึงสิ่งที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำมาแล้ว แต่เป็นการลงโทษเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิด และบุคคลอื่นในสังคมเกิดความคิดที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก การลงโทษทางอาญาจะมีความชอบธรรม ถ้าได้กระทำไปเพื่อป้องกันการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้ผู้คนในสังคมเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ส่วนวิธีการลงโทษอันจะมีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้ง นั่นคือ การลงโทษเพื่อตักเตือนให้ผู้กระทำผิด และผู้อื่นในสังคมได้ตระหนักถึงผลของการกระทำผิดกฎหมาย ดังนั้นโทษทางอาญาที่จะใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องสามารถข่มขู่ยับยั้งผู้คนในสังคมที่คิดที่จะกระทำความผิดไม่ให้กล้าที่จะกระทำความผิดได้ การลงโทษผู้กระทำความผิดจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่เขาควรจะได้รับจากรัฐเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ดังนั้นผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการเยียวยารักษา การที่มีการกระทำอันเป็นการต่อต้านสังคมปัจจุบันเพื่อให้สามารถมีชีวิตอย่างสงบสุขกับสังคมต่อไป ความชอบธรรมของการลงโทษในทางอาญานั้นจึงมิใช่การลงโทษที่มีการความรุนแรงดังเช่น ในอดีตแต่เป็นวิธีการที่อยู่บนพื้นฐานของความมีมนุษยธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของมนุษยชนมิให้โทษทางอาญามีความโหดร้ายเกิดสมควร³⁷

2.4.3 ทฤษฎีการลงโทษแก้ไขฟื้นฟู

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) เกิดขึ้นมาในยุคที่มีการตื่นตัวทางวิทยาศาสตร์ มีการศึกษาค้นคว้า เป็นแนวคิดทฤษฎีของสำนักอาชญวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือกแต่มนุษย์ถูกกดดัน หล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำความผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจ

³⁶ จาก มาตรการการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม (น. 14), โดย อนันต์ ลิขิตชนสมบัติ, 2557, กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

³⁷ จาก อนันต์ ลิขิตชนสมบัติ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8 (น. 13)

แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น นักอาชญาวิทยากลุ่มนี้ นำโดย ลอมโบรโซ (Lombroso) กาโรฟาโล (Garofalo) และเฟอร์รี (Ferri) นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี และในฐานะผู้นำของสำนักอิตาลี (Italian School) ที่เห็นว่า การศึกษาเรื่องอาชญากรรมและการกระทำผิดควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา โดยมุ่งเน้นการศึกษาเป็นรายบุคคล เพื่อค้น หาสาเหตุแห่งอาชญากรรม และนำผลที่ได้มาใช้ในการแก้ไขการกระทำผิด รวมทั้งควรปรับปรุงวิธีการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด³⁸

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการลงโทษคนมีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อให้ไม่ให้ผู้กระทำผิดกลับมากระทำผิดซ้ำรวมทั้งพยายามที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติ จึงต้องมีการให้การเรียนรู้ การอบรมให้เพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินชีวิตได้ เช่น การฝึกอาชีพ รวมทั้งการพยายามช่วยให้ผู้กระทำผิดไม่รู้สึกลบมด้อยจากการที่ได้รับการลงโทษไปแล้ว ดังนั้นการลงโทษจึงควรมีไว้เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตด้วยความเป็นปกติสุขมากกว่าการลงโทษเพื่อข่มขู่ให้หวาดกลัว

2.4.3.1 วัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ที่เน้นความเป็นเหตุเป็นผล เน้นการศึกษาเชิงประจักษ์ มีการนำความรู้ทางสังคมมาใช้ มีการนำวิธีการศึกษาแบบเชิงประจักษ์นิยม (Empirical Method) มาใช้ในการนิเทศศาสตร์เพื่อศึกษาถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิด โดยศึกษาวิเคราะห์และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ใช้เพียงการใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา (Rational)

การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีวัตถุประสงค์ดังนี้³⁹

- 1) มุ่งที่จะศึกษาทำความเข้าใจสาเหตุแห่งการกระทำผิด โดยมีตัวบุคคลผู้กระทำผิด และสภาพแวดล้อม
- 2) เพื่อที่จะหาทางแก้ไขผู้กระทำผิด มากกว่าที่จะลงโทษ

³⁸ From *Crime, Punishment and Cure* (p. 95-96), by G. Playfair and D. Singeton, 1965, London: The Camelot Press Ltd.

³⁹ จาก *ทฤษฎีการลงโทษ* (น. 32), โดย ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป., สืบค้นจาก https://www.stou.ac.th/schools/slsw/upload/41716_6.pdf

3) การทำให้ผู้กระทำความผิดกลับไปสู่สังคมของตนเองได้ และมีชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

สรุปได้ว่า การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู มีวัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือ เพื่อเป็นการฟื้นฟูแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี และมีให้กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งการพยายามทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมของตนเองสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

2.4.3.2 หลักการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเล็งโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเล็งโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปรับโทษในเรือนจำมาในระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบให้น้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำความผิด

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู มีหลักคิดว่า “สิ่งใดก็ตามที่สามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่สุด และควรนำมาใช้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกันมีนิสัยใจคอแตกต่างกัน เราจึงต้องใช้วิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวิธีการแบบใดจึงจะเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดมากที่สุด”⁴⁰ ทั้งนี้ตามแนวคิดของแพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) วิธีการใดที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำความผิดได้ก็ควรเลือกใช้วิธีนั้น

⁴⁰ From *The Limits of the Criminal Sanction* (p. 54), by P. Herbert L., 1979, California: Stanford University Press.

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักการสำคัญที่ควรปฏิบัติ 5 ประการดังนี้⁴¹

1) พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา

2) ให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทนโทษจำคุก เพราะการลงโทษจำคุกระยะสั้นไม่ทำให้บรรลุดุติประสงค์ของการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การลงโทษจำคุกระยะสั้นยังจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษกลายเป็นผู้ร้ายถาวร พอผ่านการจำคุกมาแล้ว กลายเป็นคนจู้จุกและยังอาจได้เรียนรู้พฤติกรรมโจรจากในคุกมาด้วย วิธีการอย่างอื่นที่สามารถนำมาใช้แทนการลงโทษ จำคุกระยะสั้น เช่น

- (1) การกักขังแทนค่าปรับ
- (2) การรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ
- (3) การคุมประพฤติ

3) การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำความผิดเป็นรายบุคคล ตามแนวคิดของแฟ็กเกอร์ ที่ว่าในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำความผิด ดังนั้นจึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำความผิดว่าควรได้รับการแก้ไขอย่างไร

4) เมื่อผู้กระทำความผิดได้แก้ไขดีดังเดิมแล้วให้หยุดการลงโทษ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขตนเองได้ดีแล้ว ก็ไม่ควรไปลงโทษเขาต่อไปอีก ควรจะระงับการลงโทษ พอถึงลงโทษต่อไปก็ไม่ได้ประโยชน์ วิธีการที่อาจนำมาใช้คือ การพักการลงโทษ (Parole)

5) ให้มีการปรับปรุงการลงโทษระหว่างที่มีการคุมขัง เนื่องจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีแนวคิดว่าจะคืนผู้กระทำความผิดกลับไปสู่สังคม จึงต้องหาวิธีการช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ เลี้ยงตนเองได้ ไม่ตกเป็นภาระของผู้อื่นอันจะทำให้เกิดการรังเกียจ ดังนั้นในระหว่างที่มีการลงโทษ ควรมีการฝึกอาชีพให้ความรู้ในเรื่องที่จำเป็นต้องนำไปใช้ในสังคม เมื่อพ้นโทษไปแล้วจะสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ทำให้ไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

⁴¹ จาก กฎหมายอาญาภาค 1 (น. 34), โดย อุทิศ แสนโกศิก, 2525, พระนคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.

ความผิดที่ควรลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า การลงโทษควรมีไว้เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำ ประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ ควรจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในความผิดลักษณะใด⁴²

1) กรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา เมื่อพิจารณาจากตัวผู้กระทำผิด หากผู้กระทำเป็นบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต หรือมีความบกพร่องทางการรับรู้ ไม่สามารถรับรู้ ไม่เข้าใจการกระทำของตน การลงโทษย่อมไม่ได้ผล ควรใช้วิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษเพื่อข่มขู่ หรือการลงโทษเพื่อป้องกัน

2) กรณีที่การลงโทษไม่สามารถรักษาและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้แต่กลับทำให้แย่ลง ผู้กระทำผิดบางประเภทหรือบางคนที่กระทำผิดในเรื่องเล็กน้อย เช่น หลักทรัพย์ เพื่อประทังชีวิต ไม่ใช่มีสันดานโจร หากได้รับการลงโทษจำคุก อาจเป็นการกดดันสภาพจิตใจให้แย่ลง หรือเป็นการเรียนรู้สิ่งที่ไม่ดีจากในคุก ควรนำแนวคิดและวิธีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมาใช้จะเหมาะสมกว่าการลงโทษเพื่อยับยั้งข่มขู่หรือการลงโทษเพื่อป้องกัน

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกัน ในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่สงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ⁴³ กล่าวคือ

1) ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนเทม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

⁴² จาก ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 28 (น. 35)

⁴³ จาก อาชญวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ, โดย นัทธี จิตสว่าง, 2555, สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/454719>

3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ให้ผู้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะยอมเป็นไปได้น้อย ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

4) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับ ความเป็นพลายเป็นคนขึ้นอีกขึ้นตรง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคมกับพวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

ดังนั้นแม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่ก็ เป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป โดยจะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมา ดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์ข้ออื่น ๆ

2.4.4 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษจำคุกจะไม่เหมือนกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่มุ่งที่จะลงโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นหลัก หากแต่ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษเข้าสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น มุ่งที่จะปรับเปลี่ยน บำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นเหตุ ให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกีดกันสังคม ถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคม ปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคนลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุงซ่อมแซม แก้ไข ยกระดับความ เจริญทางจิตใจและพฤติกรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติในสังคมนั้น ๆ ได้ ซึ่ง วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญมีดังต่อไปนี้⁴⁴

1) เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำความผิดและมีความ รับผิดชอบต่อสังคม⁴⁵ วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการดำรงชีวิตในอนาคต โดยปราศจากการกระทำความผิด และให้ความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดและตรงกับความเป็นจริงในการ

⁴⁴ จาก หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา (น.24), โดย ธาณี วรรณทร์, 2557, กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

⁴⁵ Strafvollzugsgesetz 1976

บังคับ โทษในทัณฑสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดครบระยะเวลาแล้ว ผู้นั้นจะออกมาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง” ดังนั้นในหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอังกฤษ เป็นต้น ต่างมีกฎหมายและหรือแนวนโยบายในการลงโทษจำคุกที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ เพราะนักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง หากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การฟื้นฟูจะทำได้ผลสุดท้ายสังคมจะได้รับความเสียหายอีกต่อไป

2) การบังคับโทษต้องพยายามมุ่งยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติ โดยหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นประติมากรรมที่ธรรมชาติสร้างขึ้น เป็นพิเศษให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ และสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพฤติกรรมได้ จึงต้องมีการส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคล ส่งเสริมความสามารถของบุคคล ต้องแสดงผลลัพธ์ของความคิดและการกระทำ รวมทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับความเป็นไปได้ที่จะหาเลี้ยงชีพเพื่อชดเชยจุดอ่อนหรือสิ่งบกพร่องของแต่ละคน ซึ่งการบำบัดปรับปรุงแก้ไขนี้นักโทษแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่จะต้องมีวิธีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นราย ๆ ไป อันจะยังผลสุดท้ายให้เกิดคือ เมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีก⁴⁶

3) เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม⁴⁷ การบังคับโทษมุ่งที่จะคุ้มครองสังคม อันเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา ดังนั้นเมื่อปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้ว โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญ่าบุคคลใด เป็นผู้กระทำความผิดและศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว ส่วนของการบังคับโทษจะจำกัดเป็นเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่สมควร โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษเป็นราย ๆ ไป ให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติแล้ว จึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคมได้อย่างแท้จริง ถ้าหากได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁴⁶ InvitationtoCorrections.Op.cit.

⁴⁷ From *When Prisoners Come Home*, by P. Joan, 2003, NewYork: Oxford.

กลั่นกรองเอาคนที่กระทำผิดกฎหมายเข้ารับโทษจำคุก ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษจะทำการแก้ไขพฤติกรรมชั่วของคนที่ได้กระทำผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคม⁴⁸

2.5 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำเปิดและเรือนจำปิด

2.5.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำเปิด

เรือนจำเปิด (Open Prison) หรือ (Open Jail) หมายถึง สถานที่ใช้ควบคุม ดูแล นักโทษในเขตพื้นที่ใด ๆ หรือ เขตปริมณฑลใด ๆ โดยไม่มีห้องขัง (Prison Without Bars) ไม่มีกำแพง (Prison Without Walls) ไม่มียามติดอาวุธ (Prison Without Armed Guards) ใช้สำหรับควบคุมนักโทษที่เหลือโทษน้อย มีความเสี่ยงต่ำ และมีความประพฤติดี เพื่อให้นักโทษได้รับการฝึกอบรม อาชีพ ทักษะ อาชีพ และการรับจ้างแรงงานก่อนพ้นโทษโดยนักโทษในเรือนจำเปิดไม่ได้มีเสรีภาพสมบูรณ์ จะได้รับอนุญาตให้ออกจากสถานที่เพียงเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น ออกไปทำงานนอกเรือนจำ เป็นต้น

เรือนจำเปิด ถือกำเนิดเกิดขึ้นครั้งแรกในสวิสเซอร์แลนด์ ในปี 1891 ในสหรัฐอเมริกา ปี 1816 ในสหราชอาณาจักร ปี 1930 และ ในเนเธอร์แลนด์ ปี 1950 ถึงปัจจุบันมีการดำเนินงานเรือนจำเปิดเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ, ศรีลังกา, ออสเตรเลีย, ฮองกง, นิวซีแลนด์, จีน, ญี่ปุ่น, มาเลเซีย, ปากีสถาน, ฟิลิปปินส์, ไทย และ อินเดีย เป็นต้น สำหรับเรือนจำเปิด ที่นำเสนอโดยสังเขป ในบทความนี้ ได้แก่ เรือนจำเปิด(Open Prison) หรือเรือนจำความปลอดภัยขั้นต่ำ (Minimum Security Prison) หรือ เรือนจำค่าย (Open Camp) ในอินเดีย มีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่⁴⁹

- 1) ด้านการให้นักโทษไปทำงานนอกเรือนจำ โดยเป็นการออกไปทำงาน หรือ การจ้างงาน ด้านการเกษตร หรือ อุตสาหกรรม ในระหว่างเวลากลางวัน และ ต้องกลับมายังเรือนจำในเวลาตอนเย็น
- 2) ด้านอาคารสถานที่ การรักษาความปลอดภัยไม่มีกำแพง และ ไม่มียามติดอาวุธ

⁴⁸ จาก *หลักทัณฑ์วิทยา* (น. 30-31), โดย นัทธี จิตสว่าง, กรุงเทพฯ : กรมราชทัณฑ์.

⁴⁹ จาก *เรือนจำเปิด (Open prison)*, โดย วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์, 2559, สืบค้นจาก

3) ด้านแนวคิดเรือนจำเปิด เป็นการทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกลึกซึ้งของตัวนักโทษเอง ที่จะต้องมีความตระหนัก มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และ มีความมั่นใจในตนเอง

4) ด้านการเยี่ยมนักโทษ ญาติสามารถเข้าเยี่ยมนักโทษ และ พบนักโทษ ในบรรยากาศที่มีลักษณะเป็นอิสระ โดยปราศจากพันธนาการทางกายภาพ

5) ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการคัดเลือกนักโทษไปคุมขังที่เรือนจำเปิด ประกอบด้วย ความสมัครใจของนักโทษที่จะปฏิบัติตามกฎของเรือนจำเปิดความพร้อมทางร่างกาย และจิตใจสำหรับการทำงาน ได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีหรือมากกว่า หรือได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนโทษจำคุกทั้งหมด มีความประพฤติที่ดี มีอายุไม่ควรต่ำกว่า 21 ปี หรือ สูงกว่า 50 ปี ไม่ใช่คดีอาชญากรรม ประเภทปลอมแปลงเอกสาร ฯลฯ ไม่มีคดีค้างอยู่ในศาล และ ไม่เป็นผู้กระทำผิดเป็นปกติวิสัย เป็นต้น

ผู้ต้องขังใหม่ทุกคนจะถูกส่งเข้าเรือนจำและต้องมาอยู่ที่แดนแรกรับทุกคน ถ้าหากเป็นนักโทษเด็ดขาดแล้วเมื่ออยู่ที่แดนแรกแล้วก็จะถูกจำแนกส่งตัวไปแดนอื่น ๆ ตามแต่ละคดีหรือจำนวนวันต้องโทษ แต่ผู้ที่ยังไม่เป็นนักโทษเด็ดขาดก็ต้องอยู่ที่แดนแรกต่อไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด เรือนจำเปิดจึงเป็นเรือนจำที่มีคนเข้าออกทุกวัน ทั้งที่รับคนใหม่และออกไปฟังคำตัดสินที่ศาล เรือนจำเปิดจึงเป็นเรือนจำที่มีความวุ่นวายเพราะจะมีคนเข้า – ออกทุกวัน ส่วนใหญ่เรือนจำเปิดจะคุมขังนักโทษที่มีเวลาจำคุกไม่เกิน 10 – 15 ปี แต่ถ้าหากได้รับคำตัดสินต้องโทษเกิน 10 – 15 ปีขึ้นไป ก็จะต้องถูกย้ายไปขังที่เรือนจำที่มีขนาดใหญ่ต่อไป⁵⁰

ดังนั้นเรือนจำเปิด (Open Prison) ดำเนินงานภายใต้แนวคิดที่สำคัญ คือ แนวคิดลดความแออัดของนักโทษในเรือนจำปิด (Prison Overcrowding) แนวคิดในการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพนักโทษ และแนวคิดในการลดการกระทำความผิดซ้ำ แนวทางการดำเนินงาน เป็นการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ที่ทางเรือนจำกำหนด และผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการคัดย้ายนักโทษไปยังเรือนจำเปิด ส่วนใหญ่จะใช้สำหรับนักโทษที่เหลือโทษน้อย ผ่านการจำคุกมาแล้วตามระยะเวลาที่ทางเรือนจำกำหนด มีความประพฤติดี และไม่เป็นอันตรายต่อประชาชน เพื่อฝึกอบรมความรู้ ทักษะ

⁵⁰ จาก เรือนจำเปิดและเรือนจำปิด, โดย trueid, 2023, สืบค้นจาก

https://intrend.trueid.net/central/kanchanaburi/เรื่องเล่า-ชาวเรือนจำ-ep-5-เรือนจำเปิดและเรือนจำปิด-trueidintrend_339373

อาชีพ การทำงานภาคเกษตร และอุตสาหกรรม ทั้งในและนอกเรือนจำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข ฟื้นฟูสมรรถภาพนักโทษ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และเพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำ

2.5.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำปิด

เรือนจำปิดเป็นเรือนจำที่ถือว่ามีความมั่นคงสูงได้รับการออกแบบให้มีสภาพแวดล้อม ที่มีความปลอดภัยสูงและมีการควบคุมเรือนจำที่มีความปลอดภัยสูงสุดใช้สำหรับผู้ต้องขังอันตราย และผู้ต้องโทษจำคุกเป็นเวลานาน หรือสำหรับรับนักโทษที่มีโทษจำคุกสูง 15 – 20 ปีขึ้นไป ซึ่ง นักโทษเหล่านี้ก็จะถูกย้ายมาจากเรือนจำเปิดทั่วประเทศหลังจากที่เป็นนักโทษเด็ดขาดเต็มตัวแล้ว ซึ่ง นอกจากจะรับเฉพาะนักโทษที่รับโทษสูงทั่วไปแล้ว บางเรือนจำจะรับพวกนักโทษที่ได้รับคำตัดสิน จำคุกตลอดชีวิต และนักโทษประหารด้วย ซึ่งประเทศไทยจะมีอยู่เพียง 2 เรือนจำเท่านั้นที่มีแผน ประหารสำหรับคุมขังนักโทษและทำการประหารนักโทษได้⁵¹

2.5.3 ความแตกต่างระหว่างเรือนจำเปิดกับเรือนจำปิด

สำหรับความแตกต่างของทั้งสองเรือนจำ คือ เรือนจำปิดจะไม่รับนักโทษที่ยังไม่ เด็ดขาด และจะไม่มีการเข้า - ออก ของนักโทษทุกวัน เรือนจำมีความมั่นคงสูง และมีระบบการคุมขัง ที่ค่อนข้างจะเข้มงวดมากกว่าเรือนจำทั่วไป มีการคุมขังนักโทษในรูปแบบแดนความมั่นคงสูงสุด หรือที่เรียกกันว่า ซูเปอร์แม็กซ์⁵² (Supermax) ที่มีความมั่นคงสูง มีการตรวจสอบบุคคลที่เข้า - ออก อย่างละเอียด เพื่อป้องกันการกระทำผิดของนักโทษในเรือนจำ และสิ่งผิดกฎหมายทุกชนิด กล่าวได้ ว่า เรือนจำปิดเป็นสถานที่คุมขังที่มีความปลอดภัยสูงพร้อมระบบรักษาความปลอดภัยขนาดใหญ่ และแน่นหนา ในขณะที่เรือนจำแบบเปิดถือว่ามีความปลอดภัยต่ำ เรือนจำแบบเปิดแสดงถึงระดับการ จำคุกที่เข้มงวดที่สุด สวมไว้สำหรับนักโทษที่ถูกพิจารณาว่ามีความรุนแรงและอันตรายอย่างยิ่ง ซึ่ง ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสังคมอย่างรุนแรง ภายใต้สถานที่คุมขังที่ปิดสนิท การเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังจะ ถูกจำกัดอย่างมากและควบคุมดูแลโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ นักโทษในเรือนจำแบบเปิดจะได้สัมผัส กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นบวกมากขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต สภาพความ เป็นอยู่ในเรือนจำเปิดแตกต่างอย่างมากจากเรือนจำปิด ความแตกต่างที่สำคัญคือผู้ต้องขังในเรือนจำ เปิดมีการติดต่อกับโลกภายนอกแม้ว่าจะมีการจัดการก็ตาม ดังนั้น เรือนจำเปิดของเยอรมันจึงช่วยให้

⁵¹ จาก เรือนจำเปิดและเรือนจำปิด, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 50 (น. 40)

⁵² ซูเปอร์แม็กซ์ในประเทศไทย มีลักษณะริเริ่มจากการสร้างเป็น “แดนความมั่นคงสูงสุด” แต่ยังไม่ใช่ “เรือนจำความมั่นคงสูงสุด” เดิมรูปแบบเหมือนต่างประเทศ และเน้นแยกเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มอิทธิพล หรือ ผู้ล้าวยาสเสพติดรายใหญ่ เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด

นักโทษเตรียมพร้อมสำหรับชีวิตหลังปล่อยตัวได้ดีขึ้น เรือนจำเปิดดำเนินการบนหลักการของความไว้วางใจ ความอดทน ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดี นักโทษต้องทำงานและต้องแสดงความรับผิดชอบ⁵³

2.6 กรรมสิทธิ์

สิทธิ (Right) คืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ กล่าวคือ สิทธิเป็นอำนาจที่ กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่น หรือหลายคนกระทำการ หรือละเว้น การกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน 11 ซึ่งบุคคลจะเป็นผู้เลือกใช้สิทธินั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดมาบังคับได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิประเภทใดไม่มีการบังคับว่าต้องใช้สิทธินั้นเสมอไป จะใช้ หรือไม่ใช้สิทธิที่ตนมีอยู่ย่อมเป็นไปตามความสมัครใจ⁵⁴

“สิทธิ” ตามรัฐธรรมนูญนั้นถือว่าเป็น“สิทธิตามกฎหมายมหาชน” (Das Subjective Oeffentliche Recht) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายรวมถึง การให้หลักประกันในทางหลักการ ซึ่งหมายถึงการมุ่งคุ้มครองต่อสถาบันในทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น มุ่งคุ้มครอง “กรรมสิทธิ์” หรือ “เสรีภาพทางวิชาการ” เป็นต้น ดังนั้นสิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจอรัฐ ทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ

⁵³ From *World Factbook of Criminal Justice*, By A. Aronowitz, 2008, Washington, D.C.: Bureau of Justice Statistics.

⁵⁴ จาก *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540* (น. 96), โดย บรรเจิด สิงคะเนติ, 2543, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ดังนั้น กรรมสิทธิ์ จึงเป็นการแสดงความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้น ๆ ความเป็นเจ้าของการครอบครองทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิไว้ ซึ่งกรรมสิทธิ์ได้รวมเอาสิทธิทั้งหลายเกี่ยวกับทรัพย์สินเข้าไว้ด้วย เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดิน กรรมสิทธิ์ในข้าวของเงินทอง สิทธิติดตาม และเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตน จากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น เป็นสิทธิทั้งปวงภายในบังคับแห่งกฎหมายที่เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ในมาตรา 4 โดยได้รับรองว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”⁵⁵ บทบัญญัตินี้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปวงชนชาวไทยทุกคนล้วนต้องได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ผู้ต้องขังก็เป็นประชากรของประเทศไทยเช่นกัน จึงย่อมต้องได้รับความคุ้มครองดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลดังต่อไปนี้

2.7.1 ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Human Dignity) นั้นยังไม่มีคำนิยามแน่ชัด และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ถูกยอมรับโดยทั่วไป

หากแยกพิจารณาในความหมายของแต่ละคำ คำว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึง เกียรติศักดิ์ ซึ่งคำว่า “เกียรติศักดิ์” นั้น หมายถึง เกียรติเกียรติตามฐานะของแต่ละบุคคล และคำว่า “มนุษย์” หมายถึง สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล สัตว์ที่มีจิตใจสูงจากความหมายดังกล่าวสามารถแปลความหมายโดยตรงตามศัพท์บัญญัติได้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึง เกียรติศักดิ์และอำนาจในตัวบุคคลนั้น ๆ⁵⁶

⁵⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4

⁵⁶ จาก พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 โดย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554, สืบค้น

อย่างไรก็ตามการจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่อาจพิจารณาเพียงความหมายของคำตามพจนานุกรมเท่านั้น เพราะความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในทางกฎหมายนั้นย่อมลึกซึ้งและมีนัยที่แตกต่างไปจากคำว่า “ศักดิ์ศรี” ในความหมายทั่วไป ดังนั้น เพื่อให้เพียงพอต่อการทำความเข้าใจในทางกฎหมาย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องย้อนไปศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของคำว่า “ศักดิ์ศรี” โดยในทางประวัติศาสตร์ได้มีการนิยามความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรี” แตกต่างกันไป

เดิมชาวโรมันได้นิยามความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรี” (Dignitas) ว่าหมายถึงเกียรติในทางส่วนบุคคลที่ปรากฏต่อสาธารณะ ดังนั้นจึงสามารถพิจารณาได้ว่าศักดิ์ศรีสำหรับชาวโรมันนั้นไม่ใช่เรื่องของทุกคน หากแต่ความหมายนั้นครอบคลุมเพียงบุคคลที่ได้รับเกียรติจากสาธารณะเท่านั้น

ในทางกลับกัน คำว่า “ศักดิ์ศรี” ในความเข้าใจตามคริสต์ศาสนาคือ ความเมตตาของพระเจ้าเป็นเจ้า เพราะตามหลักศาสนาคริสต์เชื่อว่ามนุษย์ถูกสร้างขึ้นตามความประสงค์ของพระเจ้า ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของมนุษย์แต่ละบุคคลย่อมถูกทำลายได้โดยบาปที่มนุษย์บุคคลนั้นก่อและไม่อาจถูกทำลายเพราะการกระทำของบุคคลอื่นได้ จึงจะเห็นได้ว่าความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามแนวของศาสนาคริสต์นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า⁵⁷ โดยศาสนาคริสต์มีคำสอนว่ามนุษย์ทุกคนนั้นต่างก็เป็นบุตรแห่งพระเจ้า มีศักดิ์ศรีเสมอกันในสายตาของพระเจ้า เพราะมนุษย์คือสัตว์โลกที่พระเจ้าสร้างขึ้นในฐานะฉายาแห่งพระเจ้า (Image of God) มีศักดิ์ศรีอันศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับจากพระเจ้า ความเป็นมนุษย์นั้นเป็นสิ่งสูงส่ง มนุษย์จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และไม่อาจปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันเหมือนไม่ใช่มนุษย์⁵⁸

ในศตวรรษที่ 18 มีข้อความคิดของเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึง ความเป็นอิสระของมนุษย์ โดยความเป็นอิสระนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อมนุษย์จะสามารถบรรลุคุณค่าความดีงามได้ อีกทั้งยังเชื่อว่าศักดิ์ศรีมีขึ้นนับแต่มนุษย์กำเนิด (Inherent Dignity)

อย่างไรก็ตามเพียงนิยามของ “ศักดิ์ศรี” หรือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในแง่มุมทางประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือปรัชญานั้นไม่อาจจะจำกัดความถึงความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในทางกฎหมายได้เพียงพอต่อการทำความเข้าใจทางนิติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้จึงมีนัก

⁵⁷ จาก หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ 6, (น. 8), โดยบรรเจิด สิงคะเนติ, 2562, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

⁵⁸ จาก สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม, (น. 99), โดยจรัญ โฆษณานันท์, 2545, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

นิติศาสตร์บางส่วนที่ให้ความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ไว้ โดยแบ่งเป็นสองฝ่ายดังต่อไปนี้⁵⁹

ฝ่ายแรกมองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึง คุณค่าเฉพาะตัวที่ผูกพันอยู่กับมนุษย์แต่ละบุคคล และเป็นคุณค่าสูงสุดของมนุษย์ โดยมนุษย์ทุกคนย่อมต้องได้รับคุณค่าดังกล่าวอย่างไม่ต้องคำนึงถึงเพศ วัย ศาสนา เชื้อชาติ หรือคุณสมบัติอื่นใด 7 (แนวคิดของ Klaus Stern) นอกจากนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะต้องได้รับความเคารพและไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ด้วยประการทั้งปวง รวมถึงต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐด้วย⁶⁰

ส่วนอีกฝ่ายมองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นการแสดงออกถึงการสร้างปริมณฑลของความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลให้กว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ และใช้ประโยชน์จากปริมณฑลดังกล่าวเพื่อการดำรงไว้ซึ่งชีวิตมนุษย์ และเพื่อปรับปรุงชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้น โดยวิธีการพัฒนาขีดความสามารถของมนุษย์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้⁶¹ โดยคุณค่าของมนุษย์ดังกล่าวมีความมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์มีอิสระในการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ภายใต้อำนาจรับผิดชอบของตนเอง โดยถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้⁶²

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความเห็นเกี่ยวกับนิยามความหมายของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ที่แตกต่างกันไม่มากนัก กล่าวคือฝ่ายแรกมองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าในตัวมนุษย์ที่ต้องได้รับความเคารพ ในขณะที่อีกฝ่ายมองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นคือการแสดงออกของมนุษย์อย่างไร้ขีดจำกัด เพื่อดำรงชีวิตและปรับปรุงชีวิตมนุษย์ให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามทั้งสองฝ่ายมีจุดร่วมที่เหมือนกันคือ ทั้งสองฝ่ายมองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของนักนิติศาสตร์ฝ่ายแรกที่นิยามความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่าเป็นคุณค่าเฉพาะตัวที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมานับแต่กำเนิด โดยไม่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขใด ๆ และเป็นคุณค่าสูงสุดของมนุษย์ที่ต้องได้รับความเคารพ รวมทั้งไม่อาจถูกทำลายล่วงละเมิดได้และรัฐต้องให้ความคุ้มครอง ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจะใช้นิยามศัพท์ของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ตามความหมายดังที่กล่าวมานี้

⁵⁹ จาก หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 57 (น. 44)

⁶⁰ จาก หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, (น. 90), โดย บรรเจิด สิงคะเนติ, 2562, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

⁶¹ จาก หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6 (น. 89)

⁶² จาก หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 57 (น. 44)

2.7.2 คุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในเสรีภาพในทางนามธรรมเท่านั้น ดังนั้นคุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นแท้จริงไม่อาจทำให้เกิดความเท่าเทียมสำหรับมนุษย์ทุกคน แต่อย่างน้อยที่สุดมีความเป็นไปได้ในทางนามธรรมที่บุคคลแต่ละบุคคลจะสามารถบรรลุเป้าหมายของตนในทางกฎหมายได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีข้อพิจารณา ดังต่อไปนี้

ประการแรก แม้ว่าบุคคลจะไม่มีความสามารถในการกำหนดการกระทำของตนเองโดยอิสระตั้งแต่ต้น ไม่ว่าจะเนื่องจากจิตบกพร่อง จิตผิดปกติ หรือด้วยประการอื่นใด คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังคงอยู่ โดยต้องถือว่าบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะกำหนดตนเองได้ในทางกฎหมาย และมีสิทธิในการใช้เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ผลคือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังดำรงอยู่กับบุคคลนั้นอย่างสมบูรณ์

ประการที่สอง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังคงดำรงอยู่แม้บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสร้างความเสื่อมเสียแก่ตนเอง เช่น อาชญากรใช้เสรีภาพในทางที่ผิดอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง ในกรณีนี้เราจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรีของตนเองในการกำหนดตนเองได้อย่างอิสระ เพียงแต่เป็นการใช้เสรีภาพไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในตัวบุคคลนั้นก็ยังคงอยู่

ประการที่สาม คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับการทำให้อำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ด้วยเหตุนี้การแทรกแซงของรัฐก็ย่อมเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เช่นกัน แม้ว่าบุคคลจะตัดสินใจอย่างอิสระให้รัฐทำการแทรกแซงก็ตาม ทั้งนี้เพราะรัฐมีภาระหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงไม่มีอำนาจที่จะไปขอความยินยอมจากบุคคลใดเพื่อแทรกแซงในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.7.3 สถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในการพิจารณาถึงสถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถแบ่งพิจารณาได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

2.7.3.1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

การกระทำทั้งหลายของรัฐต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นเสมือนพื้นฐานในการวางรากฐานของหลักเสรีภาพของบุคคล โดยอาจกล่าวได้ว่าหลักการทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพทั้งหลายนั้นล้วนมีพื้นฐานและได้รับการพัฒนามาจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่ถึงเป็นบทบัญญัติในลำดับขั้นสูงสุด

ของรัฐธรรมนูญนั้น อาจแสดงให้เห็นในเรื่องการกำหนดทิศทางของรัฐ กล่าวคือ สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นทั้งตัวกำหนดและจำกัดความชอบธรรมของรัฐและกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ด้วย อีกทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นถือเป็นสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งในกรณีที่สัมพันธ์กับอำนาจรัฐ รัฐไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงได้

2.7.3.2 สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ

การกำหนดสิทธิและเสรีภาพโดยการตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนต่อและเสรีภาพของบุคคลนั้นมิอาจทำได้ เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในฐานะที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ การกระทำใดที่เป็นการแทรกแซงหรือละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็ย่อมเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพด้วย

2.7.3.3 สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในฐานะสิทธิประการหนึ่ง

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีความมุ่งหมาย 2 ประการ ประการแรกถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสิทธิหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่ง สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยถึงคุณค่าอันแสดงถึงทิศทางของการกระทำ โดยเรียกร้องให้สิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ นั้นสามารถบรรลุเป้าหมายให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยมีหลักประกันว่าจะต้องไม่ล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน

2.7.4 การใช้อำนาจรัฐกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้มีข้อที่จะต้องพิจารณา 2 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก คือ องค์การของรัฐ ในประเด็นนี้คำว่า “องค์การของรัฐ” หมายความว่า รวมถึงทั้งองค์กรของรัฐในแง่รูปแบบและองค์กรของรัฐในแง่เนื้อหา องค์การของรัฐในแง่รูปแบบนั้นหมายถึงองค์กรที่ทำหน้าที่ในทางบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ รวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ส่วนองค์กรของรัฐในแง่หน้าที่นั้นเป็นการพิจารณาในแง่ของเนื้อหาหรือการกระทำภาระหน้าที่ของรัฐ แม้ว่าจะเป็นเอกชนรายใดรายหนึ่งก็ตาม หากเข้ามาดำเนินการกิจของรัฐ ในลักษณะที่เป็นการใช้อำนาจมหาชนแล้วไซ้ กรณีนี้บุคคลนั้นย่อมต้องผูกพันเช่นเดียวกับรัฐเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าวเอง

ประการที่สอง คือ การใช้อำนาจที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีหลักการสำคัญคือ ในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจประเภทใด ต้องไม่กระทำไปในลักษณะที่มนุษย์ตกเป็นเพียงวัตถุในการดำเนินการของรัฐ หากการดำเนินการใดของรัฐ

ที่เป็นไปในลักษณะดังกล่าว การกระทำนั้น ๆ ของรัฐย่อมเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งส่งผลให้การกระทำใด ๆ ที่รัฐดำเนินการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นอยู่ในฐานะที่เป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

2.7.5 การละเมิดสิทธิต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น คือ การกระทำที่ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับความกระทบกระเทือน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ได้รับความอับอาย การติดตามไล่ล่า การลงโทษที่ทารุณโหดร้าย หรือการกระทำอื่นใดที่กระทำในลักษณะที่ลดทอนคุณค่ามนุษย์

การกระทำอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การกระทำที่ลดทอนคุณค่ามนุษย์ให้ลงมาอยู่ในระดับที่เป็นเพียงวัตถุ เช่น การทรมาน การเอาคนไปเป็นทาส การเนรเทศ การติดตามไล่ล่า การบังคับให้ทำงาน การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การนำมนุษย์มาทดลอง การก่อการร้าย เป็นต้นหรือการลงโทษในทางอาญาที่มีลักษณะทารุณโหดร้าย รุนแรงเกินควร การลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน และไม่สัมพันธ์กับกับความร้ายแรงของการกระทำผิดก็นับเป็นการกระทำที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์เช่นกัน รวมทั้งการกระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดไปในขอบเขตอันเป็นเรื่องส่วนบุคคล รวมถึงการกระทำของรัฐที่ล่วงละเมิดในชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลด้วย⁶³

จากการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า แม้นิยามของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” นั้น ยังไม่มีความหมายที่ชัดเจนแน่นอนจนเป็นที่ยอมรับ แต่อย่างไรก็ตามจากการพยายามให้ความหมายของนักนิติศาสตร์อาจอนุมานได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือคุณค่าเฉพาะตัวที่มนุษย์ทุกคนมีติดตัวมานับแต่กำเนิด โดยไม่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเพศ เชื้อชาติ ศาสนา และเป็นคุณค่าสูงสุดของมนุษย์ที่ต้องได้รับความเคารพ รวมทั้งไม่อาจถูกทำลายล่วงละเมิดได้และรัฐต้องให้ความคุ้มครอง โดยสาระัตถะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีรากฐานมาจากสิทธิในชีวิตร่างกายของมนุษย์ และสิทธิที่มนุษย์ทุกคนจะได้รับความเสมอภาค โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีคุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือเป็นคุณค่าตามธรรมชาติที่กำเนิดมาพร้อมกับมนุษย์โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงความสามารถในการแสดงเจตจำนงของบุคคล อีกทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือเป็นคุณค่าสูงสุดที่ต้องเคารพ การที่รัฐจะใช้อำนาจในการดำเนินการใด ๆ

⁶³ จาก หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 57 (น. 104)

จึงต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังที่จะไม่ให้กระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน อันเป็นสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง

แม้ว่าโดยหลักแล้วบุคคลทุกคนมีอำนาจในการกระทำการใด ๆ ที่กฎหมายรับรองได้อย่างอิสระ และมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และเกียรติยศชื่อเสียง รวมทั้งบุคคลต้องได้รับความเคารพและไม่ถูกแทรกแซงในสิทธิแห่งความเป็นอยู่ส่วนตัวจากรัฐและบุคคลอื่นทั้งหลาย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อบุคคลได้กระทำความผิดและถูกพิพากษาให้ต้องรับโทษจำคุก ย่อมส่งผลให้ต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางส่วน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงความหมายและสถานะของสิทธิและเสรีภาพ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่ผู้ต้องขังพึงได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง

2.8.1 ความหมายและสถานะของสิทธิและเสรีภาพ

“สิทธิ” ในความหมายโดยทั่วไปนั้นหมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใด ๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้อื่น⁶⁴ กล่าวคือ สิทธิก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นในอันที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้มีสิทธิรวมถึงมีหน้าที่ที่จะไม่รบกวนต่อสิทธิหรือหน้าที่ที่จะกระทำการหรือดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นไปตามสิทธิ⁶⁵ นอกจากนั้นสิทธิยังเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและบุคคลอื่น⁶⁶ หรือเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหลายคนกระทำการหรือดเว้นกระทำการบางอย่างเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน⁶⁷

⁶⁴ จาก พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554 สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>

⁶⁵ จาก ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (น. 224), โดย หยุต แสงอุทัย, 2535, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

⁶⁶ จาก การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28, โดย อุดม รัฐอมฤต และคณะ, 2544, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

⁶⁷ จาก สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, (น.21), โดยวรพจน์ วิศวพิชญ์, 2538, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ทั้งนี้ ต้องแยก “สิทธิในความหมายโดยทั่วไป” กับ “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ออกจากกัน เพราะสิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้น เป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน กล่าวคือ เป็นอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองบุคคลในการจะกระทำการหรือไม่กระทำการใด โดยการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน รวมถึงการให้หลักประกันในทางหลักการ ซึ่งหมายถึงการมุ่งคุ้มครองต่อสถาบันในทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยเหตุนี้สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ และเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในการที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญนั้นมีผลในทางปฏิบัติ

ดังนั้นหากพิจารณาถึงคำว่า “สิทธิ” แล้วนั้นในภาพรวมจะเห็นได้ว่าสิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรมของปัจเจกบุคคลที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการใดก็ได้ โดยอำนาจในการกระทำการหรือไม่กระทำการดังกล่าวนี้ต้องเกิดขึ้นโดยกฎหมาย และไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น อีกทั้งสิทธิของปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่พึงได้รับการเคารพ ปกป้อง คุ้มครอง และไม่อาจแทรกแซงได้ ในการนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า “สิทธิ” จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายรับรองเท่านั้น โดยสิทธิก่อให้เกิด “อำนาจ” แก่เจ้าของสิทธินั้น รวมทั้งก่อให้เกิด “หน้าที่” ต่อผู้อื่นเสมอ อย่างไรก็ตามปัจเจกบุคคลก็ยังสามารถก่อกำเนิดสิทธิระหว่างกันได้อย่างเสรี ตราบที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชน ส่วนสิทธิของรัฐนั้นต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติเท่านั้น⁶⁸

ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีเหนือตนเองในการที่ตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเองได้อย่างอิสระ โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น⁶⁹

จากที่อธิบายมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่าง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” มีข้อแตกต่างกันอยู่ในบางประการ “สิทธิ” เป็นอำนาจที่บุคคลหนึ่งมีเพื่อเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ ในทางกลับกัน “เสรีภาพ” เป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือ

⁶⁸ จาก สิทธิและ ‘เสรีภาพ’ แท้จริงแล้วเหมือนกันอย่างไร, โดย พงษ์พิลัย วรรณราช, 2564, สืบค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/activityDetail.jsp?actType=1&actCode=83&head=4&>

⁶⁹ อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 37

ตนเองในการที่จะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ และ “สิทธิ” ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นเสมอ ในขณะที่ “เสรีภาพ” โดยลำพังนั้นจะไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด หากแต่เสรีภาพจะก่อให้เกิดหน้าที่ที่ต่อเนื่องเป็นเรื่องของ “สิทธิในเสรีภาพ” กล่าวคือ การที่บุคคลมีสิทธิในการใช้เสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง ในกรณีนี้ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันต่อบุคคลอื่น เพราะบุคคลอื่นก็ย่อมมีหน้าที่ที่จะไม่ไปละเมิดการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลนั้นเช่นกัน ในกรณีดังกล่าวเสรีภาพจึงก่อให้เกิดหน้าที่ที่ผู้อื่นจะไม่เข้ามารบกวนการกระทำหรือไม่กระทำการของบุคคลนั้น ๆ

2.8.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิพลเมือง

หลักการใหญ่ของกฎหมายเกี่ยวกับการมีสภาพมนุษย์ชนนั้น คือ บุคคลต้องมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และเกียรติยศชื่อเสียง โดยสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นสิทธิมูลฐานสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิเสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็นการมีสิทธิที่จะมีชีวิตและกระทำการหรือไม่กระทำการใด ๆ อย่างอิสระ การมีเสรีภาพในการแสดงความเห็น สิทธิในเนื้อตัวร่างกายและทรัพย์สิน สิทธิในเกียรติยศชื่อเสียง ตลอดจนสิทธิในฐานะต่าง ๆ เช่น ความเป็นบิดามารดา ความเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวไม่อาจถูกละเมิดหรือแทรกแซงโดยบุคคลอื่นได้ ไม่ว่าจะเป็น ชุมชน สังคม หรือรัฐ เพราะสิทธิต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ที่ทุกคนพึงได้รับในฐานะมนุษย์⁷⁰

สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ถือเป็นสิทธิพลเมือง ประการหนึ่งอันเป็นสิทธิของบุคคลในทางกฎหมายซึ่งมีรากฐานมาจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมีทั้งสิทธิอันจำเป็นต่อสถานะในความเป็นมนุษย์และสิทธิอันเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล โดยหลักพิจารณาในการแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพนั้นสามารถแบ่งแยกออกได้หลายลักษณะ เช่น การแบ่งตามแนวคลาสสิกเยอรมัน การแบ่งโดยพิจารณาจากผู้ทรงสิทธิ หรือการแบ่งโดยพิจารณาจากเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เป็นต้น ซึ่งสิทธิพลเมืองนั้น จัดอยู่ในเกณฑ์การแบ่งโดยพิจารณาจากผู้ทรงสิทธิ คือ พิจารณาจากผู้ที่ได้รับสิทธิหรือบุคคลที่รัฐธรรมนูญมุ่งให้ความคุ้มครองเป็นหลัก โดยสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิที่มุ่งให้ความคุ้มครองเฉพาะพลเมืองของรัฐเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคลาสสิกเยอรมันจะพบว่าสิทธิพลเมืองนั้นจัดอยู่ในกลุ่ม Status Activus คือ กลุ่มของสิทธิที่ปัจเจกบุคคลสามารถใช้สิทธิของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้าง

⁷⁰ จาก การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ (วิทยานิพนธ์), โดย ภราดร ฤกษ์พัฒน์, 2531, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ลิขสิทธิ์ 2531 โดย ภราดร ฤกษ์พัฒน์.

เจตจำนงทางการเมือง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแบ่งแยกประเภทของสิทธินั้นยังมีการจำแนกที่หลากหลาย และยังมีคนเห็นไม่ตรงกันอีกมาก⁷¹ แต่ในที่นี้จะขอจำแนกสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลอันเป็นสิทธิพลเมือง ออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล และสิทธิส่วนบุคคลและทรัพย์สิน⁷²

ประการแรก สิทธิพื้นฐานของบุคคล สิทธิพลเมืองในส่วนนี้เป็นเรื่องของสิทธิอันเป็นหลักการมูลฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับ ได้แก่

- 1) บุคคลทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน
- 2) บุคคลใดจะถูกบังคับให้เป็นทาสหรืออยู่ในภาวะจำยอมใด ๆ มิได้ การค้าทาสห้ามทำในทุกรูปแบบ
- 3) บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือเหยียดหยามเกียรติมิได้
- 4) บุคคลทุกคนมีสิทธิจะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่าอยู่ที่ใด
- 5) บุคคลทุกคนต่างเสมอกันในกฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
- 6) บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากศาลในการถูกละเมิดตามกฎหมาย
- 7) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย โดยการกระทำใดจะเป็นความผิดได้ต้องมีกฎหมายบัญญัติในเป็นความผิดขณะที่กระทำการนั้น และจะมีการลงโทษหนักกว่าที่กฎหมายใช้อยู่ในขณะทำความผิดนั้นไม่ได้

ประการที่สอง สิทธิส่วนบุคคลและทรัพย์สิน สิทธิพลเมืองในส่วนนี้เป็นสิทธิที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวของบุคคล และเกี่ยวโยงไปถึงเรื่องทรัพย์สินส่วนบุคคลด้วย ได้แก่

- 1) บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอดในพลกิจส่วนตัวครอบครัว เกลหาสถาน และการสื่อสาร รวมถึงการโจมตีต่อเกียรติยศชื่อเสียง
- 2) บุคคลมีสิทธิในการเดินทางภายในประเทศและนอกประเทศโดยอิสระ รวมทั้งมีเสรีภาพในการมีสถานที่อยู่อาศัย
- 3) บุคคลมีสิทธิที่จะลี้ภัยจากการประหัตประหารหรือการเมืองไปยังประเทศอื่น

⁷¹ จาก รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6 (น. 10)

⁷² จาก มาตรการการเยี่ยมผู้ต้องขังเพื่อสนับสนุนการใช้ชีวิตคู่และครอบครัว (วิทยานิพนธ์), โดย ทรงวุฒิ นันทบุรม, 2559, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ลิขสิทธิ์ 2559 โดย ทรงวุฒิ นันทบุรม.

4) บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ

5) บุคคลมีสิทธิที่จะสมรสและสร้างครอบครัวโดยไม่มีการจำกัด หากแต่ต้องกระทำด้วยความยินยอมของกลุ่มสมรส

6) บุคคลมีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า “สิทธิขั้นพื้นฐาน” นั้นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคโดยไม่อาจมีผู้ใดมาแทรกแซงได้ และผู้ต้องขังก็เป็นมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่น ๆ ในสังคม การที่ผู้ต้องขังต้องถูกแยกตัวออกจากสังคมเนื่องจากการลงโทษจำคุกนั้น ส่งผลให้ผู้ต้องขังอาจจะต้องสูญเสียสิทธิพลเมืองบางส่วนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกาย การติดต่อกับสังคมภายนอก หรือการเดินทางโดยอิสระ อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังในฐานะปัจเจกชน แม้จะต้องสูญเสียสิทธิเพราะการถูกจำกัดเสรีภาพและถูกแยกตัวออกจากสังคม แต่ผู้ต้องขังก็ยังคงควรต้องได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานบางประการที่เหลืออยู่โดยเท่าเทียมกับประชาชนคนอื่น ๆ ในสังคม ทั้งนี้รัฐควรเป็นผู้ที่ต้องทำหน้าที่ในการดูแลและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการรับรองและรักษาสิทธิประเภทต่าง ๆ ของผู้ต้องขังด้วย

2.8.3 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง

สิทธิของผู้ต้องขังมาจากการแสวงหาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน (Individual Basis) โดยในสมัยก่อนนั้นสังคมมักจะละเลยและไม่ให้ความสนใจในสิทธิของผู้ต้องขังมากนัก เนื่องด้วยสาเหตุที่ว่าผู้กระทำผิดมักถูกมองว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรได้รับการช่วยเหลือ เพราะเป็นผู้ที่บกพร่องในศีลธรรมอย่างร้ายแรง แต่ต่อมาเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป สังคมได้มีความตระหนักถึงสิทธิของปัจเจกชนผู้ซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐเพิ่มมากขึ้น

ที่มาของการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังนั้นเกิดจากแนวคิดที่ว่า แม้ผู้ต้องขังจะถูกลงโทษโดยการถูกจำกัดสิทธิบางอย่าง หรือสูญเสียสิทธิบางส่วนจากการต้องถูกลงโทษไป หากแต่ผู้ต้องขังก็ยังคงมีสิทธิที่เหลืออยู่อีก การที่ถูกลงโทษนั้นไม่ได้ทำให้ผู้ต้องขังสูญเสียความเป็นมนุษย์ไปทั้งหมดแต่อย่างใด อีกทั้งการที่ผู้ต้องขังต้องถูกแยกตัวออกจากสังคมปกติ นั้น ผู้ต้องขังต้องถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว การติดต่อกับสื่อสารกับโลกภายนอก ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้องชอบธรรม และความเหมาะสม ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การเรียกร้อง

สิทธิอันพึงมีตามกฎหมายของผู้ต้องขัง อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (Basic Human Rights) ที่ผู้ต้องขังต้องได้รับในฐานะมนุษย์และพลเมืองของประเทศ⁷³

⁷³ จาก กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก, (น. 48-49) โคชธานี วรภัทร, 2558, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

บทที่ 3

เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

การศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ในบทนี้จะกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ระหว่างกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ เกาหลีออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และประเทศไต้หวัน

3.1 ประเทศไทย

3.1.1 การกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์มีการกิจเกี่ยวกับการควบคุม และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยมุ่งพัฒนาเป็นองค์กร พัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อแก้ไข พื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกาย และจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้⁷⁴

- 1) ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักอาญาวิทยา และหลักทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ
- 3) ดำเนินการเกี่ยวกับการสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง และบุคคลที่อยู่ในความควบคุม หรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรม

⁷⁴ จาก การกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์, โดย กรมราชทัณฑ์, 2562, สืบค้นจาก

4) พัฒนาระบบ รูปแบบ มาตรการ หลักเกณฑ์ มาตรฐาน วิธีการปฏิบัติ และการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ในระหว่างที่ถูกควบคุมตัว เพื่อบรรเทาการตรวจพิสูจน์ในสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ ตามกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรมหรือตามที่ รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

3.1.2 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 บัญญัติขึ้นทั้งหมด 8 หมวด กับบทเฉพาะกาลรวมทั้งสิ้น 78 มาตรา ประกอบด้วยหมวดต่าง ๆ ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการราชทัณฑ์

หมวด 2 อำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานเรือนจำ

หมวด 3 การจำแนก เขตความรับผิดชอบ และมาตรฐานเรือนจำ

หมวด 4 การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขัง

หมวด 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 1 สิทธิของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 2 หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 3 ประโยชน์ของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 4 สุขอนามัยของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 5 การติดต่อผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 6 ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

หมวด 6 การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการพ้นจากเรือนจำ

หมวด 7 วินัยและบทลงโทษ

หมวด 8 ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ บทเฉพาะกาล

โดยหมวดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาดคือ หมวด 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ส่วนที่ 6 ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

มาตรา 62 ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาต ให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ แต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีอนุญาต หรือเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำ รับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ แต่ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่เรือนจำกำหนดอาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย ของอันตรายหรือโสโครกให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสีย

การจำหน่ายและการทำลายสิ่งของตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์⁷⁵

มาตรา 63 ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ในกรณี ดังต่อไปนี้ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

- (1) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่หลบหนี
- (2) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้วและไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญของตนไปภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว⁷⁶

เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขัง ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 62 และมาตรา 63 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) ต้องออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดว่าทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ
- 2) กรณีทรัพย์สินที่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ แต่มีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์อนุญาต ต้องแจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่กำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย ของอันตราย หรือโสโครก เจ้าพนักงานเรือนจำมีหน้าที่ต้องทำลาย
- 3) กรณีทรัพย์สินเป็นสิ่งของที่ไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ต้องแจ้งญาติมารับคืนจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าไม่มีผู้มารับภายในเวลาที่กำหนด อาจจำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย แต่ถ้าของนั้นมีสภาพเป็นของสละได้ง่าย ของอันตราย หรือโสโครก เจ้าพนักงานเรือนจำมีหน้าที่ต้องทำลาย

⁷⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 62

⁷⁶ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 63

4) การจำหน่ายและการทำลายสิ่งของตามข้อ 2 และ 3 ข้างต้น ต้องเป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

5) ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ดังนี้

- (1) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนด 3 เดือน นับแต่วันที่หลบหนี
- (2) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวไปแล้ว และไม่มารับทรัพย์สิน เงินรางวัล หรือเงินทำขวัญของตนไป ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัว

ในมาตรา 67 เมื่อจะปล่อยตัวผู้ต้องขัง ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (1) เรียกคืนทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการ
- (2) จ่ายเครื่องแต่งกายให้ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
- (3) ทำหลักฐานการปล่อยตัว
- (4) คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งเงินรางวัลและเงินทำขวัญ
- (5) ออกใบสำคัญการปล่อยนักโทษเด็ดขาดที่พ้นโทษ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีการออกอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้มาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 บัญญัติให้อนุบัญญัติที่ออกตามกฎหมายเก่า ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเพียแต่ที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการออกอนุบัญญัติใหม่ขึ้นมาใช้บังคับ

โดยหมวดที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาดคือ หมวด 5 สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับผู้ต้องขัง ส่วนที่ 2 หน้าที่และการงานของผู้ต้องขัง

มาตรา 48 ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำและระเบียบกรมราชทัณฑ์ เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด ในเรือนจำ ดังต่อไปนี้⁷⁷

- (1) ทำงานสาธารณะ
- (2) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (3) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ

⁷⁷ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 48

(4) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะและการจัดแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา 31 โดยให้เรือนจำจัดงาน ให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกาย และจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัย และสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา 49 เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไป ทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่จะส่งให้ออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อ ประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำ⁷⁸

มาตรา 50 ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคางานได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการงานนั้นได้

การคำนวณรายได้เป็นราคางานและการจ่ายเงินรางวัล ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง⁷⁹

มาตรา 51 ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการงานตามมาตรา 48 หรือมาตรา 49 มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงในกรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งมีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามวรรคหนึ่งตาย ให้จ่ายเงินทำขวัญนั้นแก่ทายาท⁸⁰

⁷⁸ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 49

⁷⁹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50

⁸⁰ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 51

3.1.3 ระเบียบราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563

ระเบียบราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560⁸¹

หมวด 1 การฝากเงินของผู้ต้องขัง

ข้อ 5 การรับฝากเงินสดทุกครั้ง ให้เจ้าหน้าที่รับฝากออกไปเสร็จรับเงิน ให้ญาติผู้ฝากเงิน 1 ฉบับ ให้เจ้าหน้าที่ควบคุมใช้เป็นหลักฐานในการบันทึกการรับฝากเงินในหลักฐานการรับฝากและถอนเงินผู้ต้องขัง (บู้ค) 1 ฉบับ ให้งานเงินฝากผู้ต้องขังไว้เป็นหลักฐานในการนำส่งเงินทั้งงานการเงินงบประมาณเมื่อสิ้นวัน และรวบรวมจัดเก็บไว้เพื่อตรวจสอบอีก 1 ฉบับ

ข้อ 6 ให้ผู้ต้องขังมีเงินฝากในบัญชีได้ไม่เกินคนละ 15,000 บาท แต่เงินรางวัลจากการทำงาน หรือการฝึกวิชาชีพ หรือเงินที่ได้รับจากทางราชการ ให้รับฝากไว้ได้แม้จะทำให้ยอดเงินฝากเกินกว่า 15,000 บาท โดยให้เจ้าหน้าที่จัดให้มีหมายเหตุให้ชัดเจนเกี่ยวกับวัน เดือน ปีที่รับฝาก ประเภทของเงินและจำนวนเงินที่ได้รับเพื่อความสะดวกแก่การตรวจสอบ

ในกรณีกรมราชทัณฑ์เห็นชอบให้เรือนจำใดดำเนินการตามข้อ 23 ผู้ต้องขังในเรือนจำอาจมีเงินฝากในบัญชีเกินคนละ 15,000 บาท ได้

ข้อ 7 ให้เจ้าหน้าที่ควบคุมลงรายการในหลักฐานการรับฝากและถอนเงิน โดยให้ผู้ต้องขังลงลายมือชื่อทราบไว้ด้วยทุกครั้ง แล้วส่งสำเนาใบเสร็จรับเงินดังกล่าวพร้อมหลักฐาน การรับฝากและถอนเงินคู่ฉบับให้เจ้าหน้าที่รับฝากเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

ข้อ 8 เอกสารหลักฐานการรับฝากและถอนเงินให้เรือนจำจัดทำขึ้นตามแบบ (งฝ 2) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

หมายเลขหลักฐานการรับฝากและถอนเงินให้ใช้หมายเลขเดียวกัน

ข้อ 9 ให้จัดทำบัญชีรับเงินฝากของผู้ต้องขังประจำวันขึ้น 1 ชุด พร้อมสำเนา 1 ชุด โดยแสดงชื่อผู้ฝากเงิน ผู้รับเงิน จำนวนเงินที่ฝากและเลขที่ใบเสร็จรับเงิน เพื่อส่งมอบให้ฝ่ายบริหารทั่วไป 1 ชุด พร้อมกับเงินสดทุกครั้งเมื่อมีการรับฝากเงิน ตามแบบ (งฝ 3) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 10 ให้ฝ่ายบริหารทั่วไปตรวจสอบบัญชีรับเงินฝากของผู้ต้องขังประจำวันกับใบเสร็จรับเงิน เงินสด หรือเอกสารอื่นใดอันแทนตัวเงิน เมื่อเห็นว่าถูกต้องตรงกันแล้ว ก็ให้ลงหลักฐานแสดงการตรวจสอบและรับเงินไว้ต่อกัน

⁸¹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 34

ข้อ 11 ให้จัดทำทะเบียนการรับเงินฝากของผู้ต้องขังประจำวันขึ้น ตามแบบ (งฝ 4) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 12 การรับธนาณัติ หรือเอกสารอื่นใดแทนตัวเงิน ให้เจ้าหน้าที่รับฝากลงทะเบียนรับไว้ แล้วไปรับเงินโดยมิชักช้าภายในกำหนด 7 วันทำการ เมื่อได้รับเงินแล้วให้ดำเนินการ ตามข้อ 5 และข้อ 6

ข้อ 13 ให้จัดทำทะเบียนการรับธนาณัติ หรือเอกสารอื่นใดแทนตัวเงินประจำวัน ตามแบบ (งฝ 5) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

หมวด 2 การถอนเงินฝากของผู้ต้องขัง

ข้อ 14 การถอนเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ มีได้ 6 กรณี คือ

(1) ถอนกรณีปกติเพื่อใช้จ่ายประจำวัน

(2) ถอนกรณีพิเศษ

ข้อ 15 ผู้ต้องขังที่ประสงค์จะถอนเงินฝากของผู้ต้องขัง ให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ควบคุมผู้เก็บรักษาเอกสาร หลักฐานการรับฝากและถอนเงินคู่ฉบับ ตามเวลาที่เรือนจำกำหนด

ให้เจ้าหน้าที่ควบคุมลงรายการขอถอนในหลักฐานการรับฝากและถอนเงิน และจัดทำบัญชีถอนเงินฝากผู้ต้องขังประจำวันขึ้น 2 ชุด พร้อมสำเนา 1 ชุด ส่งให้เจ้าหน้าที่รับฝากเงิน โดยแสดงชื่อผู้ถอนจำนวนเงินที่ถอน หมายเลข หลักฐานการรับฝากและถอนเงิน ตามแบบ (งฝ 7) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

ให้เจ้าหน้าที่รับฝากเงินลงรายการถอนเงินในต้นฉบับหลักฐานการรับฝากและถอนเงินตรวจสอบความถูกต้องของการถอนเงินและยอดเงินคงเหลือกับสำเนาคู่ฉบับ และลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วยทุกครั้ง แล้วส่งบัญชีถอนเงินฝากผู้ต้องขังประจำวันให้ฝ่ายบริหารทั่วไป 2 ชุด เพื่อเป็นหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน และเก็บไว้เป็นหลักฐาน 1 ชุด

ข้อ 16 ให้ผู้ต้องขังถอนเงินฝากของผู้ต้องขังสำหรับใช้จ่ายประจำวันได้วันละไม่เกิน 500 บาท หากเรือนจำใดประสงค์จะให้ผู้ต้องขังถอนเงินใช้ประจำวันมากกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้ขออนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นรายกรณี

ข้อ 17 ผู้ต้องขังใดมีความประสงค์จะถอนเงินฝากของผู้ต้องขัง เพื่อใช้ในกิจการอื่นเป็นกรณีพิเศษต่างหาก จากการถอนใช้ประจำวัน ให้ยื่นคำร้องเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ และให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาอนุญาต ตามที่เห็นสมควรเป็นรายกรณี

ข้อ 18 การถอนเงินกรณีผู้ต้องขังพ้นโทษ ย้ายไปเรือนจำอื่น หรือเสียชีวิตให้เจ้าหน้าที่ควบคุมประทับตราลาย บนหลักฐานการรับฝากและถอนเงิน เพื่อแสดงการปิดบัญชี ตราลายให้มีรายการตามแบบ (งฝ 6) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 19 ให้จัดทำทะเบียนการถอนเงินฝากของผู้ต้องขังประจำวันขึ้น ตามแบบ (งฝ 8) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 20 ให้เรือนจำจัดทำบัตรชื่อของที่กำหนดราคาแทนเงินสดตามจำนวนที่ผู้ต้องขังขอถอนในแต่ละวัน เพื่อใช้ซื้อสินค้าภายในร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ตามแบบ (งฝ 9) ที่กำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 21 ให้ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์หรือฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขังของเรือนจำ มีหน้าที่ดำเนินการรับฝาก และถอนเงินฝากของผู้ต้องขัง รวมตลอดจนถึงการทำหลักฐานการตรวจสอบทุกอย่างที่เกี่ยวกับการรับฝากและถอนเงินฝากของผู้ต้องขัง

ข้อ 22 เงินฝากของผู้ต้องขังรายใดที่พ้นโทษไปแล้ว ไม่มารับเกินกว่า 1 ปี หรือได้หลบหนีไปเกินกว่า 3 เดือน ให้เรือนจำดำเนินการตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

การจัดการทรัพย์สินกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิตให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้โดยอนุโลม

หมวด 3 การรับจ่ายเงินแบบวิธีอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ 23 ในการรับฝากเงินของผู้ต้องขัง เรือนจำสามารถจัดให้ธนาคารพาณิชย์เข้ามาดำเนินการแทนได้ โดยได้รับความเห็นชอบจากกรมราชทัณฑ์

เพื่อให้การบริหารจัดการเงินฝากของผู้ต้องขังตามวรรคหนึ่ง เป็นไปด้วยความเรียบร้อยในแนวทางเดียวกัน กรมราชทัณฑ์มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ให้เรือนจำถือปฏิบัติเพิ่มเติมได้

หมวด 4 การตรวจสอบและควบคุม

ข้อ 24 ให้มีการตรวจสอบยอดเงินฝากของผู้ต้องขังระหว่างใบเสร็จรับเงินกับหลักฐานการรับฝากและถอนเงิน 3 เดือนต่อครั้ง ตามปีงบประมาณ แล้วรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบ โดยแยกประเภทการรับจ่ายและเงินฝากคงเหลือทั้งหมด สำหรับสิ้นเดือนมีนาคม และกันยายน ให้ส่งยอดเงินฝากคงเหลือของแต่ละรายไปประกอบรายงานด้วย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบให้เรือนจำจัดทำทะเบียนแสดงรายการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังประจำวัน ตามแบบ (งฝ 10) กำหนดท้ายระเบียบนี้

ข้อ 25 ให้ผู้บัญชาการเรือนจำตรวจสอบควบคุมให้การปฏิบัติเป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ 26 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับกับสถานที่เพื่อการควบคุมตัวและสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรมราชทัณฑ์โดยอนุโลม

3.1.4 กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

หมวด 11 รายได้และการจ่ายเงินรางวัล

ข้อ 59 หากงานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำมีรายได้ให้คำนวณราคาของงานเป็นทุนแรง และกำไร โดยให้ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับการพิจารณาให้ได้รับรางวัลในงานที่มีกำไร ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมทำงานนั้น

(2) เจ้าพนักงานเรือนจำที่ทำหน้าที่ควบคุมหรือฝึกอบรมผู้ต้องขังที่ทำงาน หรือช่วยเหลือหรือสนับสนุนที่จัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น

เจ้าพนักงานเรือนจำที่จะได้รับรางวัลตามข้อนี้ให้พิจารณาให้ได้รับรางวัล จนถึงผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้ดำรงตำแหน่งในระดับเดียวกัน⁸²

รางวัลที่จะจ่ายให้ตามข้อ 59(1) และ (2) สำหรับ ผู้ต้องขังให้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละห้าสิบและสำหรับเจ้าพนักงานเรือนจำให้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละสิบห้าของกำไรทั้งหมด⁸³

รางวัลที่จะจ่ายให้ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำนั้นให้พิจารณาโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

สำหรับผู้ต้องขังให้พิจารณาจากแรงงานที่ผู้ต้องขังมีส่วนร่วม ความมั่งคั่งในการใช้วัสดุ ความประณีตเรียบร้อยของงาน ความรวดเร็วในการทำงาน ความอดทนและการดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้และคุณค่าของงานประกอบกับลำดับขั้นของประเภทของผู้ต้องขัง

ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ถึงแม้ว่ามีการยกเลิกกฎหมายฉบับเก่า และกฎหมายฉบับใหม่ไม่ได้กำหนดให้ระเบียบเดิมยังใช้ได้ จะถือว่าระเบียบเดิมต้องยกเลิกตามกฎหมายเดิมไปด้วย แต่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 กำหนดบทเฉพาะกาลไว้ให้กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศ ยังใช้ได้อยู่ แต่หากแก้ไข

⁸² กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 59.

⁸³ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 60.

ยกเลิกและออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าด้วยการกระทรวง ยุติธรรมตามคำแนะนำหรือคำปรึกษาของคณะกรรมการราชทัณฑ์

3.1.5 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการทำงานของผู้ต้องขัง

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่มีลักษณะเหมือน เช่น หลักสิทธิมนุษยชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การใช้แรงงานผู้ต้องขังเพื่อเพิ่มความรู้ทักษะอาชีพ และหลักการใช้แรงงานผู้ต้องขังโดยทั่วไป การใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของการเกณฑ์แรงงาน หรือบังคับใช้แรงงานได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเหมือนกันทุกประเทศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพและการจ้างงานผู้ต้องขัง ได้แก่

1) การให้นักโทษทำงานตามมาตรา 22

มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 บัญญัติว่า⁸⁴ “นักโทษ เด็ดขาด ต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ” ซึ่งจะเห็นได้ว่านักโทษต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำนั้นเฉพาะนักโทษเด็ดขาดเท่านั้น ผู้ที่ถูกขังแต่ไม่ใช่คนโทษเด็ดขาดจึงไม่ต้องทำงานไม่ว่าจะเป็นกรณีคนต้องขังหรือคนฝาก

คำว่า “นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุก ภายหลัง จากคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบ ด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย ส่วน “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง⁸⁵ และ “คน ฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาหรือ กฎหมายอื่นโดยไม่มีหมายอาญา⁸⁶

2) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เป็นการปรับปรุงกฎหมายราชทัณฑ์อย่างเป็น ระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานราชทัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่เน้นระบบ การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยเริ่มตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขัง การจำแนก ตลอดจนการเตรียมความ พร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังกลับสู่ครอบครัว สังคม และไม่กระทำผิดซ้ำอีกควบคู่กับ

⁸⁴ มาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523

⁸⁵ มาตรา 4(4) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

⁸⁶ มาตรา 4(5) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

การปกป้องสังคม โดยการเน้นควบคุมผู้กระทำผิดที่มีพฤติกรรมเป็นภัยร้ายต่อสังคม หรืออาชญากรโดยสันดาน⁸⁷ สิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ผู้ต้องขังจะได้รับการปฏิบัติตามหลักมาตรฐานสากลมากขึ้น เช่น การคุ้มครองกรณีถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยเจ้าพนักงานเรือนจำและการได้รับคำแนะนำ และความช่วยเหลือสำหรับผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร จะได้รับคำแนะนำด้านสุขภาพและโภชนาการ การได้รับประโยชน์ เช่น การพักการลงโทษ มีหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์เรื่องการออกไปฝึกวิชาชีพ/ศึกษาอบรมนอกเรือนจำ

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติประโยชน์ของผู้ต้องขังที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน และการฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ ไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 48 ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน เรือนจำ ข้อมบังคับเรือนจำและระเบียบกรมราชทัณฑ์เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำงานสาธารณะ
- (2) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (3) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ
- (4) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนก ลักษณะและการจัดแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา 31 โดยให้เรือนจำจัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัย และสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

มาตรา 49 เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะ หรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำได้ โดยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์

⁸⁷ จาก พงษ์ศักดิ์ ปัดดา, *อ้าวแล้วเชิงจรรยาที่ 2* (น. 3)

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดที่จะส่งให้ออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามมาตรา 48 นอกเรือนจำ

มาตรา 52 (8) ได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยมีหรือไม่มีผู้ควบคุมก็ได้ แต่การอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดในขณะนั้น และเหลือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหกเดือน ทั้งนี้ให้คำนึงถึงประโยชน์ในการศึกษาอบรมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษเด็ดขาดและความปลอดภัยของสังคมประกอบกัน แต่ถ้านักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพ ในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำโดยไม่มีผู้ควบคุมไม่กลับเข้าเรือนจำภายในเวลาที่กำหนดเกินกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดผู้นั้นหลบหนีที่คุมขังตามประมวลกฎหมายอาญา

ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เป็นการเพิ่มโอกาสในการทำงานให้กับผู้ต้องขัง การดำเนินการตาม (2) (3) (5) (6) (7) และ (8) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ และต้องนำพฤติการณ์การกระทำความผิดลักษณะความผิด และความรุนแรงของคดีรวมตลอดทั้งการกระทำความผิดที่ได้กระทำมาก่อน แล้วตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 มาประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อป้องกันการโต้แย้งจากผู้ต้องขังเมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลปกครองว่า ไม่มีบทบัญญัติให้นำพฤติการณ์ก่อนต้องโทษมาพิจารณาในการให้ประโยชน์แก่นักโทษเด็ดขาด⁸⁸

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 บัญญัติว่า ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้น ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาสินค้าได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากแรงงานนั้นได้ การคำนวณรายได้เป็นราคาสินค้าและการจ่ายเงินรางวัลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁸⁸ จาก ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 กับ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (น. 1), โดย นรทวิป ชานาญศรี, 2561, สืบค้นจาก http://lad.correct.go.th/main/wp-content/uploads/2017/03/correctlaw2560_comparison.pdf

เนื่องจากการทำงานของนักโทษเด็ดขาดภายใต้ภารกิจของกรมราชทัณฑ์ถือเป็นการพัฒนาพฤตินิสัยในรูปแบบของการทำงาน ซึ่งการทำงานย่อมได้รับการตอบแทนเหมือนกับประชาชนทั่วไป “ในมิติด้านเงินรางวัลตอบแทน ตามกฎกระทรวงการคำนวณรายได้เป็นราคาเงิน และการจ่ายเงินรางวัลให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งการงานที่ได้ทำนั้นก่อให้เกิดรายได้ จำนวนเป็นราคาเงินได้ พ.ศ. 2563 ระบุให้จ่ายเงินรางวัลในสัดส่วนร้อยละ 70 ของกำไรทั้งหมดแก่นักโทษเด็ดขาด สำหรับส่วนที่เหลือกำหนดให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน”

ดังนั้น ราคาเงินที่สถานประกอบการจ่ายให้แก่เรือนจำ จึงเรียกว่า “ค่าตอบแทน” ซึ่งจะนำไปคำนวณตามหลักเกณฑ์ และนำไปจ่ายให้ผู้ต้องขัง เรียกว่า “รางวัลปันผลผู้ต้องขัง”

3.2 สาธารณรัฐฟินแลนด์

การบริหารงานราชทัณฑ์ของสาธารณรัฐฟินแลนด์ โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษ Imprisonment Act (767/2005) ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2006 นั้น⁸⁹ เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการเพิ่มความพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถดำเนินชีวิตไปโดยปราศจากการกระทำผิดในทางอาญา ด้วยการส่งเสริมความสามารถในการจัดการชีวิตของตนเอง และส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ รวมทั้งการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดขึ้นในระหว่างที่มีการลงโทษตามคำพิพากษา ตามความที่ปรากฏในมาตรา 2 แห่ง Imprisonment Act (767/2005) และในพระราชบัญญัตินี้เองที่ได้บัญญัติถึงวิธีการหรือมาตรการในการจัดการกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังไว้ ทั้งทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในและภายนอก

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์หรือ Imprisonment Act (767/2005) เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงทรัพย์สินและรายได้ของผู้ต้องขัง⁹⁰ ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 10 มาตรา โดยมาตรา 1 เป็นการบัญญัติเรื่องการครอบครองทรัพย์สินภายในเรือนจำของผู้ต้องขัง มาตรา 2 เป็นเรื่องบัญชีรายการทรัพย์สินของผู้ต้องขัง มาตรา 3 เป็นเรื่องการครอบครองเงินสดและสิ่งอื่นใดที่สามารถใช้จ่ายได้เช่นเดียวกับเงิน มาตรา 4 เป็นเรื่องการใช้จ่ายเงินและสิ่งอื่นที่สามารถใช้จ่ายได้เช่นเดียวกับเงิน มาตรา 5 เป็นเรื่องการ

⁸⁹ Imprisonment Act (767/2005) Chapter 22 Provisions on entry into force and transitional provisions section 2

⁹⁰ Imprisonment Act (767/2005) Chapter 9 Property and income of a prisoner section 1 – section 10

คืนทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว มาตรา 6 เป็นเรื่องการจ่ายค่าจ้างในการทำงาน เบี้ยเลี้ยงในการทำกิจกรรมและการจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้กับผู้ต้องขัง มาตรา 7 เป็นเรื่องการถอนเงินจากค่าจ้าง มาตรา 8 เป็นกรณีที่ไม่มีการจ่ายเบี้ยเลี้ยง มาตรา 9 เป็นเรื่องอำนาจในการตัดสินใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ และมาตรา 10 เป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมอื่น ๆ โดยบทบัญญัติทั้ง 10 มาตรานี้เป็นการกล่าวถึงวิธีการหรือมาตรการในการจัดการกับเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในเรือนจำ ว่ามีแนวทางในการจัดการกับทรัพย์สินที่อนุญาตและทรัพย์สินที่ต้องห้ามมิให้ผู้ต้องขังเก็บไว้ภายในเรือนจำอย่างไร รวมถึงรายได้ การใช้จ่ายเงินของผู้ต้องขัง และการส่งคืนซึ่งทรัพย์สินที่เก็บไว้ภายในเรือนจำให้กับผู้ต้องขังเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว

สำหรับแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายนอกเรือนจำนั้น ปรากฏอยู่ในเรื่องการแจ้งและการเสนอข้อมูล ตามความในมาตรา 7 เรื่องการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน โดยบัญญัติไว้ว่า ถ้าผู้ต้องขังไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ที่ใดก็ตาม ให้แจ้งความดังกล่าวไปยังผู้มีอำนาจตามที่อ้างไว้ใน the Guardianship Service Act (442/1999) ดังนั้น ถ้าผู้ต้องขังรายใดไม่สามารถจัดการกับทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ภายนอกเรือนจำได้ และเมื่อผู้มีอำนาจตาม Guardianship Service Act (442/1999) ได้รับการแจ้งความดังกล่าวแล้ว ผู้มีอำนาจจึงต้องใช้วิธีการหรือมาตรการที่บัญญัติไว้ใน Guardianship Service Act (442/1999) เข้ามาดำเนินการจัดการกับทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังรายนั้น ๆ มีอยู่ภายนอกเรือนจำด้วย และเหตุนี้เองจึงมีความจำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องทำการศึกษาแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ใน Guardianship Service Act (442/1999)

Guardianship Service Act (442/1999) มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2542 (1999)⁹¹ โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองและดูแลสิทธิและผลประโยชน์ของบุคคลที่ไม่สามารถจัดการดูแลเรื่องทางการเงินของตนเองได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการไร้ความสามารถในการจัดการ ความเจ็บป่วย หรือเหตุผลอื่นใดในทำนองเดียวกัน รวมถึงดูแลเรื่องอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเงินของบุคคลนั้น ๆ

การดำเนินการจัดการดูแลทรัพย์สิน เรื่องทางการเงิน รวมถึงเรื่องอื่น ๆ ของผู้ไร้ความสามารถที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งได้แก่ ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (ผู้เยาว์) หรือผู้

⁹¹ Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 11 Entry into force and transitional provisions
section 96 paragraph 1

ที่มีอายุครบ 18 ปีแล้ว (ผู้ใหญ่) แต่ได้รับการแจ้งว่าเป็นผู้ที่ไร้ความสามารถจะได้รับการจัดการดูแลโดย ผู้ปกครอง (A guardian) ซึ่งถ้าการแต่งตั้งผู้ปกครองเพื่อจัดการดูแลเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลใด บุคคลดังกล่าวอาจจะถูกจำกัดหรือยับยั้งความสามารถตามที่กำหนดไว้ใน Guardianship Service Act (442/1999) อีกก็ได้⁹²

และหมวดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของผู้ขัง คือ หมวดที่ 9 ว่า ด้วยทรัพย์สินและรายได้ของผู้ต้องขัง (Chapter 9 Property and income of a prisoner) การบริหารเรือนจำได้แยกเรือนจำออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เรือนจำปิด และเรือนจำเปิด ซึ่งจะมีความแตกต่างในด้านการบริหารจัดการสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการจัดการทรัพย์สินและรายได้ของผู้ต้องขัง กรณีของผู้ต้องขังในเรือนจำปิดการควบคุมดูแล มีลักษณะของการบังคับโทษทางอาญาผู้ต้องขังจะไม่มีสิทธิครอบครองเงิน ในขณะที่เรือนจำเปิดผู้ต้องขังมีสิทธิครอบครองเงิน และบริหารจัดการเงินของตนเองได้โดยอิสระ แต่อย่างไรก็ตามการบริหารเรือนจำทั้งสองลักษณะ ยังให้ความคุ้มครองทรัพย์สินและรายได้ของผู้ต้องขัง ดังจะกล่าวต่อไป

3.2.1 การครอบครองทรัพย์สิน⁹³

ผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้มีทรัพย์สินส่วนตัวในเรือนจำได้ตามความเหมาะสม โดยทรัพย์สินที่ไม่อนุญาตให้ครอบครอง หมายความว่า

- 1) สิ่งของหรือทรัพย์สินที่เป็นอันตรายและไม่ปลอดภัยต่อเรือนจำ
- 2) สิ่งของหรือทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่น หรือ
- 3) การครอบครองสิ่งของหรือทรัพย์สินดังกล่าว นั้น จะต้องได้รับความเห็นชอบหรือมีเงื่อนไขและมีการควบคุมมากขึ้น เพราะอาจจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเรือนจำและอาณานิคม

สิ่งที่คุณต้องขัง ไม่สามารถครอบครองได้ เช่น แอลกอฮอล์ สารพิษและการใช้ยาเสพติด ในกรณีของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำจะไม่มีสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่ได้รับจากผู้ต้องขังอื่นโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจของเรือนจำก่อน

ทรัพย์สินอื่นที่ผู้ต้องขังมีอยู่ในขณะที่เข้าสู่เรือนจำหรือได้รับมาในระหว่างรอฟังคำพิพากษายุ่ นั้น จะต้องเก็บรักษาไว้ในที่ที่เรือนจำจัดไว้ให้จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว

⁹² Guardianship Services Act (442/1999) Chapter 1 General provisions section 3

⁹³ Section 1 Imprisonment. (2005). Act 767.

ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นไม่สามารถเก็บรักษาไว้ในที่ที่เรือนจำจัดไว้ให้จะต้องส่งคืนหรือนำออกไปโดยผู้ต้องขังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการส่งคืน

3.2.2 รายการทรัพย์สิน⁹⁴

รายการทรัพย์สินของผู้ต้องขังในเรือนจำปิดจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังได้รับในขณะที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำจึงจะนำมารวบรวมไว้ในรายการของบัญชีทรัพย์สินได้ ส่วนกรณีทรัพย์สินของผู้ต้องขังในเรือนจำเปิดจะทำการของบัญชีทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังร้องขอ และเฉพาะส่วนที่เก็บไว้ในที่ที่เรือนจำจัดให้ โดยเฉพาะทรัพย์สินที่มีค่าเป็นพิเศษซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังและพยานจะต้องลงชื่อรับรองในรายการบัญชีทรัพย์สิน และถ้าผู้ต้องขังมิได้ลงชื่อในรายการทรัพย์สินไว้ ให้เจ้าหน้าที่ของเรือนจำทั้งระบบปิดและระบบเปิดทำการทรัพย์สินให้ถูกต้องชัดเจน

ทรัพย์สินใดที่ได้เคยมีอยู่ในบัญชีทรัพย์สินของผู้ต้องขังอื่นมาแล้ว และรับมาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากจากผู้มีอำนาจของเรือนจำ จะต้องนำออกไปจากบัญชีทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

3.2.3 การครอบครองเงินและการใช้จ่าย⁹⁵

กรณีเรือนจำปิด ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิในการครอบครองเงินและการใช้จ่ายได้โดยอิสระ เพราะผู้ต้องขังในระบบเรือนจำปิด ถือเป็นการบังคับโทษทางอาญา เงินหรือการใช้จ่ายต่าง ๆ จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเรือนจำหรือจะนำเงินนั้นฝากไว้กับบัญชีธนาคารส่วนตัวของผู้ต้องขัง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตามการควบคุมของเจ้าหน้าที่เรือนจำกรณีเรือนจำเปิด ผู้ต้องขังมีสิทธิในการถือเงินและการใช้จ่ายต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ต้องขังแต่อยู่ภายในสถานที่ที่เรือนจำจัดให้ หรือจะนำไปฝากไว้กับบัญชีธนาคารส่วนตัวของผู้ต้องขังสามารถกระทำได้ การใช้เงินและการใช้จ่ายซื้อสินค้าเรือนจำจะต้องจัดให้มีอาหาร ผลิตภัณฑ์และสิ่งของเครื่องใช้ตามความเหมาะสมแก่ผู้ต้องขังเท่าที่จะกระทำได้ผู้ต้องขังสามารถขอให้ทางเรือนจำจัดหาสิ่งของที่เป็นประโยชน์ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์นั้นจะต้องเป็นสิ่งของที่ทางเรือนจำอนุญาตให้ครอบครองได้

กรณีเรือนจำเปิด ผู้ต้องขังมีสิทธิในการใช้เงินหรือการใช้จ่ายต่าง ๆ ที่มาจากภายนอกเรือนจำแต่จะต้องมีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัดจากเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ เพราะจะต้องพิจารณาถึง

⁹⁴ Section 2 Imprisonment. (2005). Act 767.

⁹⁵ Section 3 Imprisonment. (2005). Act 767.

ความปลอดภัยของเรือนจำและอาณาบริเวณผู้ต้องขังสามารถอ้างเหตุผลในการนิรโทษกรรมเพื่อใช้สิทธิส่งเงินทางไปรษณีย์หรือเพื่อการใช้จ่ายจากภายนอกเรือนจำระหว่างผู้ต้องขังถึงผู้ต้องขังด้วยกัน

3.2.4 การใช้เงินและการใช้จ่ายซื้อสินค้า⁹⁶

เรือนจำจะต้องจัดให้มีอาหาร ผลิตภัณฑ์และสิ่งของเครื่องใช้ตามความเหมาะสมแก่ผู้ต้องขังเท่าที่จะกระทำได้ผู้ต้องขังสามารถขอให้ทางเรือนจำจัดหาสิ่งของที่เป็นประโยชน์แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์นั้น จะต้องเป็นสิ่งของที่ทางเรือนจำอนุญาตให้ครอบครองได้

กรณีเรือนจำปิดผู้ต้องขังมีสิทธิในการใช้เงินหรือการใช้จ่ายต่าง ๆ ที่มาจากภายนอกเรือนจำ แต่จะต้องมีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัดจากเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ เพราะจะต้องพิจารณาถึงความปลอดภัยของเรือนจำและอาณาบริเวณ

ผู้ต้องขังสามารถอ้างเหตุผลในการนิรโทษกรรมเพื่อใช้สิทธิส่งเงินทางไปรษณีย์หรือเพื่อการใช้จ่ายจากภายนอกเรือนจำระหว่างผู้ต้องขังถึงผู้ต้องขังด้วยกัน

3.2.5 การคืนทรัพย์สิน⁹⁷

เมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ทรัพย์สิน เงิน ใบเสร็จหรือหลักฐานการใช้จ่ายเงินจะต้องส่งคืนให้แก่ผู้ต้องขัง และหากผู้ต้องขังไม่ได้ลงชื่อไว้ในรายการทรัพย์สินไว้ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรับรองความถูกต้องของรายการทรัพย์สิน

ทรัพย์สินอื่นใดของบุคคลที่ถูกปล่อยตัวทิ้งไว้ในเรือนจำ ทางเรือนจำจะต้องส่งคืนให้แก่บุคคลที่ถูกปล่อยตัวนั้นและบุคคลที่ถูกปล่อยตัวนั้นจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย และภายหลังที่ส่งคืนให้แก่แล้วกลับไม่รับหรือรวบรวมทรัพย์สินของตนไว้ จนเมื่อมีการถูกส่งกลับยังเรือนจำ ทางเรือนจำจะต้องทำลายทรัพย์สินนั้นทิ้งเมื่อเวลาผ่านไปสามเดือนหลังจากที่ถูกปล่อยตัว และจะไม่สามารถรับทรัพย์สินนั้นกลับคืนได้อีก

3.2.6 ค่าแรงการทำงานที่มีเบี้ยเลี้ยง⁹⁸

การจ่ายเงินค่าจ้าง จะจ่ายในกรณีที่ผู้ต้องขังในเรือนจำเปิดทำงานทางด้านวิชาชีพ และจะจ่ายเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับการทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำปิดผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับงานการแก้ไขฟื้นฟู งานวิชาชีพหรือการทำงานอื่นที่เรือนจำอนุมัติ ทางเรือนจำจะจ่ายเป็นเงินค่าเบี้ยเลี้ยง

⁹⁶ Section 4 Imprisonment. (2005). Act 767.

⁹⁷ Section 5 Imprisonment. (2005). Act 767.

⁹⁸ Section 6 Imprisonment. (2005). Act 767.

ตามลักษณะงานที่ผู้ต้องขังทำโดยพิจารณาได้ 3 ลักษณะคือ ปริมาณของงานที่ทำความขยันหมั่นเพียรในการทำงานกับเรือนจำสม่ำเสมอ และระยะเวลาที่ทำงานกับเรือนจำ ส่วนการฝึกวิชาชีพและการทำงานอื่นให้เป็นไปตามความสามารถของผู้ต้องขังกรณีการจ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยงให้ผู้ต้องขังที่มีส่วนร่วมกับการทำงานของเรือนจำโดยได้รับการยกเว้นการหักภาษีนั้น จะคิดเป็นชั่วโมงของการทำงานโดยไม่ถือว่าเป็นค่าจ้างหรือเป็นการทำงานที่ต้องจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง การจ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้ต้องขังเป็นเช่นเดียวกับการทำงานและการจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง ซึ่งจะต้องจ่ายเงินเข้าบัญชีผู้ต้องขังที่เก็บไว้กับเรือนจำโดยง่ายให้อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

3.2.7 การเบิกเงินที่ได้รับจากค่าจ้าง⁹⁹

การหักลดหย่อนภาษีและการอาศัยทรัพย์สินในกรณีที่ถูกประหารชีวิต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องการจ่ายค่าชดเชย จะต้องแยกออกจากการจ่ายค่าจ้างสำหรับเป็นค่าอาหารและค่าบำรุงเรือนจำการเบิกเงินให้เบิกจากค่าจ้างเพื่อมีไว้สำหรับค่าใช้จ่ายประจำวัน และห้ามเบิกเงินเกินกว่าครึ่งหนึ่งของค่าจ้าง ในกรณีที่ต้องอาศัยทรัพย์สินจากเงินค่าจ้างให้นำส่วนที่เหลือจากการอาศัยแล้วมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบำรุงเรือนจำ

การทำงานของผู้ต้องขังที่ก่อให้เกิดผลผลิตหรือเป็นเจ้าของผลงานซึ่งนอกจากงานที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพนั้นแล้ว ผู้ต้องขังจะต้องนำมาจ่ายให้กับทางเรือนจำเพื่อเป็นค่าอาหารและค่าบำรุงเรือนจำ และหากผู้ต้องขังไม่ยินยอมจ่ายให้แก่เรือนจำ ทางเรือนจำจะไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนั้นทำงานอีก

ข้อกำหนดอื่น ๆ

ข้อกำหนดเรื่องการครอบครองทรัพย์สิน การใช้เงิน การใช้จ่าย การกำหนดโทษโดยการกักบริเวณ และการทำงานที่ต้องจ่ายค่าจ้างและเบี้ยเลี้ยงรวมถึงการเบิกถอนเงิน จะต้องประกาศไว้ในพระราชกฤษฎีกาของรัฐบาลฟินแลนด์

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเรื่องทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังในเรือนจำของสาธารณรัฐฟินแลนด์นั้น ทางเรือนจำเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีสิทธิบริหารจัดการส่วนที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขัง เช่น การทำงานที่ได้รับค่าจ้าง การเลือกที่จะฝากเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์ เป็นต้น

⁹⁹ Section 7 Imprisonment. (2005). Act 767.

3.3 เครือรัฐออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียให้โอกาสผู้ต้องขังมีสิทธิต่าง ๆ เช่น การให้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินที่เป็นเงินส่วนตัวของผู้ต้องขัง โดยมีสิทธิเก็บสะสม ฝากธนาคารภายนอกเรือนจำหรือใช้จ่ายซื้อสิ่งของจากภายนอกเรือนจำในกรณีที่สินค้าที่ต้องการไม่มีจำหน่ายในร้านค้าสวัสดิการเพื่อหวังผลสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับครอบครัวรวมถึงสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษโดยมี

3.3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ต้องขัง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ต้องขัง มีดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2524 (Prisons Act 1981) มาตรา 83¹⁰⁰

การอนุญาตให้ออกจากเรือนจำ โดยมีวัตถุประสงค์คือ

- 1.1) เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพของนักโทษและความสำเร็จในการคืนผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม เมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวพ้นโทษและกลับเข้ามาอยู่ร่วมกันในชุมชน
- 1.2) เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและครอบครัวอย่างมีมนุษยธรรม
- 1.3) เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการทางการแพทย์หรือสุขภาพแก่นักโทษ
- 1.4) เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

- 2) พระราชบัญญัติการบริหารการเงิน พ.ศ. 2549 (Financial Management Act 2006)¹⁰¹

เครือรัฐออสเตรเลีย ใช้ระเบียบการบริหารการเงินของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติการบริหารการเงิน พ.ศ. 2549 (Financial Management Act 2006) ว่าด้วยคำสั่งของเจ้าพนักงานการเงิน

¹⁰⁰ From *Prisons Act 1981*, by Article 83, 2017, Retrieved from

https://www.slp.wa.gov.au/legislation/statutes.nsf/RedirectURL?OpenAgent&query=mrdoc_32223

¹⁰¹ From *Financial Management Act 2006*, by Article 78, 2017, Retrieved from

https://www.slp.wa.gov.au/legislation/statutes.nsf/RedirectURL?OpenAgent&query=mrdoc_37033.pdf

- 2.1) เจ้าพนักงานการเงินอาจออกคำสั่ง แก้วหรือเพิกถอนคำสั่งเกี่ยวกับหลักการหลักปฏิบัติและวิธีการที่จะปฏิบัติตามในการบริหารการเงินของรัฐ
- 2.2) คำแนะนำของเจ้าพนักงานจะต้องมีความสอดคล้องตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้
- 2.3) บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานการเงิน

ดังนั้น ผู้ต้องขังอาจได้รับการอนุมัติจากผู้ช่วยผู้จัดการเรือนจำเพื่อเปิดบัญชีภายนอกที่มีดอกเบี้ย (เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ฯลฯ) เพื่อฝากเงินส่วนตัวบุคคล แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำธุรกรรมทางธุรกิจในบัญชีดังกล่าวในขณะที่อยู่ในเรือนจำ นอกจากนี้โทษที่อยู่ในโครงการ PEP (Prisoner Employment Program) หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับใบอนุญาตภายใต้ S 83 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2524 (Prisons Act 1981)

3) ระเบียบของเรือนจำ พ.ศ. 2525 (Prisons Regulations 1982)¹⁰²

การเงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำสิทธิในการใช้จ่ายเงินในระหว่างต้องโทษของผู้ต้องขัง เรือนจำของเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้จำกัดการใช้จ่ายเงินในแต่ละวัน แต่มีการตรวจสอบว่าไม่ให้ผู้ต้องขังใช้เงินเกินบัญชีในกรณีที่ สิ่งของในร้านค้าสวัสดิการไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังจึงใช้จ่ายได้มากขึ้นเพราะต้องสั่งซื้อจากภายนอกเรือนจำ แต่มีเงื่อนไขว่า การสั่งซื้อจะต้องมีความโปร่งใส ชัดเจน มีการแจ้งรายละเอียดของแหล่งจำหน่ายสินค้าและรับประกันได้ว่า แหล่งข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือ นโยบายดังกล่าว เป็นการไม่จำกัดสิทธิมากเกินไป และเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าถึงแหล่งสินค้าได้ตามที่ต้องการ กรณีการใช้จ่ายเงินที่ได้จากเงินรางวัลและเงินในบัญชีส่วนตัว จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานที่ควบคุมให้ใช้จ่ายเพื่อชำระสิ่งของที่สั่งซื้อนั้น โดยก่อนการชำระเงินค่าสินค้า ผู้ต้องขังจะต้องตรวจสอบความเรียบร้อย ความชำรุดของสินค้านั้นก่อนจึงจะชำระเงินได้ และการปรับจำนวนเงินในบัญชีภายหลังจากการชำระค่าสินค้าแล้ว ให้รับดำเนินการให้เร็วที่สุดตามที่ได้รับอนุญาตให้ใช้จ่าย โดยให้เหตุผลว่าเป็นการควบคุมการใช้จ่ายเงินของผู้ต้องขังและป้องกันไม่ให้ใช้เงินเกินบัญชี

¹⁰² From *Operational Instruction 11 Prisoner Purchases and Canteen Management*, by Government of Western Australia department of Corrective Services, 1982, Retrieved from https://www.correctiveservices.wa.gov.au/_files/prisons/adult-custodial-rules/operational-instructions/oi-11.pdf.

กรณีการควบคุมค่าใช้จ่ายของผู้ต้องขัง เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องให้การรับรองการจ่ายเงินทุกครั้งให้ผู้ต้องขังต้องการจ่ายเงินจากบัญชี และหากต้องการใช้เงินในกรณีพิเศษ อาจจะต้องให้เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการแทน แต่จะต้องระบุเหตุผลในการใช้เงินนั้น ส่วนการโอนเงินใด ๆ ก็ตาม ระหว่างผู้ต้องขังด้วยกันไม่อนุญาตให้กระทำได้นอกจากจะโอนไปเพื่อการชำระหนี้จึงจะถือว่า การโอนเงินนั้นมีเหตุผลถูกต้องเพียงพอ¹⁰³

3.3.2 การบริหารการเงินผู้ต้องขัง

เครือรัฐออสเตรเลีย ให้สิทธิผู้ต้องขังในการฝากเงินเข้าบัญชีโดยนำเข้าเช็คเพื่อส่งจ่าย และเคลียร์ร่วมกับธนาคารเพื่อให้เงินเข้ามาในบัญชีผู้ต้องขัง จึงจะมีสิทธิใช้เงินได้ หรือการส่งทางไปรษณีย์โดยผู้โอนต้องแจ้งจำนวนเงิน แจ้งชื่อผู้ต้องขัง รวมถึงการส่งทางธนาคารด้วย ส่วนของผู้ฝากเงิน อาจจะเป็นเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวของผู้ต้องขังและผู้ต้องขังมีสิทธิหารายได้และใช้เงินนั้นในการเลี้ยงชีพตนเองโดยนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้คำนวณวันทำงานแบบอัตโนมัติ¹⁰⁴

3.3.3 มาตรการการคุ้มครองการทำงานของผู้ต้องขัง

มาตรการการคุ้มครองการทำงานของผู้ต้องขังในเครือรัฐออสเตรเลีย มีรูปแบบการทำงานในเรือนจำของเครือรัฐออสเตรเลียเป็นงานประเภทอุตสาหกรรม เช่น การผลิตสินค้าเครื่องจักร และอุปกรณ์ ผู้ต้องขังจึงเน้นการทำงานที่มีทักษะ และมีการแบ่งระดับทักษะการทำงานไว้ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ปี ค.ศ. 1982 ภายใต้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2542 และได้เริ่มใช้ในเรือนจำ เมื่อปี ค.ศ. 1981 หมายความว่าด้วยการทำงานของผู้ต้องขังโดยบันทึกไว้ในราชกิจจานุเบกษา 3 เม.ย. ค.ศ. 2007 ดังนี้¹⁰⁵

- 1) นักโทษที่มีความสามารถในการทำงานอาจได้รับการว่าจ้างจากผู้บังคับบัญชา
- 2) ผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างรอการพิจารณาคดี จะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน

¹⁰³ From *Prisons Regulations 1982*, by Government of Western Australia department of Justice Parliamentary Consul's Office, 2009, Retrieved from [http://www.deathsincustody.org.au/sites/default/files/Prisons%](http://www.deathsincustody.org.au/sites/default/files/Prisons%20Regulations%201982.pdf)

¹⁰⁴ From *Policy Directive 69 management of Prisoner's Money*, by Government of Western Australia department of Corrective Services, 1981, Retrieved from <https://www.correctiveservices.wa.gov.au/prisons/adult-custodial-rules/policy-directives/pd-69>.

¹⁰⁵ Prisons Act 1981. (1981). Article. 43.

มาตรา 44 การจำแนกประเภทการทำงานของผู้ต้องขัง

1) การจำแนกประเภทการทำงานของผู้ต้องขังจะถูกจำแนกโดยผู้บริหารแบ่งตาม 5 ระดับต่อไปนี้

ระดับที่ 1 งานที่ต้องใช้ทักษะซึ่งเป็นความสามารถพิเศษหรือความถนัดเฉพาะทางและความขยันหมั่นเพียร

ระดับที่ 2 งานที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูงและต้องอาศัยความรอบคอบความประณีตในการผลิตชิ้นงาน

ระดับที่ 3 งานที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูงหรือมีความพยายามสูง

ระดับที่ 4 งานที่ต้องใช้ทักษะขั้นพื้นฐานธรรมดาทั่วไป

ระดับที่ 5 งานที่ไม่ได้ใช้ทักษะตามระดับที่ 1 - 4 แต่เป็นงานในหน้าที่ทั่วไป

2) ส่วนการจำแนกประเภทของงานขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร

ส่วนที่ 5 การจ่ายค่าบำเหน็จและเงินอื่น ๆ ให้ผู้ต้องขัง

มาตรา 45 การจ่ายค่าบำเหน็จให้ผู้ต้องขัง

1) อัตราค่าบำเหน็จกำหนดให้เหมาะสมกับระดับแรงงานของผู้ต้องขังสำหรับการจ่ายค่าบำเหน็จและเงินอื่นๆ ให้แก่ผู้ต้องขังโดยกำหนดอัตราค่าบำเหน็จที่เหมาะสมกับระดับการใช้แรงงานของผู้ต้องขังดังนี้¹⁰⁶

ระดับที่ 1 จะจ่ายให้สำหรับผู้ต้องขังที่ใช้ความสามารถพิเศษหรือความถนัดเฉพาะทาง ให้จ่าย 35 เหรียญต่อสัปดาห์

ระดับที่ 2 จะจ่ายให้สำหรับผู้ต้องขังที่ทำงานด้วยความรอบคอบและฝีมือประณีตให้จ่าย 27 เหรียญต่อสัปดาห์

ระดับที่ 3 จะจ่ายให้สำหรับผู้ต้องขังที่ทำงานด้วยความพยายาม ให้จ่าย 21 เหรียญต่อสัปดาห์

ระดับที่ 4 จะจ่ายให้สำหรับผู้ต้องขังที่มีทักษะขั้นพื้นฐานทั่วไปให้จ่าย 15 เหรียญต่อสัปดาห์

¹⁰⁶ From *Prisons Regulations 1982*, by Government of Western Australia department of Corrective Services, 1982, Retrieved from www.slp.wa.gov.au. State Law Publisher - Western Australia

ระดับที่ 5 จะจ่ายให้สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่ต้องใช้ทักษะในการทำงาน แต่เป็นงานในหน้าที่ทั่วไปตามกิจวัตรประจำวัน ให้จ่าย 11 เหรียญต่อสัปดาห์

สรุปได้ว่า การทำงานและการจ่ายค่าจ้างจากการทำงานสำหรับผู้ต้องขังในเครือรัฐออสเตรเลีย นั้น ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องมีหน้าที่การทำงานตามศักยภาพของตนและจะต้องได้รับการจ่ายค่าจ้างจากการทำงานตามศักยภาพของตนด้วยเช่นกัน

2) อัตราการจ่ายค่าบำเหน็จขึ้นอยู่กับดัชนีผู้บริโภคในปีที่ผ่านมาที่ออกโดยพระราชบัญญัติสถิติและสำมะโนประชากร 1905 ของเครือรัฐออสเตรเลีย

มาตรา 45 A ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดระดับการใช้แรงงานผู้ต้องขังจะถูกแบ่งหน้าที่ตามระดับการใช้แรงงาน โดยผู้บริหาร

มาตรา 45 B จะไม่มีการจ่ายค่าบำเหน็จให้แก่ผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษกักขัง

มาตรา 45 E ค่าบำเหน็จขั้นสูงหรือขั้นต่ำ

ผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาการจ่ายค่าบำเหน็จและเงินอื่น ๆ กำหนดโดยผู้บริหารของเรือนจำ

1) จะต้องสูงกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับระดับของงานที่ผู้ต้องขังได้ปฏิบัติ

3.3.4 การชดเชยการทำงานของผู้ต้องขัง¹⁰⁷

อุตสาหกรรมที่อยู่ในเรือนจำจะต้องมีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติแห่งชาติว่าด้วยการอุตสาหกรรมเรือนจำและนโยบายการแข่งขันระดับชาติ ผู้ต้องขังควรเข้าถึงการจ้างงานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้โอกาสที่จะใช้เวลาในเรือนจำได้อย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ ซึ่งแรงงานผู้ต้องขังไม่ควรมีความเป็นอยู่ที่เปราะบางและทรมาณ

ผู้ต้องขังควรได้รับคำตอบแทนสำหรับการทำงานของตนตามระดับที่กำหนดไว้ โดยตระหนักถึงระดับของทักษะและความพยายามที่แตกต่างกัน ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังทั้งหมดควรได้รับการทำงานโดยขึ้นอยู่กับความสามารถทางร่างกายและจิตใจแต่ต้องกำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานสูงสุดสำหรับผู้ต้องขังตามกฎหมายหรือตามกฎระเบียบ

กล่าวโดยสรุป ตามกฎหมายราชทัณฑ์ของเครือรัฐออสเตรเลีย นับว่ามีความทันสมัยในการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้มีสิทธิมากขึ้นไม่เคร่งครัดกับกฎระเบียบมากเกินไป ผู้ต้องขังมีสิทธิ

¹⁰⁷ From *Standard Guidelines for Corrections In Australia Revised 2012*, By Victoria State Government, 2012, Retrieved from https://justice.nt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0009/238185/aust-stand_2012.pdf.

เก็บเงินออมเพื่อเป็นกองทุนภายหลังพ้นโทษ มีสิทธิใช้เงินในระหว่างต้องโทษกับการสั่งซื้อสินค้าจากภายนอกเรือนจำและมีสิทธิรับโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เข้าบัญชีโดยตรงซึ่งเป็นระบบธนาคารที่บริหารจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ นับว่ามีความทันสมัยสำหรับการบริหารงานราชทัณฑ์ที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ที่อำนวยความสะดวกทั้งผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ

3.4 สหรัฐอเมริกา

3.4.1 ระบบเงินฝากของผู้ต้องขัง

ระบบเงินฝากผู้ต้องขังในสหรัฐอเมริกา ได้เปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนเข้ามาให้บริการการโอนเงินแก่ผู้ต้องขัง โดยผู้โอนหรือญาติเป็นฝ่ายเสียค่าธรรมเนียมแต่มีปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ มีการคิดค่าธรรมเนียมในราคาแพงและยังต้องถูกหักเปอร์เซ็นต์จากทางเรือนจำอีก จึงเกิดแนวคิดว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงระบบดังกล่าวให้เกิดความเป็นธรรมแก่ญาติผู้ต้องขังโดยให้เหตุผลว่าญาติและผู้ต้องขังก็คือผู้บริโภคที่สมควรได้รับความเป็นธรรมเช่นบุคคลทั่วไป จึงไม่เห็นด้วยที่บริษัทเอกชนจะใช้โอกาสในการแสวงหากำไรที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคที่กระทำความผิด จึงได้มีการศึกษาเพื่อปฏิรูประบบเรือนจำใหม่ โดยให้ภาครัฐเข้ามาดำเนินการแทน ความต้องการเปลี่ยนแปลงระบบเงินฝากผู้ต้องขังโดยทำให้เงินที่ฝากนั้นเข้าไปอยู่ในบัญชีของผู้ต้องขังโดยตรงแทนการส่งธนาคารซึ่งยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฝากเงินเข้าบัญชีผู้ต้องขังอีกช่องทางหนึ่งด้วยการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ และใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการใช้จ่ายในเรือนจำ และเพื่อรับประกันว่าผู้บริโภค ซึ่งหมายถึงญาติและผู้ต้องขังจะได้รับความเป็นธรรมจากการถูกหักค่าธรรมเนียม จึงได้มีการร่างระเบียบเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคไว้ดังนี้

- (1) กำหนดจำนวนเงินค่าคอมมิชชั่นที่ทางเรือนจำจะได้รับจากบริษัทเอกชนให้
- (2) ให้มีคำสั่งจัดประกวดราคาเพื่อทำสัญญากับบริษัทเอกชน
- (3) มีการชี้แจงข้อมูลให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบได้

3.4.2 การทำงานในเรือนจำ

การใช้แรงงานและพัฒนาวิชาชีพในระบบก้าวหน้า การดำเนินงานในลักษณะนี้ ได้กำหนดทิศทางปฏิบัติอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก คือ การจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อฝึกวิชาชีพโดยเฉพาะ เช่น การจัดระบบเรือนจำอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา สวีเดน ที่มีการฝึกวิชาชีพช่างเหล็ก ช่างยนต์ ช่างวิทยุ ซึ่งเป็นงานทำรายได้ให้แก่เรือนจำอย่างมาก รวมทั้ง การจัดตั้งเรือนจำชั่วคราวเคลื่อนที่ โดยคัดเลือกนักโทษที่ประพฤติตนดีและสนใจทำงานปลูกป่าหรือสร้างทางให้แก่

ส่วนราชการ ประการที่สอง คือ การส่งเสริมให้นักโทษที่มีความรู้ความสามารถและสนใจในการฝึกวิชาชีพมีโอกาสศึกษาและฝึกฝนพัฒนางานวิชาชีพในสถาบันการศึกษา วิธีการนี้ถือปฏิบัติอย่างกว้างขวางในสหรัฐอเมริกา

การทำภารกิจของเรือนจำ ทำงานรับจ้างให้แก่หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ผลผลิตสินค้าของเรือนจำ ออกจำหน่าย ทำงานสาธารณะ เป็นรูปแบบของการอุตสาหกรรม เรือนจำ หรือที่เรียกโดยย่อว่า FPI โดย เรือนจำจะจัดให้นักโทษทั้งหมดทำงาน รวมทั้งนักโทษที่มีความพิการที่เหมาะสม สามารถดำเนินงานที่สำคัญตามงานที่มอบหมายในเรือนจำอุตสาหกรรมรัฐได้

ในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ซึ่งในระบบเรือนจำจะคุมขังเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น อาชีพแล้วแต่ท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น การเป็นพนักงานรับโทรศัพท์ อุปกรณ์เกี่ยวกับแว่นตา เครื่องตกแต่งสำนักงาน เป็นต้น โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ของผู้ว่าจ้างสถานที่อาจเป็นในเรือนจำหรือโรงงานอุตสาหกรรมภายนอกเรือนจำ ระยะเวลาในการฝึกวิชาชีพและแต่ความยากง่ายของชิ้นงาน กรมราชทัณฑ์จะมีผู้ประสานงานเพื่อจัดสรรให้กับเรือนจำโดยรับงานจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องมีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่หน่วยราชการและวิสาหกิจหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร รวมทั้งรับงานมาจากภาคเอกชน และการผลิตเครื่องใช้ต่าง ๆ ของรัฐบาล เพื่อลดค่าใช้จ่ายภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ซื้ออุตสาหกรรมสหพันธ์ผู้ต้องขัง หน่วยงานนี้เป็นความร่วมมือของรัฐบาลในการว่าจ้างและฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพโดยจะจัดหางานที่แตกต่างกับงานของหน่วยงานเอกชนเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบในการจำหน่ายสินค้าแข่งกันกับเอกชน¹⁰⁸

3.4.3 มาตรการคุ้มครองการทำงาน

รูปแบบการทำงานในเรือนจำของสหรัฐอเมริกามีลักษณะเป็นเรือนจำ อุตสาหกรรมผู้ต้องขังทำงานให้กับผู้ว่าจ้างที่มีทั้งภาครัฐและเอกชน โดยลักษณะงานของภาครัฐ เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง การก่อสร้างในงานสาธารณะ งานใน หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ การจ่ายค่าแรงในกรณีทำงานให้ภาครัฐ มีเงื่อนไขการจ่ายเงินตามคุณสมบัติของผู้ต้องขังตามลำดับขั้น จะแบ่งไว้ 5 ลำดับขั้น จากลำดับขั้นที่ 5 จะได้รับเงินน้อยที่สุดจนถึงลำดับขั้นที่ 1 จะได้รับเงินมากที่สุด เป็นไปตามข้อบังคับของรัฐบาลว่าด้วยอำนาจรัฐบาล ค.ศ. 2010 นอกจากนี้ยังมี

¹⁰⁸ จาก การฝึกวิชาชีพและค่าตอบแทนของผู้ต้องขัง, โดย สวัสดิ์ จิรัญจิตติกาล, (2558), วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 4(1), 143-169.

การจ่ายเงินในกรณีอื่น ๆ เช่น การทำงานล่วงเวลา การทำงานในวันหยุดพักผ่อน รวมถึงการทำงานของนักโทษที่มีผลการทำงานดี ส่วนการจ่ายเงินในกรณีการทำงานให้กับเอกชน ผู้ต้องขังจะได้รับค่าแรงไม่น้อยกว่าตามที่มีการจ้างงานที่คล้ายคลึงกันในห้องถิ่นเพื่อคุ้มครอง ผู้ต้องขังไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบในการใช้แรงงาน ซึ่งทางเรือนจำจะหักเงินออกบางส่วนตามความ จำเป็นและเหมาะสมแต่ต้องไม่เกินร้อยละ 80 ของค่าจ้าง¹⁰⁹

จากรูปแบบการทำงานในเรือนจำของสหรัฐอเมริกาและการจ่ายค่าจ้างในการทำงานของผู้ต้องขังมีความเหมาะสมกับการทำงานของผู้ต้องขัง และเหมาะสมกับลักษณะของงานที่ทำ เพราะมีความใกล้เคียงกับการทำงานของคนทั่วไป เช่น การคุ้มครองการทำงานในวันหยุด วันลา หรือช่วงระยะเวลาของการพักผ่อนและการทำงานล่วงเวลา จึงมีความชัดเจนที่ผู้ต้องขังได้รับความคุ้มครองในการทำงานตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

3.4.4 ค่าตอบแทนการทำงาน

การทำงานรับจ้างจากภาคเอกชนหรือที่เรียก โดยย่อว่า PS/PIECP โดยนักโทษที่สมัครใจ ทำงานกรณี FPI ได้รับค่าตอบแทนการทำงาน ตามลำดับชั้นการทำงาน ไม่คำนึงถึงการจ่ายเงินพื้นฐานที่คิดเป็นชั่วโมงทำงานหรือการเหมาจ้างแบบกลุ่ม หรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทนเป็นอย่างเดียวกันอย่างคนงานแรงงานทั่วไป และมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติม ตามคุณสมบัติที่ เงื่อนไขกำหนดไว้¹¹⁰

ในการจ่ายเงินค่าตอบแทนการทำงานให้นักโทษตามข้อบังคับมีหลักการทั่วไปว่า การจ่ายเงินให้นักโทษที่ทำงานนั้นจะเป็นการจ่ายเงินให้ตามระดับของงานเดียวกัน โดยที่เรือนจำจะไม่คำนึงถึงการจ่ายเงินพื้นฐานที่คิดเป็นชั่วโมงทำงานหรือการเหมาจ้างแบบกลุ่มหรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทน โดยการประมาณเป็นอย่างเดียวกันอย่างคนงานแรงงานทั่วไป และการกำหนดอัตราค่าจ้างนั้นจะอยู่ภายใต้ดุลพินิจของเรือนจำอุตสาหกรรมรัฐ โดยจะพิจารณาตามลำดับตำแหน่งชั้นที่เหมาะสมที่นักโทษจะพึงได้รับนักโทษทำงานทุกคนจะได้รับการแจ้งวัตถุประสงค์และหลักการของการจ่ายเงินตามหมวดหมู่ที่จัดแบ่งไว้ แต่นอกเหนือจากเงินตอบแทนการทำงาน

¹⁰⁹ จาก ค่าตอบแทนการใช้แรงงานของนักโทษ (วิทยานิพนธ์) โดย ภัสวดี เดชไชยวงษ์, 2557, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2557 โดย ภัสวดี เดชไชยวงษ์.

¹¹⁰ From *Work in American Prisons: Joint Ventures with the Private*, By E. Sexton George, Retrieved from <https://www.ncjrs.gov>.

ดังกล่าวแล้ว นักโทษมีสิทธิได้รับเงินรางวัลอีกส่วนหนึ่งด้วย เมื่อพิจารณาหลักการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานดังกล่าวแล้ว จึงกล่าวได้ว่า การใช้แรงงานนักโทษในกิจการทั่วไปของเรือนจำ การทำงานสาธารณะ การทำผลิตภัณฑ์ให้แก่เรือนจำ และงานผลิตสิ่งของตามที่ว่าจ้างให้แก่หน่วยงาน ราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรไม่แสวงหากำไรนั้น นักโทษจะไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนการทำงานอย่างคนงานทั่วไป แต่จะได้รับการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนการทำงานตามระดับการทำงานที่ได้รับมอบหมายตามข้อที่ 345.10 แห่งข้อบังคับของรัฐบาลว่าด้วยอำนาจรัฐบาล ค.ศ. 2010 ที่กำหนดว่า ระบบการจ่ายเงินนั้นจะจ่ายตามงานในชั้นหรือเกรดเดียวของผู้ต้องขังโดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์พื้นฐานของการจ่ายเงิน คือ อัตรารายชั่วโมง อัตรารายกลุ่มชั้นงาน หรืออัตรารายชั้นของแต่ละบุคคล

ในกรณีของผู้มีสถานะเป็นผู้กระทำความผิดแต่ยังไม่เด็ดขาดนั้นจะถูกรอนสิทธิในการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่สามารถใช้ได้จากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลของมลรัฐ รวมไปถึงสิทธิส่วนตัวอื่น ๆ บนพื้นฐานของการจ้างงานของพวกเขา เช่น ค่าชดเชย/ค่าตอบแทน (Compensation) ของคนทำงาน นอกจากนี้ นักโทษจะไม่มีคุณสมบัติที่จะได้รับค่าจ้างสำหรับค่าทดแทนการว่างงานในขณะที่ถูกจำคุกอยู่ ถึงแม้ว่าจะมีบทบัญญัติอื่น ๆ แห่งกฎหมายกำหนดไว้ในทางตรงกันข้ามก็ตาม และในกรณีที่นักโทษที่มีส่วนร่วมในการจ้างงานโดยความสมัครใจ และได้ตกลงไว้ล่วงหน้าเพื่อหักเงินโดยเฉพาะจากเงินค่าตอบแทนการทำงานรวมถึงการจัดการทางการเงินทั้งหมดที่มีผลจากการมีส่วนร่วมในการจ้างงานดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า ในกรณีของการใช้แรงงานนักโทษทำงานให้แก่เอกชนนั้น นักโทษจะได้รับความคุ้มครองสิทธิในการทำงาน ได้แก่ การมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนในการทำงานโดยที่ไม่แตกต่างจากคนงานแรงงานทั่วไป ถึงแม้ว่านักโทษจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การทำงานตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ก็ตาม

3.5 ประเทศไต้หวัน

3.5.1 ระบบเงินฝากของผู้ต้องขัง

เงินที่ผู้ต้องขังนำเข้ามายังเจ้าหน้าที่ เงินที่ผู้ต้องขังในทางการได้มา หรือเงินที่ส่งถึงผู้ต้องขังจากภายนอก จะต้องได้รับการตรวจสอบและลงทะเบียนโดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับผู้ต้องขังหรือผู้ส่ง ผู้มีอำนาจจะต้องให้ข้อมูลรายได้และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินภายใต้การเก็บรักษาอย่างปลอดภัย (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “สมุดบัญชีเงินในบัญชีที่ปลอดภัย”) แก่ผู้ต้องขัง และข้อมูลรายได้และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงาน (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “สมุดค่าจ้างแรงงาน”) เพื่อความปลอดภัยของผู้ต้องขังในการใช้เงินใด ๆ ภายใต้การดูแลความปลอดภัยหรือค่าจ้างแรงงาน ผู้ต้องขังต้องระบุวัตถุประสงค์

รายการ จำนวน หรือเรื่องอื่น ๆ และยื่นต่อเจ้าหน้าที่อาวุโสก่อนที่จะทำการเบิกเงิน ในการพิจารณา คำสั่งความปลอดภัยและการจัดการผู้มีอำนาจ หน่วยงานกำกับดูแลอาจกำหนดวงเงินรายวันสำหรับ เงินที่ใช้สำหรับการซื้อหรือข้อจำกัดอื่น ๆ เกี่ยวกับการใช้โดยผู้ต้องขังภายในหน่วยงานสำหรับการ ดำเนินการโดยหน่วยงานแต่ละแห่ง ข้อมูลดังกล่าวจะถูกเผยแพร่ในเว็บไซต์ภายในหน่วยงาน สำหรับข้อมูลผู้ต้องขังแต่ละแห่ง

เมื่อผู้ต้องขังถูกโอนหรือถูกคุมขังโดยทัณฑสถานแห่งอื่นเป็นการชั่วคราวไม่ว่าด้วย เหตุผลใดๆ ก็ตาม หน่วยงานอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเงินสดบางส่วนมาให้หน่วยงานรับ โดย คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น เวลาที่ใช้ในการโอนย้ายและความจำเป็นในการดำรงชีวิต ในกรณีตาม วรรถก่อน จะต้องจัดหาผู้ต้องขังเพื่อลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือในเอกสารการถอนเงินสด (สามเท่า) ลำเนาแรกจะต้องมอบให้ผู้ต้องขังเพื่อความปลอดภัย ลำเนาที่สองจะถูกส่งไปยังหน่วยงาน ที่รับโดยผู้ต้องขังพร้อมกับเงินสดที่ผู้ต้องขังนำมา ลำเนาที่สามจะถูกเก็บไว้โดยหน่วยงานต้นฉบับ ข้อ 3 และ 4 จะใช้บังคับด้วย เช่นเดียวกับเมื่อผู้ต้องขังถูกโอนกลับไปยังหน่วยงานเดิม เมื่อผู้ต้องขัง ได้รับการปล่อยตัว หน่วยงานจะคำนวณและส่งมอบเงินภายใต้การดูแลความปลอดภัยและค่าจ้าง แรงงานให้แก่ผู้ต้องขัง และจัดหาลายเซ็นหรือลายนิ้วมือของผู้ต้องขังในเอกสารการรวบรวม (เป็น ลำเนา) ลำเนาแรกจะต้องมอบให้ผู้ต้องขังเพื่อความปลอดภัย ลำเนาที่สองจะถูกเก็บไว้โดยหน่วยงาน หากยอดเงินคงเหลือที่จัดส่งตามวรรคก่อนหน้านี้นั้นเกิน 100,000 ดอลลาร์ได้วัน หน่วยงานอาจจัดส่ง ในรูปแบบของตราฟัคที่ทำการไปรษณีย์ที่ชื่อในนามของผู้ต้องขังหรือโดยการออกเช็คคลังของรัฐ

3.5.2 การดูแลควบคุมผู้ต้องขัง

เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต้องเคารพศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังและปกป้องสิทธิมนุษยชนในการ ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกินขอบเขตในการดำเนินการที่จำเป็นที่สามารถดำเนินการเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของราชทัณฑ์ที่ต้องการ เรือนจำต้องไม่เลือกปฏิบัติผู้ต้องขังตามเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา การเมือง ชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง ชนชั้นทางสังคม ความมั่งคั่ง กำเนิด ความพิการ หรือ สถานะอื่น ๆ เรือนจำต้องปกป้องสิทธิในการเข้าถึงของผู้ต้องขังที่มีความทุพพลภาพในเรือนจำ และ ใช้มาตรการที่เหมาะสมในการจัดหาที่พักที่เหมาะสม เรือนจำต้องปรับใช้วิธีการและมาตรการที่ เหมาะสมเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ต้องขังเข้าใจวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติและการลงโทษ เรือนจำห้ามขัง ผู้ต้องขังเดี่ยวเกินสิบห้า (15) วัน ในกรณีที่เรือนจำกำหนดให้ขังเดี่ยวผู้ต้องขังในการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมาย ให้รายงานผู้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอและมอบหมายให้บุคลากรทางการแพทย์

ประเมินสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง หากบุคลากรทางการแพทย์เห็นว่าผู้ต้องขังไม่สมควรถูกขังเดี่ยวอย่างต่อเนื่อง จะต้องยุติการคุมขังเดี่ยว¹¹¹

3.5.3 การจ่ายค่าตอบแทน¹¹²

ให้กำหนดเวลาทำงานโดยคำนึงถึงความจรรยาบรรณ ปริมาณ ประเภทของงาน สถานะของเครื่องมือ และเงื่อนไขอื่น ๆ และต้องไม่เกินวันละแปดชั่วโมง อย่างไรก็ตาม เวลาทำงานอาจขยายออกไปได้ในกรณีพิเศษ เวลาทำงานที่เพิ่มขึ้นรวมกับเวลาทำงานปกติต้องไม่เกินวันละสิบสองชั่วโมง การขยายเวลาทำงานให้แก่ผู้ต้องขังตามวรรคก่อนจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังก่อนมีผลใช้บังคับ และผู้ต้องขังจะได้รับค่าล่วงเวลา ให้ถือว่างานของผู้ต้องขังเป็นหลักสูตรตามผลิตภาพแรงงานหรือเวลาทำงาน ผลิตภาพแรงงานต้องพิจารณาจากผลิตภาพเฉลี่ยของแรงงานทั่วไป นอกเรือนจำ เรือนจำอาจจ้างผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในการแนะนำและคำแนะนำในการทำงานแก่ผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังที่ทำงานจะได้รับค่าจ้างแรงงาน การคำนวณและการจ่ายค่าจ้างแรงงานสำหรับงานในวรรคก่อนให้เป็นไปตามอัตราร้อยละของค่าจ้างแรงงานทั้งหมดและจัดสรรแยกต่างหาก ให้รวมเวลาทำงานจริงและผลิตภาพแรงงานของผู้ต้องขังเข้าด้วยกันเพื่อคำนวณจำนวนเงินที่ต้องจ่าย ระเบียบว่าด้วยการกำหนดอัตราส่วนการจัดสรร การจำหน่าย และเรื่องที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด รายได้จากการทำงานลดต้นทุนการทำงานเรียกว่า ส่วนเกินงาน ซึ่งจะแบ่งดังนี้

- 1) 60% จะถูกจัดสรรให้กับค่าจ้างแรงงานที่ระบุไว้ในข้อก่อนหน้า
- 2) 10% จะจัดสรรเป็นค่าชดเชยเหยื่อ
- 3) จัดสรร 10% เป็นค่าอาหารผู้ต้องขัง
- 4) ส่วนที่เหลือให้จัดสรรเป็นการฝึกอาชีพผู้ต้องขังและทุนเสริมในการดูแลผู้ต้องขังและบุคคลในครอบครัว
- 5) ส่วนที่เหลือ หากมี ให้จัดสรรเข้ากองทุนดำเนินงานทัณฑสถาน กระทรวงยุติธรรม (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “กองทุนดำเนินการ”) เพื่อใช้ในอนาคต

บัญชีเฉพาะจะถูกตั้งค่าสำหรับการชดเชยเหยื่อที่จัดสรรตามอนุวรรค 2 ของวรรคก่อนหน้า ให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม

¹¹¹ From *Prison Act*, 2020 by Laws & Regulations Database of the Republic of China (Taiwan), 2020, Retrieved from <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=I0040001>

¹¹² From *The Regulations for Safekeeping and Management of Money and Properties of Inmates in Prison and Detention Center*, 2020 by Laws & Regulations Database of the Republic of China (Taiwan). (2020)., 2020, Retrieved from <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=I0040027>

ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บ ล้มป่วย ได้รับบาดเจ็บสาหัส พิการ หรือเสียชีวิต เนื่องจากการทำงานหรือการฝึกอาชีพ ให้จ่ายค่าทดแทนค่าตอบแทนดังกล่าวจะจ่ายจากกองทุน ดำเนินงาน ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย การบาดเจ็บสาหัส ทุพพลภาพ จำนวนเงินที่ต้องชำระ วิธีการสมัคร คุณสมบัติของผู้รับทุน และข้อกำหนดอื่น ๆ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด

3.5.4 มาตรการคุ้มครองการทำงาน¹¹³

เรือนจำจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ต้องขัง และส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังเรือนจำหรือหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันต้องจัดหา อุปกรณ์และมาตรการที่จำเป็นตามกฎหมายและข้อบังคับด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยที่เกี่ยวข้องภายในช่วงที่เหมาะสมและเป็นไปได้ตามรายการงานจริงผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ ความปลอดภัย การฝึกอาชีพ การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณในการทำงานตามรายการงานจริง เมื่อทำสัญญาการทำงาน เรือนจำและหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันจะต้องพยายามรักษาและให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง เมื่อทำสัญญาการทำงาน เรื่องที่เรือนจำต้องให้ความสนใจรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) จำนวนคนงานและค่าตอบแทน
- 2) การกำหนดชั่วโมงการทำงานตามวรรค 1 มาตรา 32 ของพระราชบัญญัติ
- 3) ค่าจ้างขั้นพื้นฐานขั้นต่ำที่จ่ายในช่วงที่วัสดุขาดแคลนและการหยุดงาน
- 4) ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้ชายและการระงับด้านประสิทธิภาพ
- 5) ความรับผิดชอบในการตัดสินใจในการนำสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาในพื้นที่คุ้มครอง
- 6) การปฏิบัติตามกฎระเบียบการส่งออกที่สินค้าต้องไม่ขายให้กับประเทศที่ห้ามนำเข้าสินค้าที่ผลิตจากนักโทษ และ
- 7) การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง

การมอบหมายงานของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามแผนการบำบัดเป็นรายบุคคล หากมีความจำเป็นต้องปรับปรุงรายการงานใด ๆ ให้ปรับปรุงแผนการรักษาเฉพาะรายและระบุเหตุผลใน

¹¹³ From The Regulations Governing Labor by Prisoners 2020, by Laws& Regulations Database of the Republic of China (Taiwan), (2020), Retrieved from <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=I0040014>

การปรับปรุงรายการงานให้เรือนจำจัดการและประเมินผู้ต้องขังที่ทำงาน หากผู้ต้องขังไม่เหมาะสม งานอาจมอบหมายงานอื่นให้

สำหรับการจัดการความปลอดภัยในการทำงานในเรือนจำ เรื่องที่ให้ความสนใจจะต้องรวมถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) เครื่องมือการทำงานและวัตถุอันตรายต้องได้รับการเก็บรักษาอย่างเหมาะสม ในขณะที่มีการระบุไว้สำหรับการบำรุงรักษาและการควบคุมสินค้าคงคลังตามปกติ
- 2) กฎระเบียบด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องสำหรับอาสาสมัครจะต้องกำหนดและดำเนินการผ่านการศึกษาและการฝึกอบรม
- 3) กำหนดขั้นตอนการทำงานที่เป็นมาตรฐานและเปิดเผยในรูปคำเตือนในสถานที่ทำงาน เครื่องจักร และอุปกรณ์ และ
- 4) ศูนย์บริการและหน่วยงานกำกับดูแลจะได้รับแจ้งทันทีหากมีการบาดเจ็บ การเจ็บป่วย และเหตุการณ์ร้ายแรงใด ๆ เพื่อจัดการอย่างเหมาะสม

เรือนจำอาจประกาศต่อสาธารณะในลักษณะที่เหมาะสมตามลักษณะงานและข้อกำหนด ความเชี่ยวชาญ ความสามารถ หรือเงื่อนไขที่เหมาะสมที่จำเป็นสำหรับผู้สมัครงาน เทียบเคียงของผู้ต้องขัง และอาจเปิดเผยข้อมูลการลงทะเบียนขึ้นอยู่กับความต้องการของหน่วยงานที่ต้องการ งานภายนอกของผู้ต้องขังจะจำกัดเฉพาะหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันซึ่งกำหนดโดยเรือนจำ นักโทษที่ทำงานภายนอกอาจได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการประกันที่เกี่ยวข้องโดยได้รับความยินยอมจากเรือนจำ

ผู้ต้องขังที่ไปทำงานภายนอกในบริเวณใกล้เรือนจำอาจนำอาหารกลับมารับประทานในเรือนจำหรือนอกเรือนจำก็ได้ขึ้นอยู่กับสภาพการทำงานนักโทษที่ไปทำงานภายนอกในพื้นที่ห่างไกลจากเรือนจำอาจค้างคืนนอกเรือนจำเมื่อเห็นว่าจำเป็น เรือนจำอาจกำหนดสถานที่และรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อขออนุมัติสถานที่ค้างแรมตามวรรคก่อนต้องเป็นเรือนจำ นอกจากนี้ เมื่อพบโรคเฉียบพลันหรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุร้ายแรง ผู้ต้องขังที่ไปทำงานภายนอกจะถูกเจ้าหน้าที่เรือนจำประจำสถานที่หรือหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันพาตัวไปยังสถานพยาบาลเพื่อรับการรักษาทันที โดยแจ้งให้เรือนจำทราบทันที

เรือนจำจะต้องติดต่อกับหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันสำหรับการทำงานภายนอกที่เป็นอิสระ เพื่ออำนวยความสะดวกในการควบคุมสถานการณ์เกี่ยวกับผู้ต้องขังโดยเรือนจำและหน่วยงานที่ทำงานร่วมกัน ในกรณีที่หน่วยงานที่ทำงานร่วมกันต้องการความช่วยเหลือจากเรือนจำ เรือนจำจะจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปจัดการสถานการณ์ เรือนจำจะต้องให้เจ้าหน้าที่สอบถามจากหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอหรือไม่สม่ำเสมอเกี่ยวกับพฤติกรรมและสถานการณ์ของผู้ต้องขังสำหรับงานภายนอกที่เป็นอิสระ หน่วยงานที่ทำงานร่วมกันสำหรับงานภายนอกที่เป็นอิสระจะต้องช่วยในการประเมินความประพฤติและเงื่อนไขของผู้ต้องขังสำหรับงานภายนอกที่เป็นอิสระซึ่งเรือนจำจะบันทึกไว้

เรือนจำต้องกำหนดเวลาทำงานภายนอกทุกวันให้กับผู้ต้องขังสำหรับงานภายนอกที่เป็นอิสระ ซึ่งอาจต้องรายงานไปยังสถานที่ที่กำหนดเมื่อจำเป็น กำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในวรรคก่อนคือระหว่าง 6.00 น. ถึง 21.00 น. ของวันเดียวกันตามดุลยพินิจของเรือนจำตามความต้องการที่แท้จริง เว้นแต่เรือนจำ หน่วยงานความร่วมมือ และผู้ต้องขังจะตกลงเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่สถานการณ์ตามส่วนที่สองของวรรค 4 มาตรา 31 ของกฎหมายมีผลบังคับใช้กับนักโทษสำหรับงานภายนอกที่เป็นอิสระ เรือนจำจะต้องรายงานต่อหน่วยงานกำกับดูแล แจ้งกรมตำรวจท้องที่ และโอนนักโทษไปยังหน่วยงานอัยการ เพื่อการสืบสวน ในกรณีที่เกิดภัยธรรมชาติหรือเหตุการณ์อื่นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผู้ต้องขังที่ทำงานอิสระไม่สามารถกลับเรือนจำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ผู้ต้องขังรายงานตัวในเรือนจำโดยเร็วที่สุด หลังจากได้รับรายงานจากผู้ต้องขังตามที่ระบุไว้ในวรรคก่อนแล้ว เรือนจำจะกำหนดเวลาส่งคืนอีกครั้งสำหรับผู้ต้องขังในขณะที่รายงานตามหน่วยงานกำกับดูแลเพื่อบันทึก

บทที่ 4

การวิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และ ค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด

จากการศึกษาเรื่อง หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด โดยวิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาดระหว่างกฎหมายไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ เครือรัฐออสเตรเลีย และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามที่ได้ทำการศึกษา มาแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย และหาข้อดีและข้อเสียมาปรับปรุงพัฒนาสิทธิในการจัดการทรัพย์สินและรายได้ต่อไปให้มีความทัดเทียมกับนานาอารยประเทศและเป็นไปตามมาตรฐาน โดยแบ่งปัญหาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน
- 2) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ
- 3) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการได้รับผลตอบแทนจากการทำงาน

4.1 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดิน

กรรมสิทธิ์ เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินนั้นๆ ความเป็นเจ้าของการครอบครองทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิไว้ ซึ่งกรรมสิทธิ์ได้รวมเอาสิทธิทั้งหลายเกี่ยวกับทรัพย์สินเข้าไว้ด้วย เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดิน กรรมสิทธิ์ในข้าวของเงินทอง สิทธิติดตาม และเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตน จากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น

เมื่อได้ทำการศึกษาการคืนทรัพย์สินของสาธารณรัฐฟินแลนด์ พบว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์หรือ Imprisonment Act (767/2005) เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงทรัพย์สินและรายได้ของผู้ต้องขัง โดยมาตรา 5 เป็นเรื่องการคืนทรัพย์สินให้กับผู้ต้องขังเมื่อผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว เมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ทรัพย์สิน เงิน ใบเสร็จหรือหลักฐานการใช้จ่ายเงินจะต้องส่งคืนให้แก่ผู้ต้องขัง และหากผู้ต้องขังไม่ได้ลงชื่อไว้ในรายการทรัพย์สินไว้ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรับรองความถูกต้องของรายการทรัพย์สิน ซึ่งทรัพย์สินอื่นใดของบุคคลที่ถูกปล่อยตัวทิ้งไว้ในเรือนจำ ทางเรือนจำจะต้องส่งคืนให้แก่บุคคลที่ถูกปล่อยตัวนั้นและบุคคลที่ถูกปล่อยตัวนั้นจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายและภายหลังที่ส่งคืนให้แล้วกลับไม่รับหรือรวบรวมทรัพย์สินของตนไว้ จนเมื่อมีการถูกส่งกลับยังเรือนจำ ทางเรือนจำจะต้องทำลายทรัพย์สินนั้นทิ้งเมื่อเวลาผ่านไปสามเดือนหลังจากที่ถูกปล่อยตัว และจะไม่สามารถรับทรัพย์สินนั้นกลับคืนได้อีก

แต่สำหรับประเทศไทย ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังไม่มารับให้ตกเป็นของแผ่นดิน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากทางเรือนจำไม่มีวิธีการหรือมาตรการที่ดีในการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในเรือนจำ ไม่มีการส่งทรัพย์สินคืนแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีการจัดการที่ตรงข้ามกับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ซึ่งควรให้ผู้ต้องขังสามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นมารับทรัพย์สินคืนจากเรือนจำแทนตนเองได้ หรือควรส่งคืนให้แก่ผู้ต้องขัง เพื่อไม่ให้มีทรัพย์สินตกค้างและเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังที่จะไม่ถูกยึดทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งเป็นวิธีการหรือมาตรการในการจัดการกับเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในเรือนจำ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรนำมาตรการการคืนทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัว ทรัพย์สิน เงิน ใบเสร็จหรือหลักฐานการใช้จ่ายเงินจะต้องส่งคืนให้แก่ผู้ต้องขัง และหากผู้ต้องขังไม่ได้ลงชื่อไว้ในรายการทรัพย์สินไว้ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรับรองความถูกต้องของรายการทรัพย์สินตามสาธารณรัฐฟินแลนด์มาปรับใช้ในการคืนทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวของเรือนจำในประเทศไทย เพื่อไม่ให้มีทรัพย์สินตกค้างและเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังที่จะไม่ถูกยึดทรัพย์สินดังกล่าว จะช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำและไม่ต้องกลับเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำอีก

4.2 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ

เนื่องจากนโยบายกรมราชทัณฑ์มีมาตรการควบคุมการใช้เงินในระหว่างต้องโทษ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 มีมาตรการควบคุมการใช้เงินของผู้ต้องขังไม่เกินวันละ 500 บาท และหากเรือนจำใดประสงค์จะให้ผู้ต้องขังถอนเงินใช้ประจำวันมากกว่าที่กำหนดไว้ให้ขออนุมัติจากอธิบดีเป็นกรณี ๆ ไป นโยบายดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้ใช้เงินในการสร้างอิทธิพลหรือป้องกันเพื่อไม่ให้เส้นทางการในของผู้ต้องขังนั้นมีที่มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิธีการดังกล่าวไม่สามารถควบคุมการสร้างอิทธิพลในเรือนจำได้ เพราะถึงอย่างไร ผู้ต้องขังอาจมีวิธีการอื่น เช่น แฉ่งญาติให้โอนเงินเข้าบัญชีใครก็ตามที่ตนเองมีความเกี่ยวข้องในทางผลประโยชน์ อาจจะเป็นการโอนเงินโดยญาติผู้ต้องขังผ่านทางญาติผู้ต้องขังด้วยกัน หรือ โอนเงินโดยญาติผู้ต้องขังเข้าบัญชีของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ การแก้ปัญหาดังกล่าวอาจไม่ประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษานโยบายการใช้เงินในระหว่างต้องโทษของผู้ต้องขังในเครื่องรัฐออสเตรเลีย ผู้ต้องขังมีสิทธิสั่งซื้อสิ่งของจากภายนอกเรือนจำในกรณีที่สิ่งของนั้นไม่มีจำหน่ายในร้านค้าสวัสดิการและไม่ได้จำกัดการใช้เงินในแต่ละวัน เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าไม่ให้ผู้ต้องขังใช้เงินเกินบัญชี และการสั่งซื้อจะต้องมีความโปร่งใส ชัดเจน มีการแจ้งรายละเอียดของแหล่งจำหน่ายสินค้า และต้องรับประกันได้ว่าแหล่งข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือ นโยบายดังกล่าว เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าถึงแหล่งสินค้าได้ตามที่ต้องการ เนื่องจากการถูกจองจำเป็นเวลานานทำให้โอกาสของผู้ต้องขังถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการดูแลผู้ต้องขังให้มีทางเลือกในการดำรงชีวิตในเรือนจำ โดยไม่เป็นการจำกัดสิทธิผู้ต้องขังมากเกินไป ประกอบกับการมีแนวคิดสมัยใหม่ในการบริหารเรือนจำ แต่การใช้จ่ายเงินที่ได้จากเงินรางวัลและเงินในบัญชีส่วนตัว จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ควบคุมให้ใช้จ่ายเพื่อชำระค่าสิ่งของที่สั่งซื้อนั้น และให้มีการปรับจำนวนเงินในบัญชีภายหลังจากมีการชำระค่าสินค้าแล้ว โดยรับผิดชอบการให้เร็วที่สุดตามที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เงิน เป็นการควบคุมการใช้จ่ายเงินของผู้ต้องขังและป้องกันไม่ให้ใช้เงินเกินบัญชี ส่วนกฎหมายสาธารณรัฐฟินแลนด์ เฉพาะเรือนจำปิดที่ผู้ต้องขังใช้จ่ายเงินโดยผ่านการหักบัญชีในการซื้อสิ่งของจากภายนอกเรือนจำและมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมอย่างเคร่งครัด แต่ในส่วนของเรือนจำเปิดผู้ต้องขังสามารถถือเงินไปใช้จ่ายซื้อของได้ด้วยตนเองในพื้นที่ที่เรือนจำกำหนดให้การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการใช้จ่ายเงินของทั้งเครื่องรัฐออสเตรเลียและสาธารณรัฐฟินแลนด์ เป็น

การปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดตามมาตรฐานขั้นต่ำและหลักสิทธิมนุษยชนที่มองว่าผู้ต้องขังก็เป็นพลเมืองคนหนึ่งที่มีสิทธิในการใช้ทรัพย์สินของตนเอง

ประเทศไทยมีมาตรการควบคุมการใช้เงินของผู้ต้องขังให้ปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 โดยให้ใช้ได้ไม่เกินวันละ 500 บาท และหากเรือนจำใดประสงค์จะให้ผู้ต้องขังถอนเงินใช้ประจำวันมากกว่าที่กำหนดไว้ให้ขออนุมัติจากอธิบดีเป็นกรณี ๆ การออกระเบียบควบคุมการใช้จ่ายเงินตามที่กล่าวผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการจำกัดสิทธิของผู้ต้องขังมากเกินไป ซึ่งการที่ผู้ต้องขังถูกจองจำอยู่เป็นเวลานานและถูกจำกัดสิทธิหลาย ๆ ด้าน ในขณะที่ภายนอกเรือนจำมีความก้าวหน้าทางนวัตกรรมอันหลากหลายทั้งที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องขัง เช่น สินค้าประเภทเครื่องอุปโภค บริโภค ที่ผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะใช้ได้แต่ไม่มีโอกาสเพราะทางเรือนจำไม่ได้นำมาจัดจำหน่ายในร้านสวัสดิการ จึงควรให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังในการเลือกซื้อสิ่งของที่ไม่มีการจำหน่ายในเรือนจำ เพราะเงินซึ่งถือเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ต้องขังเจ้าของทรัพย์สินจึงมีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินของตน การให้เหตุผลเพื่อเป็นการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้ใช้เงินในการสร้างอิทธิพลในเรือนจำ หรือเพื่อคัดระบบการใช้จ่ายเงินในทางที่ผิดกฎหมาย แต่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า จะมีผลเสียมากกว่าผลดีเพราะการใช้เงินโดยวิธีอื่นที่เรือนจำไม่สามารถตรวจสอบหรือรู้เท่าทัน เช่น การขอให้ญาติโอนเงินไปยังผู้ต้องขังคนอื่น ซึ่งเรือนจำควรให้อิสระแก่ผู้ต้องขังที่จะใช้เงินแต่ทางเรือนจำเป็นฝ่ายตรวจสอบเช่นเดียวกับเรือนจำในเครือรัฐออสเตรเลียและสาธารณรัฐฟินแลนด์ จะเป็นผลดีมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระบบเรือนจำของไทยกับสาธารณรัฐฟินแลนด์ จะมีความแตกต่างกันมากในเรื่องการใช้จ่ายเงิน ด้านกฎหมายของประเทศไทยนั้นจะใช้กฎระเบียบเดียวกัน คือผู้ต้องขังไม่มีสิทธิใด ๆ ในการเกี่ยวข้องกับเงินหรือทรัพย์สินอันมีค่า

ตามกฎหมายสิ่งของที่ติดมาที่ม้ามต้องโทษไม่อาจครอบครองได้ให้เรือนจำ เก็บไว้ให้เขาถ้าตามวิธีการและขอบเขตสามารถทำได้ เงินสดนั้นให้ทำเป็นบัญชีเงินส่วนตัวของผู้ต้องโทษ ผู้ต้องโทษจะต้องได้รับโอกาสได้รับมอทรัพย์ของพวกเขาที่มีความจำเป็นในระหว่างถูกบังคับโทษเมื่อปล่อยตัว ถ้าผู้ต้องโทษปฏิเสธที่จำหน่ายสิ่งของใดติดตัวมาเนื่องจากสิ่งของเหล่านั้นไม่อาจนำเข้ามาได้ออกไปนอกเรือนจำเจ้าหน้าที่บังคับโทษมีอำนาจที่จะนำสิ่งนั้นออกจากเรือนจำโดยค่าใช้จ่ายของผู้นั้นเอง จะเห็นได้ว่าในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือนจำ ก็ยังมีความจำเป็นต้องใช้เงินไม่ต่างไปจากภายนอกเรือนจำ ซึ่งแหล่งที่มีของเงินในบัญชีเงินฝากของผู้ต้องขังมาจากการที่มีคนมาฝากให้ในฐานะเป็น ญาติ ครอบครัว หรือเพื่อน หรือได้มาจากการทำงาน หรือได้รับรางวัลผลพลอยได้ต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้ก็สามารถที่จะมีเงินใช้ในการใช้จ่ายใช้สอยภายในร้านค้าสงเคราะห์ได้ แต่ยังมีปัญหา

สำหรับผู้ต้องขังบางกรณีที่มีปัญหาในส่วนของการใช้จ่ายเงินในเรือนจำ ในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารงานเรือนจำต้องประสบกับปัญหาสำคัญหลายประการ ทั้งปัญหามุคคกร ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านสถานที่ปัญหาด้วยประสิทธิภาพและทัศนคติของเจ้าพนักงานในเรือนจำ ตลอดจนถึงประชาชนโดยทั่วไป

ดังนั้น เรือนจำไทยจึงควรนำวิธีการบริหารเรือนจำตามแบบสาธารณรัฐฟินแลนด์และประเทศออสเตรเลียมาใช้ในแง่ที่ว่า แม้จะมีการเปิดให้ใช้จ่ายได้มากขึ้น แต่ยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมราชทัณฑ์ เพราะมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและมีความต้องการที่จะได้รับสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เมื่อได้พึงเคราะห์ถึงสุขอนามัย อาหาร สุขภาพ อนามัย ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนที่ควรจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นสถานะเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งใช้ชีวิตปกติหรือภายนอก หรือผู้ต้องขังซึ่งได้กระทำความผิดและได้ถูกกักขังอิสรภาพให้อยู่ภายในเรือนจำ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือนจำ ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินเพื่อใช้ในการจับจ่ายใช้สอยซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งหากพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้รับสวัสดิการอย่างเพียงพออาจส่งผลให้กระทบต่อสภาพร่างกาย และจิตใจ ทำให้การบังคับโทษไม่เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ และอาจเป็นการทำลายบุคลิกภาพของบุคคลเหล่านั้นไป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับของประเทศไทยแล้ว อธิบดีกรมราชทัณฑ์สามารถสั่งได้เลย แต่ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีการเขียนหรือหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าจะอะไรที่สั่งได้หรือไม่ได้ ดังนั้นถ้าหากมีเกณฑ์ที่เพิ่มเติมก็จะส่งผลดีต่อกรมราชทัณฑ์ของไทยที่จะทำให้เป็นรูปธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ

นอกจากนี้ควรปรับจำนวนเงินจากเดิม 500 บาท เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายไทย กำหนดให้ผู้ต้องขังสามารถใช้จ่ายได้วันละ 500 บาท หากมีความจำเป็นต้องผ่านการพิจารณาอนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นรายบุคคล ทั้งนี้ในการพิจารณาดังกล่าวไม่ได้ระบุเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ครอบคลุมเพื่อนำไปใช้อย่างเท่าเทียมกันในกลุ่มนักโทษ และเพื่อเป็นการลดปัญหาผู้ต้องขังที่มีฐานะยากจนซึ่งต้องการที่อยากได้ซึ่งสวัสดิการต่าง ๆ จึงไปรับจ้างกระทำความผิดต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสวัสดิการต่าง ๆ บางครั้งต้องลดค่าและบั่นทอนศักดิ์ศรีของตนเองเพื่อแลกกับเงินเพราะตนไม่มีเงินและไม่มีทางเลือกอื่น โดยจะต้องมีการพิจารณาเฉพาะเป็นรายบุคคลที่เห็นสมควรว่าควรจะได้รับสิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือที่เป็นเงินจากรัฐและรัฐจะได้พยายามจัดสรรงบประมาณหรือหาวิธีการสงเคราะห์เพื่อเป็นการช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์ผู้ต้องขังอย่างเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังส่งผลดีเพราะเป็นรายได้ทางเศรษฐกิจอีกช่องทางหนึ่งที่เรือนจำสามารถบริหาร

จัดการให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากร้านค้าสวัสดิการผู้ต้องขังได้ เนื่องจากระบบหมุนเวียนการเงินจากร้านสวัสดิการผู้ต้องขังในเรือนจำปีคบางแห่งสามารถสร้างรายได้ต่อวันเป็นเงินนับแสนบาท นอกจากนี้ ยังสามารถตรวจสอบการใช้เงินของผู้ต้องขังได้ เพราะมีการจัดร้านค้าสวัสดิการให้อยู่ในอาณานิคมที่ผู้ต้องขังสามารถหาซื้อสินค้าได้สะดวก

4.3 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ

โดยหลักแล้วบุคคลทุกคนมีอำนาจในการกระทำการใด ๆ ที่กฎหมายรับรองได้อย่างอิสระและมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และเกียรติยศชื่อเสียง รวมทั้งบุคคลต้องได้รับความเคารพและไม่ถูกแทรกแซงในสิทธิแห่งความเป็นอยู่ส่วนตัวจากรัฐและบุคคลอื่นทั้งหลาย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อบุคคลได้กระทำความผิดและถูกพิพากษาให้ต้องรับโทษจำคุก ย่อมส่งผลให้ต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางส่วน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงความหมายและสถานะของสิทธิและเสรีภาพ สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่ผู้ต้องขังพึงได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง

จากการศึกษากฎหมายของประเทศได้หวั่น เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต้องเคารพศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังและปกป้องสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกินขอบเขตในการดำเนินการที่จำเป็นที่สามารถดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของราชทัณฑ์ที่ต้องการและให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ต้องขังเป็นสำคัญ รวมถึงส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังเรือนจำหรือหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันจะต้องจัดหาอุปกรณ์และมาตรการที่จำเป็นตามกฎหมายและข้อบังคับด้านความปลอดภัยให้กับผู้ต้องขัง โดยกำหนดเวลาทำงานที่ชัดเจนและคำนึงถึงความจรรโลงใจ ปริมาณ ประเภทของงาน สถานะของเครื่องมือ และเงื่อนไขอื่น ๆ

ในสาธารณรัฐฟินแลนด์ การจ่ายค่าตอบแทนการทำงาน โดยแยกประเภทของงานที่ควรได้รับค่าตอบแทนไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน โดยกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้ต้องขังในเรือนจำเปิดทำงานเกี่ยวกับวิชาชีพ และการจ่ายเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับการทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำปิด โดยตัวชี้วัดสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำปีคว่าควรได้รับเบี้ยเลี้ยงหรือไม่ขึ้นอยู่กับงานที่ทำ โดยพิจารณาได้ 3 ลักษณะคือ ปริมาณของงานที่ทำความขยันหมั่นเพียรในการทำงานกับเรือนจำมีความสม่ำเสมอหรือไม่ และระยะเวลาที่ทำงานกับเรือนจำทำมานานเพียงใด ส่วนงานการฝึกวิชาชีพและการทำงานอื่นให้จ่ายตามความสามารถของผู้ต้องขัง นอกจากนี้มีการนำมาตรการทางภาษีมาหัก

ลดหย่อนกับรายได้ของผู้ต้องขัง เช่น การทำงานที่คิดเป็นชั่วโมงจะไม่ถือว่าเป็นค่าจ้างหรือเป็นการทำงานที่ต้องจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยง และการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานในทุกกรณีทางเรือนจำจะจ่ายเงินเข้าบัญชีผู้ต้องขังที่เก็บไว้กับเรือนจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา มีการจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อฝึกวิชาชีพ โดยเฉพาะ เช่น การจัดระบบเรือนจำอุตสาหกรรม การทำงานรับจ้างให้แก่หน่วยงานรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ผลผลิตสินค้าของเรือนจำ ออกจำหน่าย ทำงานสาธารณะ เป็นรูปแบบของการอุตสาหกรรมเรือนจำ หรือที่เรียกโดยย่อว่า FPI โดย เรือนจำจะจัดให้นักโทษทั้งหมดทำงาน รวมทั้งนักโทษที่มีความพิการที่เหมาะสม สามารถดำเนินงานที่สำคัญตามงานที่มอบหมายในเรือนจำอุตสาหกรรมรัฐได้ ในการจ่ายเงินค่าตอบแทนการทำงานให้แก่ักโทษตามข้อบังคับมีหลักการทั่วไปว่า การจ่ายเงินให้แก่ักโทษที่ทำงานนั้นจะเป็นการจ่ายเงินให้ตามระดับของงานเดียวกัน โดยที่เรือนจำจะไม่คำนึงถึงการจ่ายเงินพื้นฐานที่คิดเป็นชั่วโมงทำงานหรือการเหมาจ้างแบบกลุ่มหรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทน โดยการประมาณเป็นอย่างเดียวกันอย่างคนงานแรงงานทั่วไป และสำหรับการทำงานรับจ้างจากภาคเอกชนได้รับค่าตอบแทนการทำงาน ตามลำดับขั้นการทำงาน ไม่คำนึงถึงการจ่ายเงินพื้นฐานที่คิดเป็นชั่วโมงทำงานหรือการเหมาจ้างแบบกลุ่ม หรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทนเป็นอย่างเดียวกันอย่างคนงานแรงงานทั่วไป และมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติม ตามคุณสมบัติที่ เรือนจำกำหนดไว้

สำหรับประเทศไทย การได้รับค่าจ้างจากการทำงานของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และการงานของผู้ต้องขังบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 50 ว่า “ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้น ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งคำนวณเป็นราคายาได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากแรงงานนั้นได้ การคำนวณรายได้เป็นราคายาและการจ่ายเงินรางวัลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งในกฎกระทรวงดังกล่าวนี้ “กำหนดให้การจ่ายเงินค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับงานที่ทำ ถ้าเป็นงานที่สร้างรายได้ ให้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละเจ็ดสิบโดยหักต้นทุน กำไร และเงินจำนวนนั้นต้องจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมอีก” ผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการงาน มีสิทธิได้รับเงินทำขวัญตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกระทรวง

จากการศึกษากฎหมายราชทัณฑ์ของไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องขังตามกฎหมายต่างประเทศแล้วได้ระบุไว้ชัดเจนว่าผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ ส่วนจะได้เงิน

หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับงานที่ได้ทำ ถ้าเป็นงานที่ก่อให้เกิดรายได้จึงจะมีการคำนวณเงินรางวัลเป็นค่าตอบแทนให้ สรุปได้ว่าการจะจ่ายเงินค่าตอบแทนการทำงานให้ผู้ต้องขังได้นั้นขึ้นอยู่กับชิ้นงานที่ทำ และถ้าชิ้นงานที่ทำนั้นไม่มีการนำไปจำหน่ายก็จะมีเงินรายได้เข้ามา ผู้ต้องขังจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนการทำงาน ซึ่งข้อกำหนดตามมาตรฐานขั้นต่ำ ข้อ 76 (1) กล่าวว่า ควรมีระบบจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของผู้ต้องขังอย่างยุติธรรม แต่ระบบการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานของไทยยังมีลักษณะได้เปรียบแรงงานผู้ต้องขังอยู่มาก

หลักการสำคัญของกฎกติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานผู้ต้องขัง มีลักษณะเหมือนสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานผู้ต้องขัง คือ หลักการใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานต้องมีค่าตอบแทน ส่วนเรือนจำไทยกำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานไม่มีค่าจ้าง ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 จึงเป็นประเด็นปัญหาการใช้แรงงานผู้ต้องขังของเรือนจำไทย ที่ยังไม่สอดคล้องกับกฎกติการะหว่างประเทศ ซึ่งการใช้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าจ้าง เพื่อนำค่าตอบแทนที่ได้รับมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคุมขัง เช่น ค่าเลี้ยงดูตนเอง ค่าส่งเสียเลี้ยงดูครอบครัว ค่าที่พัก (เตียง) ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมชุดใช้เหยื่อ และค่าสมทบกองทุนพัฒนาเรือนจำและช่วยเหลือผู้ต้องขัง รวมตลอดถึงค่าเก็บไว้เป็นทุนไว้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ จะทำให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรี และสามารถช่วยลดการกระทำผิดซ้ำได้ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้แรงงานผู้ต้องขังสอดคล้องกับกฎกติการะหว่างประเทศที่กำหนดให้การใช้แรงงานผู้ต้องขังจะต้องมีค่าจ้าง และหลักความสมัครใจ รวมถึงหลักเกณฑ์ในการดูแลรักษาผู้ต้องขังที่ทำงาน โดยรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟินแลนด์ มีมาตรการทางกฎหมายในการทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยกำหนดให้ผู้ต้องขังทำงานโดยมีค่าตอบแทนการทำงาน จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะกำหนดให้มีการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่แรงงานผู้ต้องขังในอัตราไม่น้อยกว่าค่าจ้างขั้นต่ำแห่งท้องถิ่น ผู้ต้องขังที่ทำงานพึงมีสิทธิที่ได้รับค่าตอบแทนการทำงานตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ซึ่งค่าตอบแทนการทำงานอาจคิดตามผลงานของผู้ต้องขัง ซึ่งมีลักษณะเหมือนในการใช้แรงงานผู้ต้องขังในลักษณะของการใช้แรงงานโดยทั่วไปการเกณฑ์แรงงาน หรือการบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น

ปัจจุบันกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการให้นักโทษทำงานของไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 ตอนที่ 46 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 และบังคับใช้ภายหลัง 4 เดือน นับแต่วันประกาศในราชกิจจา

นุเบกษา¹¹⁴ จึงมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2479 และมีผลทำให้ยกเลิกกฎหมายเดิมที่ใช้บังคับอยู่คือ พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. 120 กับทั้งบรรดากฎหมาย กฎและระเบียบ ข้อนบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติแล้วในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 หรือซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479¹¹⁵ นอกจากนี้ก็ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้นักโทษทำงานซึ่งเกี่ยวกับงานสาธารณะ รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การจัดให้นักโทษทำงานนอกจากจะต้องคำนึงถึง กำหนดโทษ ความแข็งแรงแห่งร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัย และมีมือหรือความรู้ความชำนาญ ผลในทางเศรษฐกิจ ผลในทางอบรม สภาพการณ์แห่งเรือนจำแล้ว นักโทษเด็ดขาดที่ยังอยู่ในวัยที่ควรได้รับการศึกษาอบรม

ดังที่กฎหมายก็ได้บัญญัติว่า “นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและการอบรมเป็นพิเศษ” จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้คำนึงถึงนักโทษที่อยู่ในวัยอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากนักโทษในวัยนี้เป็นวัยที่ยังควรได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่อยู่ในวัยเดียวกัน เพื่อในวันข้างหน้าเมื่อเขาพ้นโทษแล้วจะได้ใช้ความรู้ที่ได้ศึกษาอบรมประกอบสัมมาชีพต่อไป อันจะทำให้สังคมสงบสุขขึ้นด้วย

นอกจากนี้ ในการให้นักโทษทำงานหรือฝึกวิชาชีพจะต้องคำนึงหลักเกณฑ์ของข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ (United Nations Standard Minimum Rules For The Treatment of Prisoners and Related Recommendations) ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการทำงานได้มีกำหนดไว้ในข้อ 71 (1) – (6) โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ (1) งานที่จัดให้ผู้ต้องขังทำนั้น จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการทรมานให้ทรมานจำ (2) ผู้ต้องขังมีความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ ตามที่แพทย์วินิจฉัย (3) ควรทำงานที่เพิ่มพูนสมรรถภาพของเขาในการทำงานหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเมื่อพ้นโทษไปแล้วเท่าที่จะทำได้ (4) ผู้ต้องขังควรได้รับการฝึกวิชาชีพในงานที่เป็นประโยชน์และเกิดผลกำไร โดยเฉพาะผู้ต้องขังผู้เยาว์ (5) ผู้ต้องขังควรเลือกทำงานที่จะทำได้ภายในกรอบวิชาชีพที่เหมาะสม (6) จำนวนชั่วโมงทำงานควรกำหนดอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาให้ใกล้เคียงกับงานอิสระภายนอกและมีวันพักผ่อนสัปดาห์ละ 1 วัน (7) ได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมและเรือนจำเก็บไว้เป็นส่วนหนึ่งสะสมไว้ให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษ

¹¹⁴ มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

¹¹⁵ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

ปัญหาก็คือ การที่กฎหมายอนุญาตให้มีการออกระเบียบข้อบังคับให้เจ้าพนักงานใช้ผู้ต้องขังทำงานส่วนตัวของตนเองนี้ มีเหตุผลเหมาะสมเพียงใดเพราะผู้ต้องขังนั้นถูกคำพิพากษาลงโทษจำคุกก็เพื่อมุ่งลงโทษ เพราะการที่เขากระทำความผิดและเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาก็กลับคืนสู่สังคมได้ มิใช่ว่าผู้ต้องขังต้องมารับใช้งานส่วนตัวของเจ้าพนักงาน การกระทำเช่นนี้เปรียบเหมือนกับกฎหมายบังคับเอาผู้ต้องขังลงเป็นทาสของเจ้าพนักงาน ซึ่งปัจจุบันถือได้ว่า กฎหมายดังกล่าวขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งบัญญัติว่า

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”¹¹⁶ และ “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

ดังนั้น ค่าจ้างที่นายจ้างต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นไปตามกฎหมายแรงงานเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายแรงงานที่ให้ความคุ้มครองนายจ้างและลูกจ้างในเรื่องเกี่ยวกับค่าจ้าง และในเรื่องอื่น ๆ ฉบับที่สำคัญก็คือ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน

การที่นักโทษทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ไม่ว่างานที่ทำนั้นจะเป็นงานที่มีผลประโยชน์ตอบแทนร่วมกันหรือไม่ก็ตาม นักโทษก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างเพราะนักโทษไม่ได้ตกลงทำสัญญาจ้าง นักโทษจึงไม่ใช่ลูกจ้างของเจ้าพนักงานหรือของรัฐความสัมพันธ์ของนักโทษกับกรมราชทัณฑ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 เช่นเดียวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับรัฐที่ไม่ใช่สัญญาจ้างแรงงาน แต่เป็นความสัมพันธ์กันตามกฎหมาย ซึ่งเหตุผลหลักของการให้นักโทษทำงานนี้ก็คือ ต้องการลงโทษที่เข้ามาได้กระทำความผิดต่อสังคมและต้องการอบรมแก้ไขให้นักโทษกลับตัวเป็นคนดีเพื่อกลับเข้าสู่สังคม ดังนั้นนักโทษจะอ้างกฎหมายคุ้มครองแรงงานในการที่จะเรียกร้องค่าจ้างมิได้ จะเห็นได้ว่า แม้ว่าการที่นักโทษทำงาน นักโทษไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าจ้างตามกฎหมาย แต่ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ได้วางหลักให้มีการออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดรางวัลแก่นักโทษที่ทำงานได้ ซึ่งรางวัลที่ให้นักโทษนี้ก็เป็นเงินรายได้ที่เกิดจากการทำงานแต่ให้หักค่าใช้จ่ายก่อน เงินรายได้ก็อาจเนื่องมาจากการที่นักโทษรับจ้างทำงานและรายได้ อันเกิดจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ที่นักโทษผลิตขึ้นจากการฝึกวิชาชีพ

¹¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 4

การทำงานของนักโทษตามมาตรา 22 ทวินี้ หรือที่เรียกว่า “การทำงานสาธารณะ” เป็นหลักกฎหมายที่มีขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2523 สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็คือ เพื่อเพิ่มกิจกรรมของการฝึกอบรมและใช้แรงงานนักโทษเด็ดขาดขึ้นมาอีกลักษณะหนึ่ง ให้เกิดประโยชน์แก่กิจการสาธารณะและเกิดประโยชน์แก่นักโทษเด็ดขาดด้วย อีกทั้งเป็นการจูงใจให้นักโทษเด็ดขาด ประพฤติดี อยู่ในระเบียบวินัย มีความอดสาหัสตั้งใจรับการอบรมและทำงานแข็งแรงขึ้น สมควรให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนั้น อันจะทำให้คนโทษเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการปลดปล่อยเร็วกว่ากำหนดโทษที่ปรากฏตามคำพิพากษาของศาล

ปัจจุบันปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของงานราชทัณฑ์ก็คือ ปัญหาที่ว่าผู้ต้องขังล้นเรือนจำรัฐเองก็ไม่สามารถที่จะสร้างเรือนจำหรือทัณฑสถานให้มากขึ้นหรือใหญ่โตไว้ เพื่อให้เพียงพอกับผู้ต้องขังได้ และมีผู้ต้องขังจำนวนไม่น้อยที่ต้องโทษจำคุกระยะสั้น ไม่เกิน 2 ปี ซึ่งนักโทษที่ได้รับโทษจำคุกระยะสั้นนี้ ส่วนใหญ่กระทำความผิดในเรื่องเล็กน้อยมิใช่เป็นผู้ร้ายโดยสันดาน กรมราชทัณฑ์เองก็เห็นสมควรที่จะให้ผู้ที่ได้รับโทษจำคุกระยะสั้น และนักโทษที่เหลือโทษจำคุกต่อไปน้อยได้รับโทษจำคุกอีกลักษณะหนึ่ง คือ การให้นักโทษเหล่านี้ออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำเมื่อกิจการนั้นเป็นสาธารณะประโยชน์ และเมื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายของกรมราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์จึงให้เรือนจำแต่ละแห่งเข้าร่วมดำเนินงานสาธารณะอย่างน้อยปีละ 1 – 2 โครงการ โดยไม่ว่าโครงการนั้นจะมีผลประโยชน์ตอบแทนหรือไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนก็ตาม ทั้งนี้เพราะกรมราชทัณฑ์เห็นว่าการส่งนักโทษออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำนั้นนอกจากจะเป็นผลดีแก่สังคม ประเทศชาติ การบริหารการปกครองผู้ต้องขังในเรือนจำและนักโทษผู้ออกไปทำงานโดยตรงแล้ว ยังมีผลทำให้ประชาชนทั่วไปมีความเข้าใจเห็นอกเห็นใจต่อนักโทษและเจ้าหน้าที่เรือนจำ อันก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกรมราชทัณฑ์¹¹⁷

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นควรว่า กรมราชทัณฑ์ของไทยควรนำมาตรการการคุ้มครองการทำงานของประเทศได้หวั่น ที่มีพิจารณาเกี่ยวกับการทำงานสาธารณะ โดยมีการกำหนดจำนวนคนงานและค่าตอบแทน การกำหนดชั่วโมงการทำงานตามวรรค 1 มาตรา 32 ของพระราชบัญญัติ ค่าจ้างขั้นพื้นฐานขั้นต่ำที่จ่ายในช่วงที่วัสดุขาดแคลนและการหยุดงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีการจัดการความปลอดภัยในการทำงาน เครื่องมือการทำงานและวัตถุอันตรายการกำหนดขั้นตอนการทำงานที่เป็นมาตรฐาน ศูนย์บริการและหน่วยงานกำกับดูแลจะได้รับแจ้งทันทีหากมีการบาดเจ็บ

¹¹⁷ กฎกระทรวงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2523) ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 97 ตอนที่ 36 หน้า 11 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2523, ข้อ 1

การเจ็บป่วย และเหตุการณ์ร้ายแรงใด ๆ เพื่อจัดการอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ งานสาธารณะทางเรือ่นจำจะจำกัดเฉพาะหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันซึ่งกำหนดโดยเรือ่นจำ ผู้ต้องขังที่ทำงานสาธารณะอาจได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการประกันที่เกี่ยวข้องโดยได้รับความยินยอมจากเรือ่นจำ ดังนั้น เรือ่นจำของไทยควรที่จะให้ผู้ต้องขังที่ทำงานพึงมีสิทธิที่ได้รับค่าตอบแทนการทำงานตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ซึ่งค่าตอบแทนการทำงานอาจคิดตามผลงานของผู้ต้องขังและตามลักษณะของงานก็ได้ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและความขยันหมั่นเพียรแก่ผู้ต้องขัง และควรกำหนดค่าตอบแทนขั้นต่ำเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องขังมาปรับใช้ นอกจากนี้ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการปฏิเสธงานที่ไม่เหมาะสม หรือมีความเสี่ยงต่อชีวิต โดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต้องเคารพศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังและปกป้องสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกินขอบเขตในการดำเนินการ ให้กำหนดเวลาทำงานโดยคำนึงถึงความจรรโลงใจ ปริมาณ ประเภทของงาน สถานะของเครื่องมือ และเงื่อนไขอื่น ๆ และในการทำงานต้องมีอุปกรณ์ในการทำงานในการป้องกันเพื่อลดความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงาน โดยเรือ่นจำจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ต้องขังและส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขังเรือ่นจำหรือหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันต้องจัดหาอุปกรณ์และมาตรการที่จำเป็นตามกฎหมายและข้อบังคับด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยที่เกี่ยวข้องภายในช่วงที่เหมาะสมและเป็นไปได้ โดยผู้ต้องขังที่ทำงานจะได้รับค่าจ้างแรงงาน การคำนวณและการจ่ายค่าจ้างแรงงานสำหรับงานอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การบังคับโทษจำคุกเป็นการแยกตัวผู้ต้องขังออกจากสังคมปกติเพื่อเป็นการป้องกันและยับยั้งการทำความผิดของผู้ต้องขัง และเพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการทำความผิดของผู้นั้นชั่วระยะเวลาหนึ่งจนกว่าจะมีการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเสียของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี ก่อนกั้นตัวผู้นั้นออกสู่สังคมปกติอีกครั้งหนึ่ง และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา อย่างไรก็ตาม การบังคับโทษจำคุกย่อมเป็นผลให้ผู้ต้องขังสูญเสียหรือถูกจำกัดสิทธิบางประการไปจากการต้องโทษ ซึ่งในขณะเดียวกันผู้ต้องขังก็ยังถือเป็นประชาชนคนไทยที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกันมีสิทธิได้รับการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ นอกจากกฎเกณฑ์หรือข้อจำกัดที่จำเป็นต่อการบังคับโทษทางอาญาแล้ว ผู้ต้องขังก็พึงได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานทั่วไปเช่นเดียวกับพลเมืองไทยทุกคนโดยเฉพาะสิทธิที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ของผู้ต้องขังนั้น ไม่ควรถูกจำกัด และหากมีความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษการจำกัดสิทธิการจัดการทรัพย์สินหรือรายได้ก็ควรจะทำให้ได้น้อยที่สุดในประเทศไทย

ผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและถูกจำกัดสิทธิไว้หลายประการ แต่สิทธิในทรัพย์สินที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ ปณินญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 รวมไปถึงกฎหมาย อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กฎหมายเหล่านี้ให้การรับรองว่าผู้ต้องขังยังเป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินของตน ทั้งได้บัญญัติไว้ให้เจ้าหน้าที่จะต้องทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ต้องขังตั้งแต่รับตัวเข้าสู่เรือนจำ ขณะรับโทษจนถึงวันปล่อยพ้นโทษ โดยทรัพย์สินนั้นจะต้องไม่สูญหายจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และคืนให้ผู้ต้องขังในวันปล่อยตัวพ้นโทษ แสดงว่าผู้ต้องขังจึงมีสิทธิตามกฎหมายในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินอยู่ตลอดไป ดังนั้น

กฎหมายต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น มิได้จำกัดสิทธิของผู้ต้องขังในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินและยังสนับสนุนให้เกิดสิทธิในการจัดการกับทรัพย์สินที่มีอยู่นั้นด้วย

จากปัญหาอุปสรรคและผลกระทบที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวทางหรือวิธีการในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และระเบียบราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 อันได้แก่

(1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ด้วยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 “ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดิน” อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากทางเรือนจำไม่มีวิธีการหรือมาตรการที่ดีในการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังมีอยู่ภายในเรือนจำ ไม่มีการส่งทรัพย์สินคืนแก่ผู้ต้องขัง ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีการจัดการที่ตรงข้ามกับทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

(2) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ ด้วยกรมราชทัณฑ์มีนโยบายในการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังมีการสร้างอิทธิพลโดยการใช้เงิน และการได้รับเงินมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมได้กรมราชทัณฑ์ จึงมีมาตรการควบคุมการใช้เงินของผู้ต้องขังไม่เกินวันละ 500 บาท และควบคุมบัญชีเงินฝาก โดยกำหนดจำนวนเงินในบัญชีเงินฝากให้มีเพียง 15,000 บาท แต่การจำกัดเช่นนี้ ถือว่าเป็นการตัดสิทธิการใช้จ่ายในด้านที่เกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังที่ทางเรือนจำไม่สามารถจัดให้ได้ เช่น การซื้อหนังสือ สื่อบันเทิง นวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการดูแลสุขภาพ และการสั่งซื้ออาหารจากภายนอกที่ไม่ใช่ทางเรือนจำจัดให้ สิ่งเหล่านี้จัดอยู่ในสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับประกอบกับจำนวนผู้ต้องขังที่มีอยู่มากกว่าสามแสนคนทั่วประเทศซึ่งภาครัฐต้องรับภาระในการจ่ายค่าอาหารโดยรวม ประมาณ 15 ล้านบาทต่อวัน คิดเป็นเงิน 54 บาทต่อหัวต่อคนต่อวัน โดยไม่มีการหักค่าใช้จ่ายใด ๆ จากเงินส่วนตัวของผู้ต้องขัง

(3) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50 บัญญัติว่า “ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การทำงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งคำนวณเป็นราคาสินค้าได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการทำงานนั้น ได้การคำนวณรายได้เป็นราคาสินค้าและการจ่ายเงินรางวัล

ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ต้องขังก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างจากการทำงานที่ได้ทำ แต่อาจจะได้รับเงินรางวัลจากการทำงานนั้น ดังนั้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงยังไม่มีการบัญญัติเรื่องการจ่ายค่าแรงผู้ต้องขังที่ได้จากการทำงานไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่งานที่ผู้ต้องขังทำนั้นมีลักษณะเป็นเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมและรับงานจากทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบกับแนวคิดที่ว่าผู้ต้องขังไม่ใช่ทาส ดังนั้น การทำงานก็ควรได้รับค่าตอบแทนที่ถูกกฎหมาย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ กรณีศึกษาสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขังประเภทนักโทษเด็ดขาด ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน รายได้ และค่าตอบแทนของผู้ต้องขัง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

จากการที่ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ เมื่อผู้ต้องขังไม่มารับให้ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นโยบายที่สำคัญประการหนึ่งคือ การติดตามชีวิตผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษเพื่อไม่ให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายการแก้ไขฟื้นฟู พฤตินิสัยให้ประสบความสำเร็จ ควรให้ผู้ต้องขังสามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นมารับทรัพย์สินคืนจากเรือนจำแทนตนเองได้ ดังนั้นควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในมาตรา 63 จากเดิม

มาตรา 63 “ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งทรัพย์สินที่ผู้ต้องขังไม่มารับให้ตกเป็นของแผ่นดิน” แก้เป็น “ทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำให้มีผู้มารับแทนได้หรือทางเรือนจำจะต้องส่งคืนให้แก่บุคคลที่ถูกปล่อยตัวนั้นและบุคคลที่ถูกปล่อยตัวนั้นจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย และภายหลังที่ส่งคืนให้แล้วกลับไม่รับหรือรวบรวมทรัพย์สินของตนไว้ จนเมื่อมีการถูกส่งกลับยังเรือนจำ ทางเรือนจำจะต้องทำลายทรัพย์สินนั้นทิ้งเมื่อเวลาผ่านไปสามเดือนหลังจากที่ถูกปล่อยตัว และจะไม่สามารถรับทรัพย์สินนั้นกลับคืนได้อีก” ตามสาธารณรัฐฟินแลนด์มาปรับใช้ในการคืนทรัพย์สินเมื่อผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวของเรือนจำในประเทศ

ไทย เพื่อให้ไม่ให้มีทรัพย์สินตกค้างและเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังที่จะไม่ถูกยึดทรัพย์สินดังกล่าว จะช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำและไม่ต้องกลับเข้าไปใช้ชีวิตในเรือนจำอีก

2) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการใช้เงินในระหว่างต้องโทษในเรือนจำ

ด้วยข้อจำกัดของระเบียบกรมราชทัณฑ์ ให้ผู้ต้องขังใช้เงินได้ จำนวน 500 บาทต่อวัน ควรนำมาตรการการใช้เงินในเรือนจำเปิดของสาธารณะรัฐฟินแลนด์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเรือนจำในประเทศไทย ซึ่งทางเรือนจำควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังใช้จ่ายในส่วนที่เป็นประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมการศึกษา อาชีพการงาน คุณภาพชีวิต ค่าครองชีพ หรือเกี่ยวกับคุณภาพอาหาร ไม่ควรจำกัดเฉพาะการซื้ออาหารและของใช้ประจำวันจากร้านค้าสวัสดิการที่เรือนจำจัดให้เท่านั้น ดังนั้น ควรมีการแก้ไขระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการรับจ่ายเงินฝากของผู้ต้องขังในเรือนจำ พ.ศ. 2563 และนอกจากนี้ควรจัดให้มีร้านค้าสวัสดิการสำหรับเรือนจำเปิดเพื่อให้ผู้ต้องขังหาซื้อสิ่งของได้ตามต้องการ จึงน่าจะส่งผลดีเพราะเป็นรายได้ทางเศรษฐกิจอีกช่องทางหนึ่งที่เรือนจำสามารถบริหารจัดการให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากร้านค้าสวัสดิการผู้ต้องขังได้ เนื่องจากระบบหมุนเวียนการเงินจากร้านสวัสดิการผู้ต้องขังในเรือนจำบางแห่งสามารถสร้างรายได้ต่อวันเป็นเงินนับแสนบาท และยังสามารถตรวจสอบการใช้เงินของผู้ต้องขังได้ เพราะมีการจัดร้านค้าสวัสดิการให้อยู่ในอาณาบริเวณที่ผู้ต้องขังสามารถหาซื้อสินค้าได้สะดวก โดยทำการแก้ไขในหมวด 2 การถอนเงินฝากของผู้ต้องขัง ข้อ 16 จากเดิม “ให้ผู้ต้องขังถอนเงินฝากของผู้ต้องขังสำหรับใช้จ่ายประจำวันได้วันละไม่เกิน 500 บาท หากเรือนจำใดประสงค์จะให้ผู้ต้องขังถอนเงินใช้ประจำวันมากกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้ขออนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นรายกรณี” เป็นให้ผู้ต้องขังถอนเงินฝากของผู้ต้องขังสำหรับใช้จ่ายประจำวันได้วันละไม่เกิน 1,000 บาท หากเรือนจำใดประสงค์จะให้ผู้ต้องขังถอนเงินใช้ประจำวันมากกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้พิจารณาจากเกณฑ์ในการใช้เงินประจำวันที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถพิจารณาได้ทันที นอกจากนี้ควรมีการระบุสัดส่วนในการใช้จ่ายให้ชัดเจน เช่น ในการซื้ออาหารจำนวน 300 บาท สินค้าอุปโภค จำนวน 300 บาท ซื้อขนมหรือของว่าง จำนวน 200 บาท และอื่น ๆ จำนวน 200 บาท เป็นต้น

3) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการทำงานสาธารณะ

3.1) ควรมีแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 49 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะหรือทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ” เปลี่ยนเป็น “เจ้าพนักงานเรือนจำอาจสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะได้ แต่นักโทษมีสิทธิปฏิเสธได้

ทั้งต้องมีอุปกรณ์ป้องกันในการทำงาน” นอกจากนี้ ให้กำหนดเวลาทำงานโดยคำนึงถึงความจรรโลงใจ ปริมาณ ประเภทของงาน สถานะของเครื่องมือ และเงื่อนไขอื่น ๆ และต้องไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม เวลาทำงานอาจขยายออกไปได้ในกรณีพิเศษ เวลาทำงานที่เพิ่มขึ้นรวมกับเวลาทำงานปกติต้องไม่เกินวันละ 12 ชั่วโมง การขยายเวลาทำงานให้แก่ผู้ต้องขังตามวรรคก่อนจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังจะได้รับค่าล่วงเวลา

3.2) ควรมีแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 50 บัญญัติว่า “ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างจากการงานที่ได้ทำ แต่ในกรณีที่การงานที่ได้ทำไปนั้นก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งคำนวณเป็นราคางานได้ ผู้ต้องขังอาจได้รับเงินรางวัลตอบแทนจากการงานนั้น ได้การคำนวณรายได้เป็นราคางานและการจ่ายเงินรางวัลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” แก้เป็น “ผู้ต้องขังที่ทำงานพึงมีสิทธิที่ได้รับค่าตอบแทนการทำงานตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน” อย่างกฎหมายบังคับโทษทางอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องขังมากขึ้น

3.3) ค่าตอบแทนการทำงานอาจจะพิจารณาอัตราจ่ายเป็นรายชั่วโมง หรืออัตราเหมาจ่าย หรือตามความสำเร็จในการทำงาน หรือการเหมาจ้างแบบกลุ่มหรือเฉพาะรายที่จะได้รับค่าตอบแทน โดยการประมาณเป็นอย่างเดียวกันอย่างคนงานแรงงานทั่วไป ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เช่น ประเภทหรือลักษณะงาน ความรู้หรือความเชี่ยวชาญ ชำนาญในงานนั้น และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับงานตามมาตรฐานที่กำหนด การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะทำให้เกิดความชัดเจน และผู้ต้องขังสามารถตรวจสอบความถูกต้องในขั้นตอนการจ่ายเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเงินได้ จำนวนเงินรางวัลที่จะได้รับ หรือระยะเวลาในการได้รับเงินจะต้องมีความเหมาะสมไม่ซ้ำจนเกินไป อีกทั้งเป็นการป้องกันการใช้อำนาจที่ได้รับความไว้วางใจในทางที่ผิดได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มาตรา 42
- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มาตรา 43
- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มาตรา 64
- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มาตรา 65
- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มาตรา 67
- กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 59.
- กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 60.
- กฎหมายบังคับโทษมาตรา 108
- กรมคุมครองสิทธิเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม. (2556). บทวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3. มปท.
- กรมราชทัณฑ์ กองพัฒนาพฤตินิสัย. (2560). คู่มือหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- กรมราชทัณฑ์. (2561). ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561. สืบค้น 5 มีนาคม 2566, จาก <http://www.correct.go.th/infosaraban/letter/filepdf/1525935246.pdf>
- กรมราชทัณฑ์. (2562). ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก http://www.correct.go.th/?page_id=12255
- การยี่สิริ อิมโอบัฐนากร. (2565). บทบาทของศาลในการบังคับโทษจำคุกในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต, 4(2), 120-135.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2553). หลักกฎหมายบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ณัฐฐ์วัฒน์ สุทธิโยชิน. (ม.ป.ป.). ทฤษฎีการลงโทษ. สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก https://www.stou.ac.th/schools/slw/upload/41716_6.pdf
- ธานี วรภัทร์. (2554). วิฤตราชทัณฑ์วิฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2555). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ธานี วรภัทร์. (2557). หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ. (2562). การลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญา . กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สืบค้น 10 มีนาคม 2566, จาก <https://rsucon.rsu.ac.th/proceedings>

บรรณานุกรม (ต่อ)

นัทธี จิตสว่าง. (2555). *อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ*.

สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/454719>

นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *มาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเพื่อแก้ปัญหานักโทษล้นคุก*.

สืบค้น 11 มีนาคม 2566, จาก <http://www.nathee-chitsawang.com/>

นัทธี จิตสว่าง. (2541). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ : กรมราชทัณฑ์.

นุชนารถ วิเศษ. (2545). *แนวทางในการดำเนินการเรือนจำอุตสาหกรรมในประเทศไทย*.

(Unpublished Master's thesis). วิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

บรรเจิด สิงคะเนติ, นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์ และเรวดี ขวัญทองยิ้ม. (2556). *รายงานการศึกษาวิจัย*

ฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ:บพิธการพิมพ์.

ราชกิจจานุเบกษา. (2544). *พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 35*,

สืบค้น 16 มีนาคม 2566, จาก <https://sso.kku.ac.th/docs/00027390.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560ก). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 34*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560ข). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 48*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560ค). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 49*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560ง). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 50*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560จ). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 51*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560ฉ). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 62*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

ราชกิจจานุเบกษา. (2560ช). *พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 63*, สืบค้น 11 มีนาคม

2566, จาก <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/021/1.PDF>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราชกิจจานุเบกษา. (2562ก). พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 มาตรา 4, สืบค้น 14 มีนาคม 2566, จาก
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562ข). พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 มาตรา 35, สืบค้น 15 มีนาคม 2566, จาก https://www.tot.co.th/docs/default-source/default-document-library/statute/2562/12-digital_law.pdf?sfvrsn=c895763d_2
- พัฒนาพฤตินิสัย. (2563). การดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย. สืบค้นจาก 7 มีนาคม 2566 <http://www.correct.go.th/pti/wp-content/uploads/การดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย>
- ไพโรจน์ พลเพชร และณัฐกร ศรีแก้ว. (2549). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. *Pathumthani University Academic Journal*, 11(1), 209–231.
- รติบดี รัชตะเมธากุล. (2556). บทบาทของผู้พิพากษาในการพักการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, มาตรา 93 วรรคหนึ่ง 4a และกฎหมายวิธีพิจารณาความรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ มาตรา 90 เป็นต้นไป
- วินัย เจริญเฉลิมศักดิ์. (2559). เรือนจำเปิด (*Open prison*). สืบค้น 10 มีนาคม 2566, จาก https://www.gotoknow.org/posts/602650#google_vignette
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). อนุสัญญายุโรปว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 34 และมาตรา 35. สืบค้น 10 มีนาคม 2566, จาก <http://library.nhrc.or.th/ulib/document/Fulltext/F08747.pdf>
- สมทบ สุวรรณสุทธิ. (2514). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล*. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ ชัยวนิชย์. (2563). *การลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล*. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สมัชชาใหญ่สหประชาชาติ. (1970). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง* (*Ante national Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR*) ข้อบทที่ 10 และ 26. สืบค้น 10 มีนาคม 2566, จาก http://www.ipd.go.tv/ripdnewfimagest.pd./ntemational_HR/25S7/tran ICCPR-2.pdf.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สหชน รัตนไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อนันต์ ลิขิตชนสมบัติ. (2557). *มาตรการการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- จรัส ดิษฐาภิรักษ์. (2566). *อนุสัญญายุโรปว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 46, สืบค้น 10 มีนาคม 2566*, จาก http://www.stabundamrong.go.th/web/book/49/b2_49.pdf
- อุทิศ แส่นโกสีก. (2525). *กฎหมายอาญามาตรา 1. พระนคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ*.
- Aronowitz, A. (2008). *World Factbook of Criminal Justice*. Washington, D.C.: Bureau of Justice Statistics.
- Article 78. (2017). *Financial Management Act 2006*. Retrieved March 7, 2023, from https://www.slp.wa.gov.au/legislation/statutes.nsf/RedirectURL?OpenAgent&query=mrdoc_37033.pdf
- Article 83. (2017). *Prisons Act 1981*. Retrieved from https://www.slp.wa.gov.au/legislation/statutes.nsf/RedirectURL?OpenAgent&query=mrdoc_32223
- Bernd, D. (2009). *Strafrechtliche Sanktionen*. 3 Auflage. Germany: Hannover Springer.
- Kaiser, S. (2003). *1 BVerfGE 98, 169, 201; zu den Konsequenzen s. u. Rn. 105 ff.* Germany: Bernd Geng, M.A
- Federick, P. (1923). *Eirst of Jurisprudence, fifth edition*. London: Macmillan.
- Giles, P. and Derirck, S. (1965). *Crime, Punishment and Cure*. London: The Camelot Press Ltd.
- Govemment of Westem Australia department of Corrective Services. (1981). *Policy Directive 69 management of Prisoner's Money*. Retrieved from <https://www.correctiveservices.wa.gov.au/prisons/adult-custodial-rules/policy-directives/pd-69>.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Government of Western Australia department of Corrective Services. (1982a). *Operational Instruction 11 Prisoner Purchases and Canteen Management*. Retrieved from https://www.correctiveservices.wa.gov.au/_files/prisons/adult-custodial-rules/operational-instructions/oi-11.pdf.
- Government of Western Australia department of Corrective Services. (1982b). *Prisons Regulations 1982*. Retrieved from www.slp.wa.gov.au. State Law Publisher - Western Australia
- Government of Western Australia department of Justice Parliamentary Counsel's Office. (2009). *Prisons Regulations 1982*. Retrieved from [http://www.deathsincustody.org.au/sites/default/files/Prisons%](http://www.deathsincustody.org.au/sites/default/files/Prisons%20Regulations%201982.pdf)
- Guardianship Services Act (1999a). *Chapter 1 General provisions section 3*. Retrieved from <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990442.pdf>
- Guardianship Services Act (1999b). *Chapter 11 Entry into force and transitional provisions section 96 paragraph 1*. Retrieved from <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990442.pdf>
- Herbert, L. (1979). *The Limits of the Criminal Sanction*. California: Stanford University Press.
- Imprisonment Act. (2005a). *Chapter 9 Property and income of a prisoner section 1 – section 10*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannoksetosanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005b). *Chapter 22 Provisions on entry into force and transitional provisions section 2*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannoksetosanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005c). *Section 1 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannoksetosanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005d). *Section 2 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannoksetosanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Imprisonment Act. (2005e). *Section 3 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005f). *Section 4 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005g). *Section 5 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005h). *Section 6 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Imprisonment Act. (2005i). *Section 7 Imprisonment*. Retrieved from https://rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/saannokset-osanliitteet/6IOn6IKW7/Vankeuslaki_-_Imprisonment_Act.pdf
- Ira, P. (1996). *Factories with Fences: The Prison Industries Approach to Correctional Dielmmas Prison and the Law*. Prisoners and the Law: United States of America.
- Joan, P. (2003). *When Prisoners Come Home*. New York: Oxford.
- Laubenthal, K. (2008). *Strafvollzug*. Germany: Würzburg Springer.
- Prisons Act 1981. (1981). *Article. 43*. Retrieved from https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201503/act-43-1981.pdf
- Strafvollzug, A. (2003). *By Kaiser/Schöch*, Germany: UTB.
- Thorster, S. (1972). *Correction in Historical Perspective, in Correctional Institutions*. New York: J.B. Lippon. CottC.
- Trueid. (2023). *เรือนจำเปิดและเรือนจำปิด*. Retrieved from https://intrend.trueid.net/central/kanchanaburi/เรื่องเล่า-ชาวเรือนจำ-ep-5-เรือนจำเปิดและเรือนจำปิด-trueidintrend_339373

บรรณานุกรม (ต่อ)

Victoria State Government. (2012). *Standard Guidelines for Corrections in Australia Revised 2012*. Retrieved from https://justice.nt.gov.au/__data/assets/pdf_file/0009/238185/aust-stand_2012.pdf.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	เสาวนีย์ กรทองสกล
วัน เดือน ปีเกิด	10 กันยายน 2537
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, 2557
ที่อยู่ปัจจุบัน	171 หมู่บ้านภาณุวิมลถ้ำ ถ.สิรินธร บางพลัด บางบำหรุ กรุงเทพ 10700

